

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY
CHEŁM ŚLĄSKI**

NA LATA 2024-2030

Spis treści

Wykaz skrótów	4
Wprowadzenie	5
Metodologia opracowania Strategii	7
Podstawy prawne	9
Spójność z dokumentami strategicznymi	12
Dokumenty krajowe	12
Dokumenty regionalne	13
Metodologia badań społecznych	14
Wybór metod i technik badawczych	14
Dobór próby i narzędzie badawcze	15
Charakterystyka gminy Chełm Śląski	16
Położenie	16
Sytuacja demograficzna	17
Rynek pracy i sytuacja gospodarcza	19
Edukacja i wychowanie	21
Kultura, sport i rekreacja	23
Opieka zdrowotna	25
Bezpieczeństwo publiczne	26
Uwarunkowania w zakresie ekonomii społecznej	26
Gminny system pomocy społecznej	33
Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych	37
Analiza wyników badania przeprowadzonego wśród dorosłych mieszkańców Gminy	38
Struktura badanej próby	38
Problemy społeczne	40

Problem alkoholowy.....	41
Problem nikotynowy	43
Problem narkotykowy	44
Problem przemocy	45
Korzystanie z urządzeń elektronicznych.....	49
Uczestnictwo w grach hazardowych	51
Inne uzależnienia behawioralne.....	52
Rynek pracy	53
Ubóstwo i wykluczenie społeczne.....	54
Sytuacja osób starszych i osób z niepełnosprawnościami	55
Zdrowie psychiczne	57
Analiza wyników badania przeprowadzonego wśród uczniów.....	59
Struktura badanej próby	59
Problem alkoholowy.....	60
Problem nikotynowy	61
Problem narkotykowy	62
Problem przemocy	64
Korzystanie z urządzeń elektronicznych.....	68
Uczestnictwo w grach hazardowych	70
Zdrowie psychiczne	70
Zaburzenia odżywiania.....	71
Sytuacja społeczna gminy Chełm Śląski	73
Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej.....	73
Wsparcie osób z niepełnosprawnością	78
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień	81
Przeciwdziałanie przemocy domowej	87

Aktywność i integracja społeczna seniorów.....	90
Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu.....	94
Wsparcie osób z problemem ubóstwa.....	98
Zdrowie psychiczne	101
Część programowa	103
Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych	104
Kierunki rozwiązywania problemów społecznych.....	105
Ramy finansowe Strategii.....	122
System wdrażania Strategii	123
System aktualizacji Strategii.....	124
Komunikacja społeczna i promocja Strategii.....	125
Monitoring i ewaluacja.....	126
Wnioski i podsumowanie	130
Bibliografia.....	132
Spis rysunków, tabel i wykresów.....	133
Spis rysunków.....	134
Spis tabel	134
Spis wykresów	136

Wykaz skrótów

BDL GUS – Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

GBP – Gminna Biblioteka Publiczna w Chełmie Śląskim

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

GOK – Gminny Ośrodek Kultury w Chełmie Śląskim

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim

GOSiR – Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Chełmie Śląskim

GSK – Gminna Spółka Komunalna w Chełmie Śląskim

GZI – Gminny Zespół Interdyscyplinarny

IPiN – Instytut Psychiatrii i Neurologii

KCPU – Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom

KPP – Komenda Powiatowa Policji w Bieruniu

NGO (ang. *non-government organization*) – organizacja pozarządowa

NK – procedura „Niebieskie Karty”

ORE – Ośrodek Rozwoju Edukacji

OSP – Ochotnicza Straż Pożarna

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łędzinach

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PIK – Punkt Interwencji Kryzysowej w Łędzinach

PK – Punkt Konsultacyjny

pp. – punkt procentowy

PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Tychach

UG – Urząd Gminy Chełm Śląski

UTW – Uniwersytet Trzeciego Wieku

Wprowadzenie

Przemiany technologiczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe, które dokonały się w XX w. były przyczyną przeobrażeń w sferze życia społecznego i doprowadziły do zmiany starych i powstania nowych problemów społecznych. Problem społeczny określany jest jako niekorzystne dla społeczności zjawisko, zagrażające, niebezpieczne i konieczne do wyeliminowania. O problemie społecznym mówimy wówczas, gdy dane zjawisko spełnia kilka kryteriów: dotyczy wielu osób w społeczności, ma charakter powtarzający się, a nie jednorazowy, jest postrzegane i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym, domaga się rozwiązania i można mu zaradzić poprzez zbiorowe działanie¹. Wśród problemów społecznych występujących w polskiej rzeczywistości wymieniane są: alkoholizm, narkomania, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, hazard, bezradność opiekuńczo-wychowawcza oraz wykluczenie społeczne. Jednym z instrumentów polityki społecznej jest tworzenie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, które są ważnymi dokumentami odnoszącymi się do polityki społecznej, a odpowiednio przygotowane i wdrażane prowadzą do rozwiązania kluczowych problemów społecznych występujących na danym terytorium.

Konsekwencje pojawienia się wirusa SARS-CoV-2 i wywołanej przez niego choroby COVID-19 spowodowały konieczność zredefiniowania zaplanowanych działań. Skutki ekonomiczne, gospodarcze oraz społeczne pandemii będą dostrzegalne w dłuższej perspektywie czasowej, uwydatniając stare i generując nowe ryzyka socjalne. Na poziomie lokalnym można do nich zaliczyć kryzys gospodarczy skutkujący, m.in. poważnymi skutkami dla rynku pracy, rozwarstwienie społeczne pociągające za sobą ryzyko wzrostu liczby osób wykluczonych ze społeczeństwa, zwiększenie skali ubóstwa, ujawnianie się nowych konfliktów społecznych, wzrost zachowań indywidualistycznych w miejsce zachowań wspólnotowych, wpływających negatywnie na jakość kapitału społecznego i więzi społecznych, czy problem organizacji i zarządzania czasem osób starszych. To tylko część z wielu negatywnych konsekwencji jakie może za sobą pociągać pandemia koronawirusa².

¹ Kwaśniewski J., *Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych*.

² N. G. Piłkuła, M. Grewiński, E. Zdebska, W. Glanc, *Wyzwania dla polityki społecznej w kontekście pandemii koronawirusa*, Kraków 2020, s. 9-16.

Obecnie polityka socjalna naszego kraju stoi przed kolejnym wyzwaniem, jakim jest konflikt rosyjsko-ukraiński i związany z nim napływ uchodźców. Migracje wojenne mogą mieć charakter długotrwały, co będzie wpływało bezpośrednio nie tylko na migrantów, ale całe społeczeństwo polskie i wymagało korekt polityk społecznych. Kryzys wywołany przez wojnę w Ukrainie musi skłonić Polskę do modernizacji systemu usług społecznych w sposób adekwatny do nowej sytuacji³.

Polityka społeczna w czasie kryzysu wymaga specjalnej uwagi i planowania, wykorzystując przy tym swoje instrumenty zarówno interwencyjne – w perspektywie krótkoterminowej, jak i w okresie długoterminowym.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełm Śląski na lata 2024-2030⁴ jest dokumentem wyznaczającym najważniejsze kierunki działań mające na celu doprowadzenie do zmiany niekorzystnych zjawisk społecznych na terenie Gminy. Wskazuje ona obszary problemowe, priorytetowe zadania służące przeciwdziałaniu tym problemom, a także zakładane rezultaty. Strategia jest wyrazem zintegrowanego planowania społecznego zwiększającego efektywność podejmowanych działań. Jej wdrażanie odbywa się poprzez szereg działań związanych z realizacją planów strategicznych.

Strategia będzie służyć osiągnięciu zaplanowanych celów, wraz ze szczegółowym określeniem sposobów dojścia do poprawy sytuacji społecznej w wybranych obszarach. W związku z tym, że rozwiązywanie problemów społecznych jest procesem długofalowym, lokalna polityka społeczna wymaga od jej realizatorów strategicznego podejścia. Planowanie strategiczne, polegające na podejmowaniu systematycznych działań, podczas których planowana jest przyszłość i wytyczane są najistotniejsze kierunki działań, uwzględnia długi horyzont czasowy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełm Śląski na lata 2024-2030 zawiera kilka części składowych: charakterystykę Gminy, diagnozę sytuacji społecznej oraz część programową obejmującą misję, wizję, cele, zadania przewidziane do realizacji, ramy finansowe, zakładane rezultaty, system wdrażania, monitoring

³ E. Bendyk, P. Buras, *Polska wobec wojny, Polska w świecie po wojnie Zadania na nowy czas*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa, 2022, s. 1-7.

⁴ Na potrzeby niniejszego opracowania dla występujących w tekście sformułowań „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełm Śląski na lata 2024-2030” stosowana będzie skrócona nazwa „Strategia”.

i ewaluację. W Strategii uwzględniono różnorodny zakres problematyki społecznej. Diagnoza sytuacji społecznej dokonana została w następujących obszarach:

- wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej,
- wsparcie osób z niepełnosprawnością,
- zdrowie psychiczne,
- profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych,
- przeciwdziałanie przemocy domowej,
- aktywność i integracja społeczna seniorów,
- promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu,
- wsparcie osób z problemem ubóstwa.

Podsumowując, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełm Śląski na lata 2024-2030, określa sposób osiągnięcia wyznaczonych celów oraz pozwala wypracować sprawny i efektywny system pomocy, umożliwiający skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych, co pozwoli na zapewnienie mieszkańcom gminy Chełm Śląski dogodnych warunków do rozwoju i przyczyni się do wzrostu poczucia bezpieczeństwa społecznego.

Metodologia opracowania Strategii

Podstawowe elementy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełm Śląski na lata 2024-2030 są tożsame ze strukturą innych dokumentów określających kierunki lokalnej polityki społecznej. Tym co wyróżnia Strategię od innych wiążących dokumentów i programów jest przede wszystkim jej okres obowiązywania oraz nadrzędność wobec nich. Mimo, iż horyzont czasowy nie został wskazany w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, powinien precyzować główne działania Gminy w zakresie zaspokajania społecznych potrzeb mieszkańców i niwelowania nierówności społecznych w długim okresie, tj. 5-10 lat.

Obligatoryjny charakter Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz jej istota i wpływ na kreowanie lokalnej polityki nakłada na jej realizatorów obowiązek tworzenia jej w sposób odpowiedzialny i spójny z zapisami zawartymi w nadrzędnych dokumentach strategicznych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Nadrzędność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych nad programami o charakterze taktycznym, takimi jak Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej, Program Wspierania Rodziny czy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, wymusza na podmiotach odpowiedzialnych za opracowanie i wdrażanie Strategii ujęcia w niej określonych elementów. Poniżej zawarte zostały elementy wchodzące w skład Strategii oraz poszczególne etapy jej opracowania.

Tabela 1. Etapy opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Lp.	Etap	Charakterystyka
1.	Analiza strategiczna	Analiza bieżącej sytuacji, problemów, barier oraz potencjału umożliwia wskazanie obszarów problemowych występujących w Gminie. Głównym źródłem informacji o sytuacji mieszkańców, ich problemach i potrzebach jest analiza danych zastanych, czyli bieżącej dokumentacji urzędowej, danych demograficzno-gospodarczych oraz trendów społecznych. Na tym etapie ocenie poddaje się również otoczenie jednostki samorządowej. Informacji w tym zakresie dostarczają również przeprowadzone na terenie Gminy badania społeczne.
2.	Sformułowanie misji i wizji Strategii	Wizja zawarta w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest swoistym obrazem, do którego dąży Gmina za sprawą realizacji celów w niej wskazanych, natomiast misja określa nadrzędny powód opracowania Strategii.
3.	Określenie celów priorytetowych i zadań	W następstwie prawidłowo przeprowadzonej analizy strategicznej możliwe jest wskazanie głównych obszarów problemowych występujących na terenie Gminy. Identyfikacja ich i określenie kompleksowych działań minimalizujących ich skalę zapewnia realizację polityki społecznej zgodnej z oczekiwaniami i potrzebami, a także podniesienie jakości życia lokalnej społeczności.

Lp.	Etap	Charakterystyka
4.	Wskazanie sposobu wdrażania i kontroli realizacji Strategii	Ostatnim elementem Strategii jest określenie planu, zgodnie z którym ma zostać zrealizowana podczas okresu jej obowiązywania. Zarówno źródła i ramy finansowe, podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych celów, sposób komunikacji, jak i sprawozdawczość mają niebagatelny wpływ na stopień i jakość jej wdrożenia, dlatego w trakcie i po jej zakończeniu należy przeprowadzić ewaluację, umożliwiającą ocenę działań w odniesieniu do zamierzonych celów.

Źródło: opracowanie własne

Podstawy prawne

Opracowana całościowa, spójna i wieloletnia koncepcja rozwiązywania problemów społecznych gminy lub powiatu, podobnie jak inne dokumenty strategiczne, jest uwarunkowana prawnie. Podstawą jureidyczną do opracowania niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 901 z późn. zm.), która stanowi, iż do zadań własnych gminy o charakterze obligatoryjnym należy „opracowanie oraz realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”⁵.

Tworząc niniejszą Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych opierano się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z założeniami polityki państwa. Najistotniejsze ustawy kompetencyjne, nakładające na administrację rządową i samorządową określone obowiązki to m.in.:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.,
2. ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego,
3. ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego,
4. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie,
5. ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej,
6. ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych.

⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 901 z późn. zm.).

Akty prawne dotyczące wsparcia rodziny i dziecka

1. ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
2. ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
3. ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
4. ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
5. ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
6. ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
7. ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy,
8. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
9. ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,
10. ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich.

Akty prawne dotyczące ochrony zdrowia oraz przeciwdziałaniu uzależnieniom

1. ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
2. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
3. ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej,
4. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego.

Akty prawne dotyczące oświaty, zatrudnienia oraz wsparcia socjalnego

1. ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
2. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
3. ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
4. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
5. ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu niektórych przedsięwzięć mieszkaniowych,
6. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
7. ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o dodatku osłonowym,
8. ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych,
9. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego,

10. ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
11. ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
12. uchwała Nr 149 Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 2023 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2024-2028 (M.P. z 2023 r. poz. 881),
13. ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami,
14. ustawa z dnia 15 grudnia 2022 r. o szczególnej ochronie niektórych odbiorców paliw gazowych w 2023 r. oraz w 2024 r. w związku z sytuacją na rynku gazu,
15. ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o dodatku węglowym.

Akty prawne normujące aspekty finansowe

1. ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego,
2. ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych,
3. ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości,
4. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
5. ustawa z dnia 11 września 2019 r. prawo zamówień publicznych.

Akty prawne normujące pobyt cudzoziemców na terenie kraju

1. ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
2. ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji,
3. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
4. ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

Spójność z dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełm Śląski na lata 2024-2030 jest zgodna z kierunkami polityk w sferze społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych realizowanych na poziomie krajowym, regionalnym oraz lokalnym. Rozdział ten przedstawia opis wyżej wymienionych dokumentów strategicznych.

Dokumenty krajowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełm Śląski na lata 2024-2030 jest zgodna z poniższymi dokumentami krajowymi:

- **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**, będąca aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, stanowi obowiązujący, kluczowy dokument dla Polski, w zakresie średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Strategia zawiera rekomendacje dla polityk publicznych oraz jest podstawą dla zmian w systemie zarządzania rozwojem.
- **Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030**, której celem jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia⁶.
- **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030** stanowiąca kontynuację Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, a jej głównym celem jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków.

Ponadto wymienić należy również dokumenty mające wpływ na kształtowanie polityki społecznej, takie jak:

- Strategia Demograficzna 2040,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do roku 2030,
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej,

⁶ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.

- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030,
- Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.).

Dokumenty regionalne

Na poziomie regionalnym najważniejszymi dokumentami strategicznymi dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełm Śląski są: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” oraz Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030. Istotne znaczenie dla planowania działań rozwojowych mają również Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie bieruńsko-lędzińskim na lata 2021-2028 oraz Strategia rozwoju powiatu bieruńsko-lędzińskiego 2030+.

Metodologia badań społecznych

Punktem wyjścia wszelkiej interwencji socjalnej jest diagnoza, będąca niezbędnym elementem poprawnie zaplanowanego procesu zmian. Pomaga ona zidentyfikować negatywne, nieakceptowane zjawiska, a także niezaspokojone potrzeby i oczekiwania mieszkańców.

Celem takiej diagnozy jest poznanie problemów, a przedmiotem są różne zjawiska społeczne. O diagnozie społecznej w węższym znaczeniu mówimy, gdy badania dotyczą rozpoznawania zdarzeń i sytuacji społecznych ze względu na ich dotkliwość i potrzebę zmian. Zgodnie z tą definicją, przedmiotem badania są zdarzenia i sytuacje społecznie dotkliwe, celem – zmiana społeczna, efektem zaś – przede wszystkim wnioski i zalecenia dla praktyki⁷.

Niniejsza diagnoza ma na celu ukazanie skali różnych problemów społecznych występujących wśród dorosłych mieszkańców oraz uczniów.

Wybór metod i technik badawczych

W celu poznania opinii oraz postaw mieszkańców gminy Chełm Śląski zdecydowano się na przeprowadzenie komplementarnych badań. Przez metodę badawczą rozumie się na ogół system założeń i reguł pozwalających na takie uporządkowanie praktycznej lub teoretycznej działalności, aby można było osiągnąć cel, do jakiego się świadomie zmierza⁸. Wyróżnia się metody ilościowe i jakościowe. Zarówno jedno, jak i drugie są użyteczne w prowadzeniu badań socjologicznych.

Badania wśród dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży w Gminie przeprowadzone zostały przy wykorzystaniu metody ilościowej, odpowiadającej na pytania „ile?” i „jak często?”. Ten typ badań przeprowadzany jest na większą skalę niż w przypadku metod jakościowych, a jego wyniki można przekładać na populację⁹. Zastosowana została technika CAWI (ang. *Computer Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony internetowej), zakładająca przeprowadzenie badań za pomocą kwestionariuszy ankiet udostępnianych drogą elektroniczną. Pozwala ona na zachowanie pełnej anonimowości respondentów.

⁷ Szatur – Jaworska B., *Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej*, s. 109.

⁸ Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, s. 60.

⁹ Przewłocka J., *CAWI – specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju*, s. 97.

Dobór próby i narzędzie badawcze

Najczęściej badana zbiorowość jest zbyt liczna, aby objąć działaniami jej wszystkich członków, dlatego wybiera się grupę reprezentacyjną. Wykorzystany w diagnozie losowy dobór próby umożliwił pogłębienie badanych zjawisk związanych bezpośrednio z zagrożeniami społecznymi na terenie Gminy oraz uzyskanie informacji i opinii z różnych środowisk.

Badania przeprowadzono w czerwcu 2024 roku, a udział w nich wzięło **189 dorosłych mieszkańców** oraz **91 uczniów** z terenu gminy Chełm Śląski. Kwestionariusz ankiety użyty do zebrania danych, składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru.

W niniejszym dokumencie przedstawiono wyniki badań w ujęciu procentowym, które zaokrąglono do wartości dziesiętnych. Z uwagi na to, suma procentowego udziału odpowiedzi w danym pytaniu może odbiegać o +/- 1,0 pp. od 100%.

Charakterystyka gminy Chełm Śląski

Położenie

Chełm Śląski to gmina wiejska położona w powiecie bieruńsko-lędzińskim, w województwie śląskim. Zajmuje ona powierzchnię 23,2 km² i graniczy z gminami: Imielin, Lędziny, Bieruń oraz Chełmek (województwo małopolskie).

Gmina Chełm Śląski jest gminą o typowo rolniczo-leśnym charakterze – zdecydowaną większość jej obszaru, bo aż 71,3% stanowią użytki rolne, z kolei lasy pokrywają 2,3% jej powierzchni. Cechuje się korzystnym układem komunikacyjnym, ze szczególnym uwzględnieniem połączeń zapewnianych przez drogi wojewódzkie nr 934 oraz 780. Na sieć osadniczą Gminy składają się 2 sołectwa: Chełm Śląski oraz Kopciowice.

Rysunek 1. Lokalizacja gminy Chełm Śląski na tle powiatu bieruńsko-lędzińskiego, województwa śląskiego i kraju

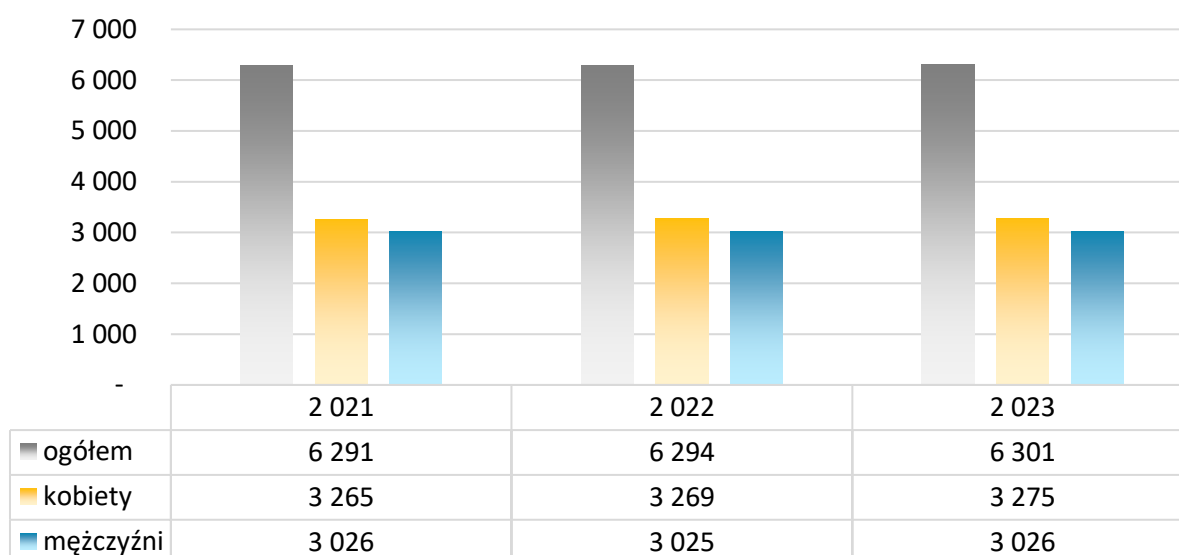
Źródło: opracowanie własne

Sytuacja demograficzna

Struktura demograficzna, będąca rezultatem procesów demograficznych w przeszłości, determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk i procesów społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwia wnioskowanie dotyczące wymaganych w tym zakresie zmian, zarówno w odniesieniu do skali interwencji, jak i jej rodzaju.

Gminę Chełm Śląski w 2023 roku zamieszkiwało 6 301 osób (stan na 31 grudnia 2023 roku), z czego 52,0% stanowiły kobiety. Na przestrzeni analizowanych trzech lat liczba mieszkańców uległa nieznacznemu wzrostowi – w 2023 roku względem roku bazowego kształtował się on na poziomie 0,2%.

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Chełm Śląski w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Kolejną analizowaną kwestią jest przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów. W gminie Chełm Śląski w 2023 roku przyrost naturalny na 1 000 ludności kształtował się na poziomie -1,42, co oznacza, że wskaźnik ten przyjmował ponad dwukrotnie wyższą wartość w stosunku do powiatu bieruńsko-lędzińskiego (-3,33) oraz blisko czterokrotnie wyższą niż w przypadku województwa śląskiego (-5,56). Na przestrzeni lat w Gminie zauważalne są wahania przyrostu naturalnego na 1 000 ludności: w 2021 roku wynosił on -3,34, w 2022 roku -4,92, natomiast w ostatnim roku poddanym analizie kształtował się na poziomie -1,42.

Tabela 2. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w gminie Chełm Śląski w porównaniu do powiatu bieruńsko-lędzkiego oraz województwa śląskiego na przestrzeni lat 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
gmina Chełm Śląski	-3,34	-4,92	-1,42
powiat bieruńsko-lędzki	-2,09	-2,28	-3,33
województwo śląskie	-7,15	-5,76	-5,56

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Struktura ludności w gminie Chełm Śląski według ekonomicznych grup wieku w roku 2023 przedstawiała się następująco:

- 19,6% mieszkańców było w wieku przedprodukcyjnym – do 18 roku życia;
- 58,6% mieszkańców Gminy było w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 18-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 18-64 rokiem życia;
- 21,7% mieszkańców było w wieku poprodukcyjnym – dla kobiet 60 lat i więcej, a dla mężczyzn 65 lat i więcej.

Na przestrzeni analizowanych lat dostrzec można spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności, zauważalny jest natomiast systematyczny wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym, który na przestrzeni analizowanych lat wyniósł 1,8 pp.

Tabela 3. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności gminy Chełm Śląski w latach 2021-2023 (w procentach)

wyszczególnienie	2021	2022	2023
wiek przedprodukcyjny	20,1	19,8	19,6
wiek produkcyjny	59,0	58,9	58,6
wiek poprodukcyjny	20,9	21,2	21,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Udział osób w poszczególnych ekonomicznych grupach wiekowych w Gminie prezentuje się na nieco odmiennym poziomie w odniesieniu do wskaźników w powiecie bieruńsko-lędzkim, województwie śląskim i w całym kraju. W 2023 roku w powiecie było to 20,5% osób w wieku przedprodukcyjnym, 59,1% w wieku produkcyjnym oraz 20,4% w wieku poprodukcyjnym, w województwie z kolei 17,3% – w wieku przedprodukcyjnym, 57,9% – w wieku produkcyjnym i 24,9% – w wieku poprodukcyjnym, natomiast w Polsce – 18,2% osób w wieku przedprodukcyjnym, 58,4% – w wieku produkcyjnym oraz 23,3% – w wieku poprodukcyjnym¹⁰.

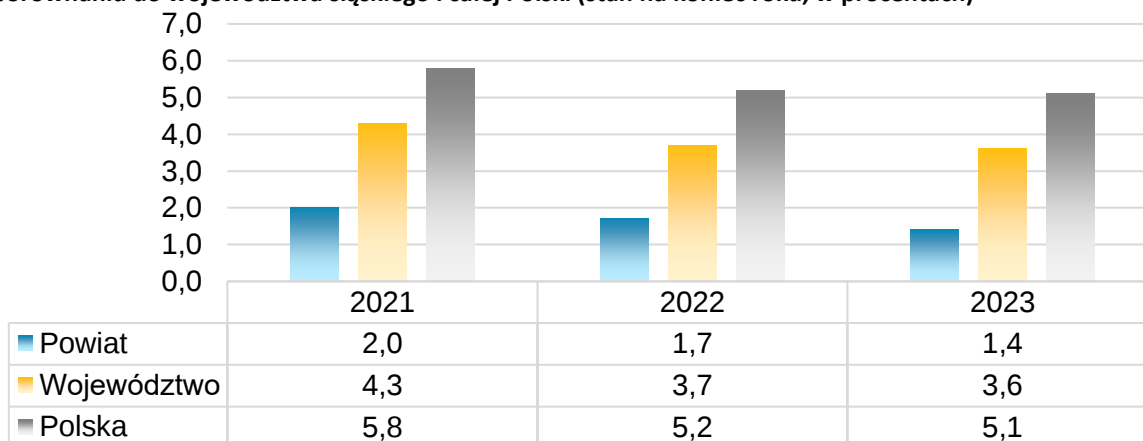
¹⁰ Dane pochodzą z BDL GUS za 2023 rok.

Rynek pracy i sytuacja gospodarcza

Ważnym wskaźnikiem w ocenie rynku pracy jest stopa bezrobocia rejestrowanego, która jest wyrażonym w procentach stosunkiem liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w urzędach pracy, do liczby ludności aktywnej zawodowo (zasobu siły roboczej danej populacji).

Dane dotyczące stopy bezrobocia na poziomie gmin nie są dostępne, w związku z tym wskaźnik przedstawia dane dla powiatu bieruńsko-lędzińskiego. W 2023 roku stopa bezrobocia w powiecie wynosiła 1,4%, a więc była zdecydowanie niższa niż w przypadku województwa (3,6%) i całego kraju (5,1%). W powiecie bieruńsko-lędzińskim najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w 2021 roku – kształtowała się ona wówczas na poziomie 2,0%, natomiast w 2022 roku spadła do 1,7%, co mogło mieć związek ze stabilizacją na rynku pracy po szczycie pandemii koronawirusa. Podobnie w przypadku województwa śląskiego, jak i całego kraju, na przestrzeni ostatnich lat zauważalny jest systematyczny spadek stopy bezrobocia rejestrowanego. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje poniższy wykres.

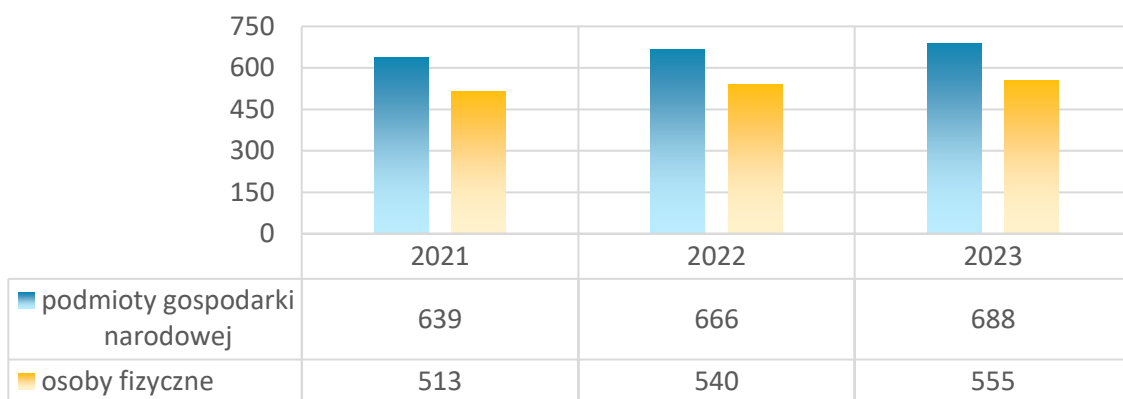
Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie bieruńsko-lędzińskim na przestrzeni lat 2021-2023 w porównaniu do województwa śląskiego i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach)

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Jednym ze wskaźników określających aktywność gospodarczą danej zbiorowości jest liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym terenie. W gminie Chełm Śląski na koniec 2023 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było łącznie 688 podmiotów gospodarki narodowej, z czego większość stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w liczbie 555 (80,7%). Podobnie sytuacja wyglądała w latach poprzednich. Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w gminie Chełm Śląski ulegała systematycznemu wzrostowi.

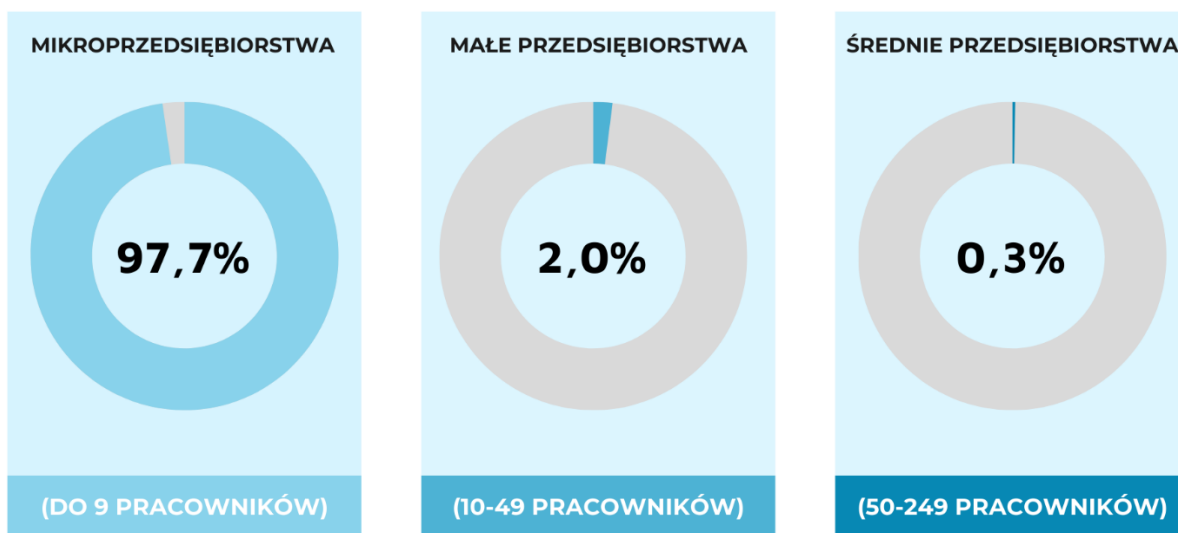
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON oraz osoby fizyczne prowadzące działalność w gminie Chełm Śląski w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Największa liczba podmiotów gospodarczych działających w gminie Chełm Śląski według klas wielkości to mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające 0-9 pracowników – jest ich 672 (stan na koniec 2023 roku). Działalność prowadzi również 14 małych przedsiębiorstw zatrudniających 10-49 pracowników oraz 2 średnie przedsiębiorstwa z liczbą od 50 do 249 pracowników.

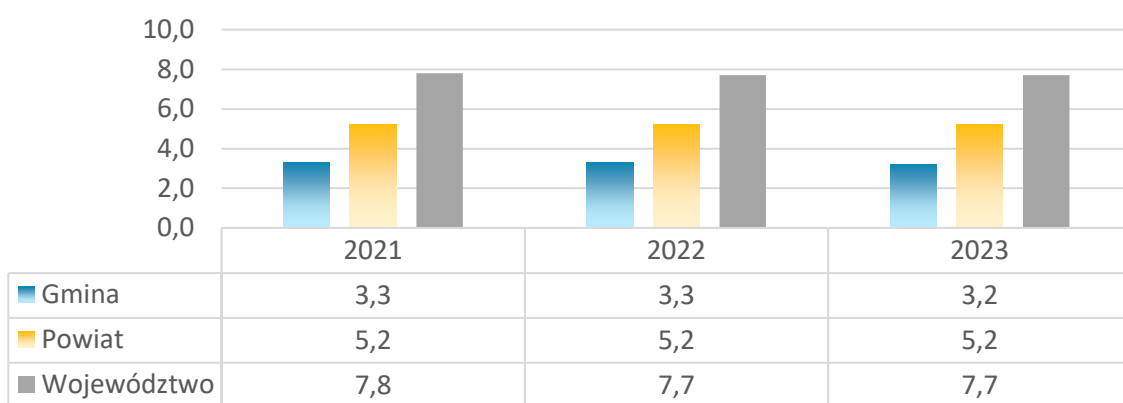
Rysunek 2. Udział podmiotów wg poszczególnych klas wielkości w ogóle podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Chełm Śląski (stan na koniec 2023 roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Mimo systematycznego wzrostu liczby przedsiębiorstw działających w gminie Chełm Śląski, porównując wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1 000 ludności można zaobserwować zdecydowanie mniej korzystną sytuację w Gminie niż w przypadku powiatu oraz województwa, na co wpływ może mieć m.in. niski poziom aktywności gospodarczej wśród lokalnej społeczności. W 2023 roku najwyższy wskaźnik odnotowano dla województwa śląskiego, wynoszący 7,7 podmiotów gospodarczych na 1 000 ludności, natomiast najniższy dla gminy Chełm Śląski (3,2). Na przestrzeni analizowanych lat utrzymywał się on na względnie stałym poziomie we wszystkich analizowanych jednostkach. Szczegółowe dane przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 1 000 mieszkańców w gminie Chełm Śląski, powiecie bieruńsko-lędzińskim oraz województwie śląskim w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Edukacja i wychowanie

W 2023 roku gmina Chełm Śląski była organem prowadzącym dla następujących placówek oświatowych:

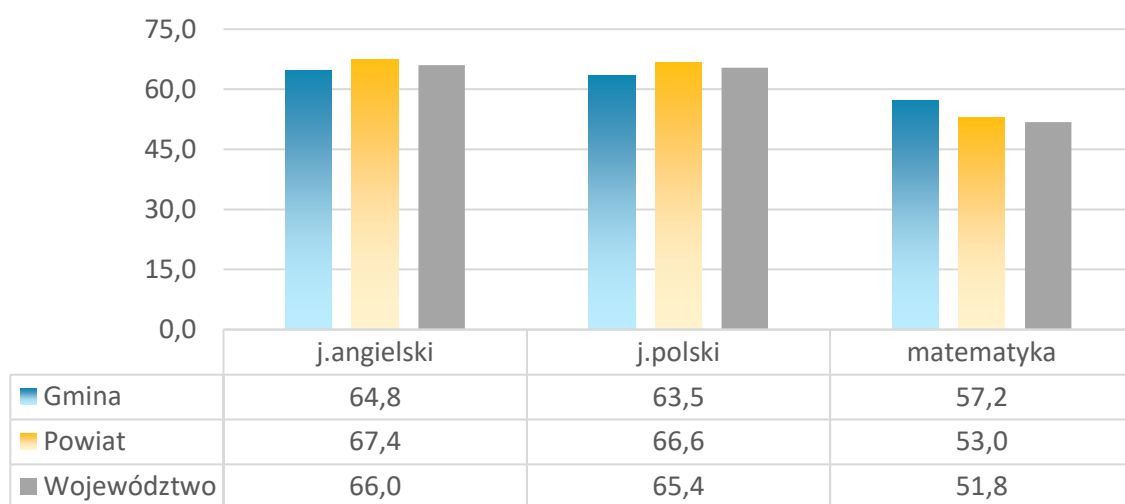
- Szkoły Podstawowej Nr 1 z Oddziałami Integracyjnymi im. Augusta Kardynała Hlonda.
- Szkoły Podstawowej Nr 2 im. Floriana Adamskiego,
- Gminnego Przedszkola Nr 1.

Uczniom z niepełnosprawnościami z terenu Gminy zapewniano bezpłatny transport i opiekę w czasie przewozu do przedszkola, szkoły z oddziałami integracyjnymi lub szkoły specjalnej. W roku szkolnym 2023/2024 ze zorganizowanego dowozu korzystało 13 uczniów, z kolei z dofinansowania kosztów dowozu zapewnianego przez rodziców – 9 uczniów. Zapewniono możliwość bezpłatnego dowozu również dzieciom 5-cio i 6-cio letnim oraz

dzieciom klas 1-4, którym droga do placówki przekracza 3 km. W roku szkolnym 2023/2024 z dowozu do szkół i placówek oświatowych korzystało 22 dzieci¹¹.

Na kolejnym wykresie przedstawione zostały wyniki egzaminu ósmoklasisty uczniów z gminy Chełm Śląski w porównaniu do średniej dla powiatu bieruńsko-lędzińskiego oraz województwa śląskiego. Z zebranych danych wynika, że młodzi mieszkańcy Gminy uzyskali najniższe wyniki w przypadku egzaminów z języka angielskiego oraz języka polskiego niż wszyscy uczniowie z terenu powiatu i województwa – najmniej korzystnie przedstawiają się wyniki z języka polskiego, które osiągnęły poziom 63,5%, co jest wartością o 3,1 pp. niższą niż w powiecie oraz o 1,9 pp. mniejszą niż w województwie. W przypadku egzaminu z matematyki odnotowane w Gminie wyniki były znacznie wyższe w zestawieniu ze średnią dla całego powiatu i województwa. Szczegółowe dane przedstawiono na kolejnym wykresie.

Wykres 5. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2023 roku uczniów z gminy Chełm Śląski, powiatu bieruńsko-lędzińskiego i województwa śląskiego

Źródło: <https://mapa.wyniki.edu.pl/>

Gmina Chełm Śląski systematycznie prowadzi działania w zakresie doposażania placówek oświatowych w niezbędne materiały edukacyjne, pomoce dydaktyczne oraz sprzęt sportowy, a także modernizacji obiektów, podnosząc tym samym jakość kształcenia i zapewniając odpowiednie warunki edukacyjne.

Od maja 2024 roku na terenie Gminy funkcjonuje żłobek zapewniający opiekę nad dziećmi do lat 3.

¹¹ Raport o stanie Gminy Chełm Śląski za 2023 rok

Kultura, sport i rekreacja

Działania z zakresu kultury na terenie Gminy prowadzi Gminny Ośrodek Kultury w Chełmie Śląskim. Ośrodek prowadzi działalność służącą zaspokajaniu potrzeb kulturalnych, informacyjnych oraz edukacyjnych na terenie Gminy. Organizuje również liczne konkursy, zajęcia artystyczne, wystawy oraz imprezy plenerowe. Do najważniejszych imprez organizowanych lub współorganizowanych przez GOK w 2023 roku należały m.in.:

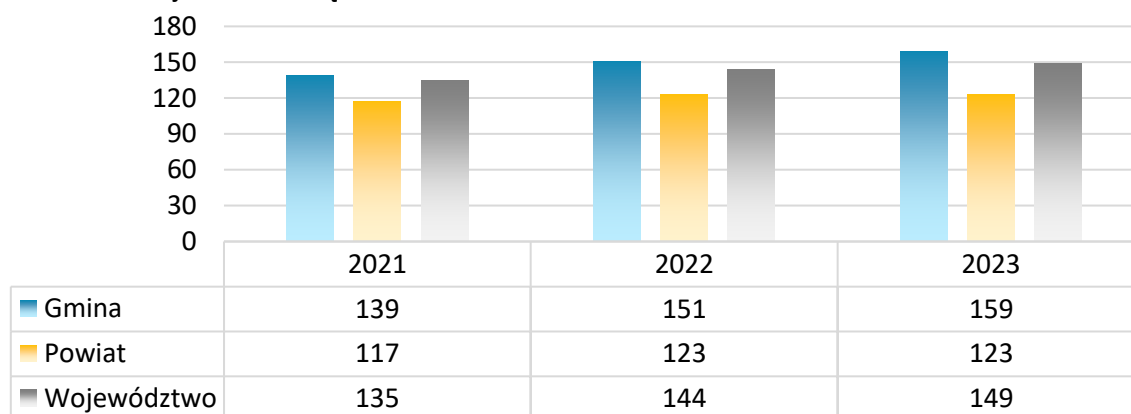
- Koncert walentynkowy,
- Biesiada śląska z okazji obchodów Dnia Seniora,
- Koncert Kolęd,
- Dni Chełmu,
- Święto Niepodległości,
- Retrospektywna wystawa Aleksandra Kiszki,
- Wystawa upamiętniająca Panią Marię Błotko Kiszka,
- Festyn z okazji Dnia Dziecka.

Działalność z zakresu kultury prowadzi również **Gminna Biblioteka Publiczna**, będąca samorządową jednostką kultury i służąca rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb edukacyjnych, informacyjnych i kulturalnych społeczności lokalnej. Biblioteka realizuje podstawowe działania statutowe w zakresie gromadzenia, opracowywania, ochrony i aktualizacji materiałów bibliotecznych, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu, ale również służących zwalczaniu uzależnień i patologii społecznych. Ponadto ma na celu m.in. udostępnienie materiałów bibliotecznych na miejscu, wypożyczanie na zewnątrz i prowadzenie wymiany bibliotecznej z uwzględnieniem potrzeb wszystkich mieszkańców Gminy. Ponadto, instytucja czynnie współpracuje ze szkołami w zakresie zapotrzebowania na lektury szkolne. Biblioteka organizuje również lekcje biblioteczne i zajęcia kreatywne dla najmłodszych mieszkańców Gminy, a poprzez podejmowanie tego typu inicjatyw promuje czytelnictwo wśród dzieci i młodzieży. Na koniec grudnia 2023 roku w GBP zarejestrowanych było 1 006 aktywnych czytelników, odnotowano 25 706 wypożyczeń oraz 11 063 odwiedzin¹².

¹² Raport o stanie Gminy Chełm Śląski za 2023 rok

Kolejny wykres prezentuje dostępne dane w zakresie liczby czytelników bibliotek publicznych na 1 000 ludności w gminie Chełm Śląski, powiecie bieruńsko-lędzińskim oraz województwie śląskim w latach 2021-2023. Na podstawie danych statystycznych można zauważyć, że liczba czytelników w Gminie na przestrzeni analizowanych lat ulegała wzrostowi, a największą wartość wskaźnika odnotowano w roku 2023 (159). Należy podkreślić, iż na przestrzeni analizowanych lat liczba czytelników bibliotek publicznych w Gminie w przeliczeniu na 1 000 ludności zawsze przyjmowała wyższe wartości zarówno względem powiatu bieruńsko-lędzińskiego, jak i województwa śląskiego. Szczegółowe dane przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 6. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w gminie Chełm Śląski, powiecie bieruńsko-lędzińskim oraz województwie śląskim w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W 2023 roku GBP brała udział w następujących akcjach:

- #książkachroni firmy Legimi,
- Fundacja Powszechnego Czytania,
- „Mała Książka – wielki człowiek”,
- Tydzień Bibliotek 2023,
- Tydzień Czytania Dzieciom 2023,
- Narodowe Czytanie 2023.

Ponadto Biblioteka, wychodząc naprzeciw potrzebom Czytelników, ponownie zakupiła roczny dostęp do serwisu Empik Go¹³.

¹³ Raport o stanie Gminy Chełm Śląski za 2023 rok

Istotnym zasobem w zakresie sportu na terenie Gminy jest **Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji (GOSiR)** w Chełmie Śląskim, który utworzony został z dniem 1 stycznia 2012 r. W roku 2023 GOSiR w Chełmie Śląskim był organizatorem i współorganizatorem następujących imprez sportowych¹⁴:

- maraton fitness,
- zawody strongmen,
- parafialny turniej tenisa stołowego,
- turnieje piłki siatkowej, nożnej i koszykowej,
- festyn rodzinny na sportowo,
- zajęcia z fitness na świeżym powietrzu,
- mini mistrzostwa w piłce nożnej szkół podstawowych.

GOSiR był też współorganizatorem zawodów wędkarskich i turnieju skata o Puchar Wójta Gminy Chełm Śląski. W budynku GOSiR jest prowadzona siłownia. Ośrodek posiada też dużą ofertę zajęć fitness, które odbywają się codziennie oraz prowadzi zajęcia z tenisa stołowego, które odbywają się w Szkole Podstawowej 2 w Chełmie Śląskim¹⁵.

W 2023 roku przyznane zostały stypendia sportowe dla 14 zawodników, w następujących dyscyplinach: narciarstwo wodne (2), taniec towarzyski (3), gimnastyka artystyczna (3), piłka nożna (1), lekkoatletyka (1), hokej (1), judo (2) oraz jeździectwo konne (1).

Opieka zdrowotna

Na terenie Gminy opieka zdrowotna świadczona jest przez Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Chełmie Śląskim. Z danych GUS wynika, iż w 2023 roku w gminie Chełm Śląski w ramach podstawowej opieki zdrowotnej udzielono łącznie 23 213 porad. Oznacza to, że na 1 mieszkańca Gminy przypadało wówczas średnio po 3,7 porad. Jest to wartość niższa od liczby porad w przeliczeniu na 1 mieszkańca powiatu bieruńsko-lędzińskiego, która wynosiła w omawianym roku 4,6.

¹⁴ Raport o stanie gminy Chełm Śląski za 2023 rok

¹⁵ tamże

Tabela 4. Dane statystyczne dotyczące publicznej opieki zdrowotnej w gminie Chełm Śląski w porównaniu do powiatu bieruńsko-lędzkiego w 2023 roku

wyszczególnienie	Powiat	Gmina
przychodnie	28	5
liczba porad w ramach POZ	274 283	23 213
porady podstawowej opieki zdrowotnej udzielone na 1 mieszkańca	4,6	3,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne jest to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. Bezpieczeństwo publiczne umożliwia sprawne funkcjonowanie społeczeństwa.

W gminie Chełm Śląski o bezpieczeństwo i porządek dbają funkcjonariusze z **Komendy Powiatowej Policji w Bieruniu**. Poza pełnieniem obowiązków z zakresu swojej podstawowej służby, podejmują oni również działalność profilaktyczną na terenie Gminy.

Ochronę przeciwpożarową w Gminie zapewnia **Ochotnicza Straż Pożarna w Chełmie Śląskim**. W podstawowy zakres działalności OSP wchodzi ochrona przeciwpożarowa i usuwanie skutków klęsk żywiołowych, jednakże członkowie jednostki OSP zabezpieczają także imprezy sportowe oraz kulturalne organizowane na terenie Gminy. Biorą również aktywny udział w życiu społeczno-kulturowym, m.in. poprzez uczestniczenie w obchodach świąt narodowych, współorganizowanie wydarzeń i uroczystości gminnych.

Uwarunkowania w zakresie ekonomii społecznej

Na przestrzeni dekad zmieniały się sposoby zarządzania w biznesie i administracji, a co za tym idzie – funkcja jednostki w wewnętrznym systemie. W wyniku koncentracji na wynikach, coraz mniejszą rolę w strukturach organizacyjnych pełnił człowiek, a w efekcie zwiększyła się skala wykluczenia społecznego. Narastanie nierówności społecznych wpłynęło na konieczność intensyfikacji oddolnych działań podejmowanych przez środowiska dotknięte nimi, na kanwie czego zainicjowany został ruch spółdzielczy, umożliwiający całym grupom społecznym zaspokojenie podstawowych potrzeb, a u jego podstaw leżała podmiotowość jednostki oraz wartość pracy indywidualnej. Ówczesne przesłanki umożliwiły wykreowanie się ekonomii społecznej znanej obecnie, czyli ekonomii skoncentrowanej na jednostce

i oddziaływaniu społecznym, zarządzanej w sposób autonomiczny i partycypacyjny oraz wykazującej nadrzędną rolę świadczenia usług dla członków, pracowników lub wspólnoty ponad bezwzględnym zyskiem¹⁶.

Ekonomia społeczna prowadzona jest przez szereg podmiotów, wśród których znajdują się organizacje pozarządowe wskazane w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, tj. stowarzyszenia, fundacje i prowadzone przez nie jednostki reintegracyjne, a także w art. 3 ust. 3, w tym spółdzielnie socjalne, spółki non profit, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, itp. Obecnie rozwijający się sektor ekonomii społecznej wpisuje się zarówno w politykę gospodarczą, poprzez wzmacnianie przedsiębiorczości mieszkańców gmin i powiatów oraz konkurencyjności lokalnych podmiotów, jak i politykę społeczną, gdyż odpowiednie wykorzystanie potencjału PES umożliwia aktywizację zawodową, rozwój turystyki, kultury czy mieszkalnictwa, a także reintegrację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wśród podmiotów ekonomii społecznej wyszczególnia się podmioty ekonomii solidarnej, których celem działania jest w szczególności aktywizacja zawodowa i integracja społeczna, w tym reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

¹⁶ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. *Ekonomia Solidarności Społecznej*, str. 10

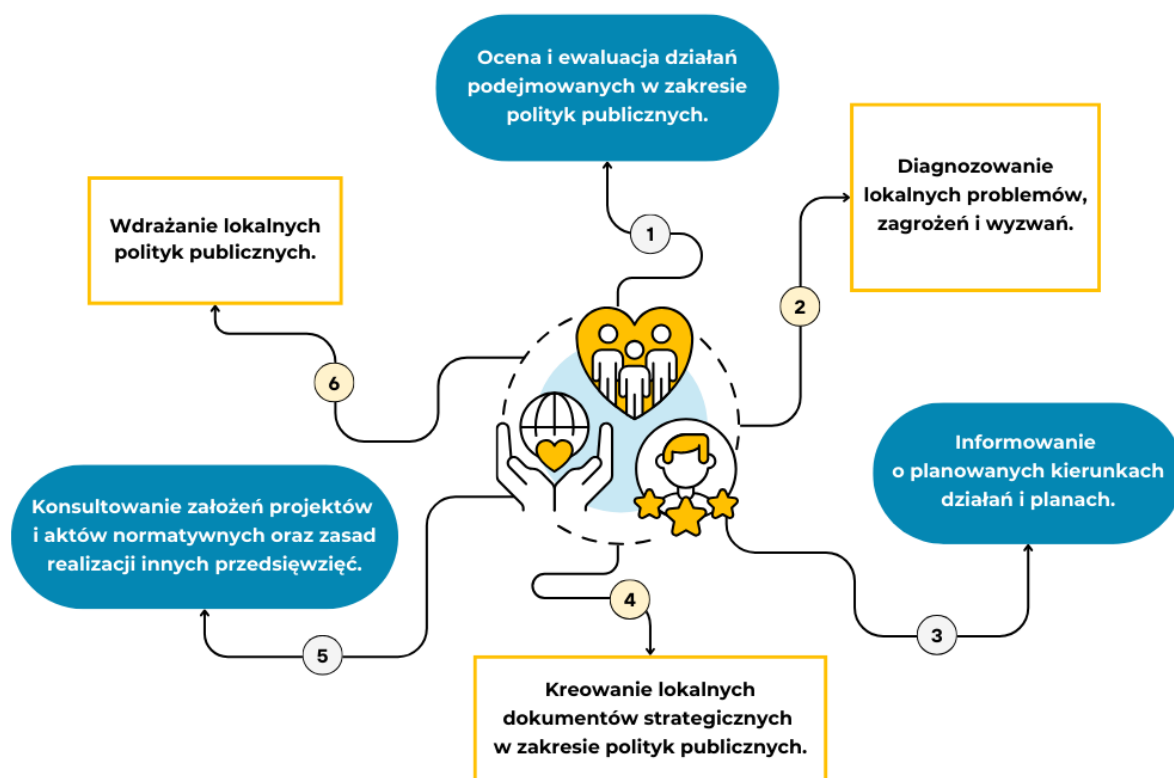
Rysunek 3. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. *Ekonomia Solidarności Społecznej*

Podmioty ekonomii społecznej prowadzą szeroką działalność na rzecz lokalnej społeczności i grup zagrożonych lub doświadczających wykluczenia społecznego. Doświadczenie wynikające z podejmowanych działań umacnia przyzwolenie tych podmiotów do powzięcia części odpowiedzialności za kierunek i kształt lokalnej polityki społecznej. W dotychczasowych praktykach wiodącą formą współpracy międzyinstytucjonalnej w tym obszarze było zlecanie zadań publicznych oraz usług społecznych odpowiednim fundacjom i stowarzyszeniom, niemniej wraz z rozwojem sektora ES zasadne jest włączenie wszystkich jego podmiotów do tworzenia lokalnych rozwiązań, w tym w zakresie rozpoznawania problemów społecznych, opracowywania dokumentów strategicznych, wdrażania działań i ich oceny.

Rysunek 4. Obszary współpracy międzyinstytucjonalnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych, ISP, 2019

W świetle ustawy o ekonomii społecznej rozszerzona została sfera zadań publicznych możliwych do realizacji przez organizacje pozarządowe, która dała im możliwość działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, z kolei ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych uregulowała kwestie obszarów usług możliwych do realizacji przez PES w ramach otwartych konkursów ofert, małych grantów oraz w oparciu o prawo zamówień publicznych. Korelacja ustawy o ekonomii społecznej, ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie kreuje obraz szerokiego spektrum działalności i inicjatyw możliwych do podjęcia przez PES w ramach realizacji zadań publicznych i usług społecznych, wśród których znajduje się 14 obszarów usług oraz 43 sfery zadań. Zdefiniowane poniżej usługi społeczne są ściśle związane z katalogiem zadań w ramach pożytku publicznego.

Tabela 5. Zakres usług społecznych i przypisane do nich zadania publiczne

lp.	katalog usług społecznych z zakresu:	zadania publiczne w obszarze:
1.	Polityki prorodzinnej	▪ działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka
2.	Wspierania rodziny	▪ wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej ▪ działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży
3.	Systemu pieczy zastępczej	▪ wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej
4.	Pomocy społecznej	▪ pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób
5.	Promocji i ochrony zdrowia	▪ ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej
6.	Wspierania osób niepełnosprawnych	▪ działalności na rzecz osób niepełnosprawnych
7.	Edukacji publicznej	▪ nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania
8.	Przeciwdziałania bezrobociu	▪ promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy
9.	Kultury	▪ kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego
10.	Kultury fizycznej i turystyki	▪ wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, turystyki i krajoznawstwa
11.	Pobudzania aktywności obywatelskiej	▪ działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych ▪ upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji ▪ udzielania nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego ▪ upowszechniania i ochrony praw konsumentów
12.	Mieszkalnictwa	▪ tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej
13.	Ochrony środowiska	▪ ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego
14.	Reintegracji zawodowej i społecznej	▪ działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ▪ działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości, rewitalizacji ▪ działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ▪ działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych

Źródło: Opracowanie własne

Wśród zadań publicznych wskazanych do realizacji przez organizacje pozarządowe znajdują się dodatkowo działania w obszarze wzmacniania integralności społeczności lokalnej, zapewnienia bezpieczeństwa, wsparcia grup wykluczonych i mniejszościowych oraz przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

Ważnym aspektem rozróżniającym usługi społeczne od zadań publicznych realizowanych przez PES jest sposób, w jaki dany podmiot otrzymuje je do realizacji. W przypadku zadań publicznych rozróżnia się ich 5, w tym:

- otwarty konkurs ofert,
- „małe granty” (tryb pozakonkursowy),
- zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert przez organ administracji publicznej w razie wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej,
- zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert przez Prezesa Rady Ministrów ze względu na ważny interes społeczny lub publiczny,
- zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu na podstawie samodzielnie złożonej oferty.

Realizacja usług społecznych następuje poprzez zlecenie zadań w formie:

- zlecenia usług,
- zlecenia instytucji,
- bonu na aktywność (regranting),
- kooperacyjnego rozwiązania problemów.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie nakłada na organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego obowiązek uchwalenia programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 w/w ustawy w terminie do 30 listopada roku poprzedzającego okres obowiązywania programu. Rada Gminy Chełm Śląski 29.11.2023 r. podjęła uchwałę Nr LXV/329/2023 w sprawie przyjęcia programu współpracy Gminy Chełm Śląski z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2024 rok.

Na terenie gminy Chełm Śląski w 2023 roku zarejestrowanych było **688 podmiotów gospodarki narodowej**, w tym 14 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 3 fundacje. Na przestrzeni lat 2021-2023 zarówno liczba stowarzyszeń, jak i fundacji wzrosła o 1. Szczegółowe dane przedstawiono w kolejnej tabeli.

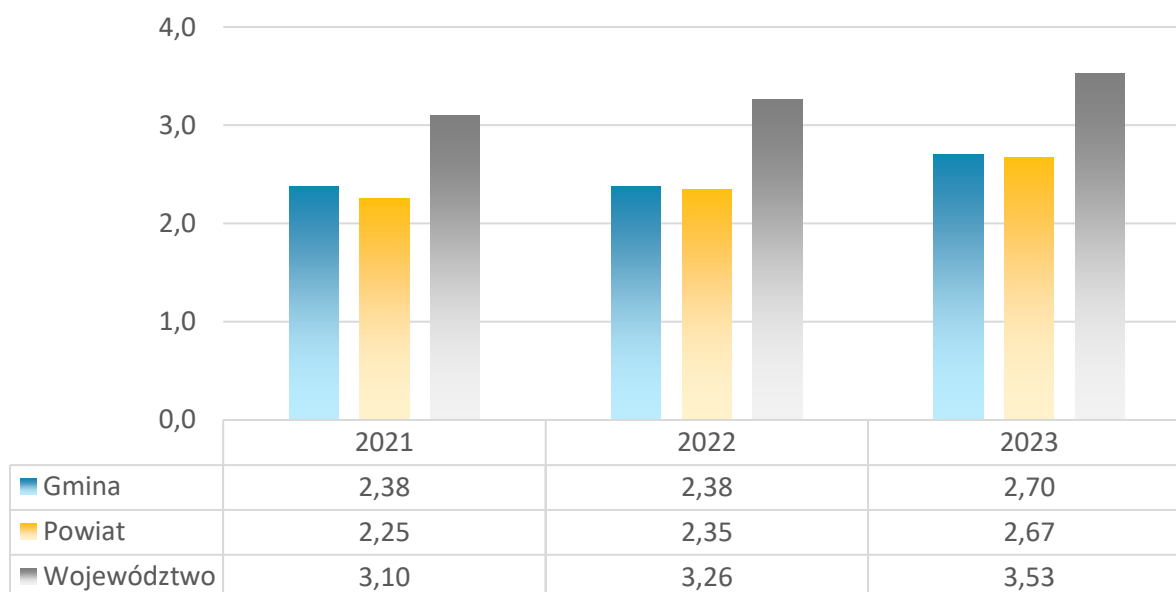
Tabela 6. Ogólna liczba podmiotów gospodarki narodowej, fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w gminie Chełm Śląski na przestrzeni lat 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej, w tym:	639	666	688
fundacje	2	2	3
stowarzyszenia i organizacje społeczne	13	13	14

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wskaźnik fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców w gminie Chełm Śląski w 2023 roku wyniósł 2,70 i tym samym był najwyższy na przestrzeni omawianych lat. W odniesieniu do danych powiatowych, powyższy wskaźnik w Gminie przyjmował wyższe wartości w analizowanym okresie, z kolei w porównaniu do średniej dla całego województwa, wartości uzyskane w Gminie przedstawiały się zdecydowanie mniej korzystnie. Szczegółowe dane przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 7. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców w gminie Chełm Śląski, powiecie bieruńsko-lędzińskim i województwie śląskim na przestrzeni lat 2021-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W kontekście prawidłowości i efektywności prowadzenia działań w Gminie, niezwykle istotnym potencjałem jest kadra Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych (GOPS, placówki oświatowe itp.). System realizacji zadań publicznych determinuje całokształt działań rozwojowych, w szczególności planowania i realizowania inwestycji, w tym finansowanych ze środków zewnętrznych, wdrażania nowych metod zarządczych oraz obsługi klientów (mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, turystów itp.).

Na terenie gminy Chełm Śląski działa m.in. **Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych i Ich Rodzin**. Jednocześnie działalności nie prowadzi żadne przedsiębiorstwo społeczne.

Gminny system pomocy społecznej

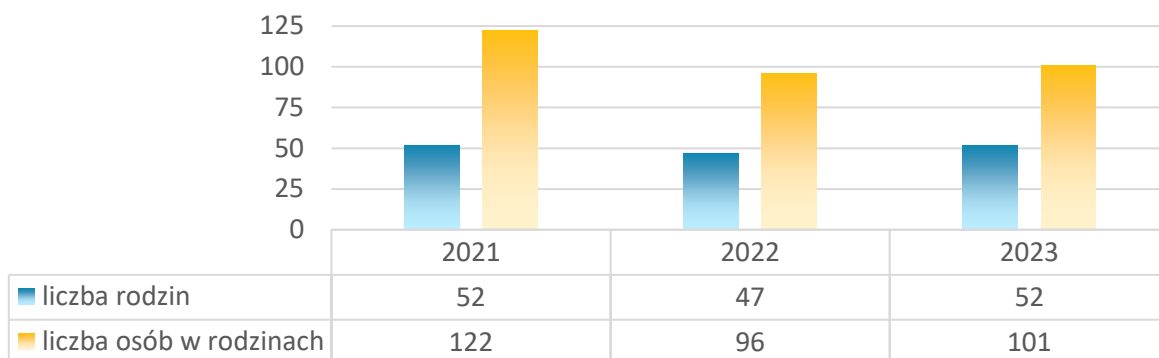
Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości¹⁷.

Główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy jest **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim**. Zadania Ośrodka wynikają wprost z ustawy o pomocy społecznej. GOPS realizuje zadania własne Gminy, zadania zlecone Gminie przez administrację rządową z zakresu pomocy społecznej, zadania wynikające z rozeznaczonych potrzeb Gminy bądź z rządowych programów pomocowych na podstawie i w granicach obowiązujących aktów prawnych. Ośrodek realizując zadania zlecone z zakresu administracji rządowej kieruje się ustaleniami przekazanymi przez wojewodę. Wykonując zadania własne Gminy w zakresie pomocy społecznej kieruje się natomiast ustaleniami Wójta oraz uchwałami Rady Gminy.

W 2023 roku pomocą społeczną objęte były 52 rodziny – to taka sama liczba jak w roku 2021 oraz o 10,6% wyższa niż w 2022 roku. Względem roku bazowego, zmniejszyła się natomiast liczba osób w rodzinach, które korzystały z pomocy społecznej – w ostatnim roku poddanym analizie było to 101 osób, co stanowi wartość niższą o 17,2% w porównaniu do 2021 roku.

¹⁷ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 901 z późn. zm.).

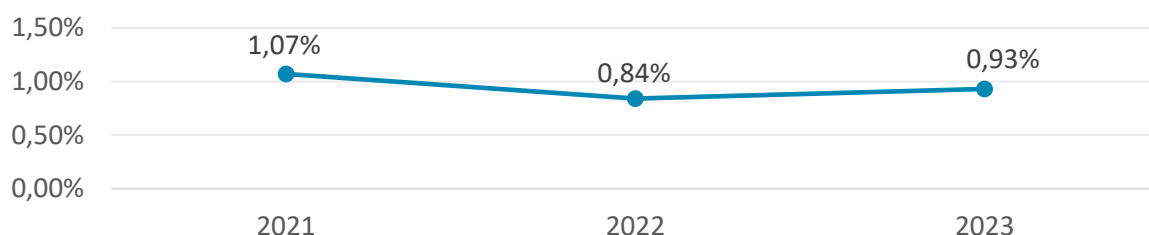
Wykres 8. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z materialnej pomocy społecznej w gminie Chełm Śląski w latach 2021-2023

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

Liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej na 1 000 mieszkańców określana jest jako wskaźnik deprivacji lokalnej. Na przestrzeni lat 2021-2023 wartość tego wskaźnika w gminie Chełm Śląski ulegała wahaniom. Szczegółowe dane przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 9. Wskaźnik deprivacji lokalnej na przestrzeni lat 2021-2023

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

Kolejna tabela przedstawia liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na ekonomiczne grupy wieku i płeć. Z danych tych wynika, iż w 2023 roku z tego typu pomocy skorzystały 22 osoby w wieku przedprodukcyjnym, 33 osoby w wieku produkcyjnym oraz 20 osób w wieku poprodukcyjnym. Pod względem płci widoczna jest niewielka dysproporcja – korzystających z pomocy społecznej kobiet było mniej niż mężczyzn (liczba kobiet – 33, liczba mężczyzn – 42). Analizując dynamikę zmian na przestrzeni lat 2021-2023, dostrzec można spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, a także wahania w grupie osób w wieku produkcyjnym, natomiast w przypadku liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, dostrzegalny jest stopniowy wzrost. Należy podkreślić, iż ogólna liczba osób korzystających z pomocy społecznej w analizowanym okresie wykazywała tendencję spadkową. Szczegółowe dane przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 7. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2021-2023

wiek	2021		2022		2023	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
0-17	38	17	28	14	22	8
produkcyjny	35	20	40	21	33	16
poprodukcyjny	11	6	13	5	20	9
ogółem	84	43	81	40	75	33

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021, 2022 i 2023 rok

W 2023 roku świadczenia pieniężne zostały udzielone 25 mieszkańcom gminy Chełm Śląski, natomiast świadczenie niepieniężne 39 osobom. Na przestrzeni omawianych lat widoczny jest stopniowy wzrost liczby osób pobierających świadczenia niepieniężne, przy jednoczesnym spadku w zakresie wydanych świadczeń pieniężnych. Dane statystyczne przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
świadczenie pieniężne	59	31	25
świadczenie niepieniężne	24	31	39

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

Osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej to te, które w ciągu ostatnich 3 lat (36 miesięcy) były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy. Na przestrzeni ostatnich trzech lat, liczba osób długotrwale pobierających świadczenie uległa spadkowi – w 2021 roku wynosiła 28, w 2022 roku – 22, natomiast w 2023 roku – 19. Biorąc pod uwagę podział na płeć, w ostatnim roku poddanym analizie odnotowano przewagę mężczyzn pobierających świadczenie – ich liczba wynosiła 12, natomiast kobiet było wówczas 7. Szczegółowe dane przedstawiono w kolejnej tabeli.

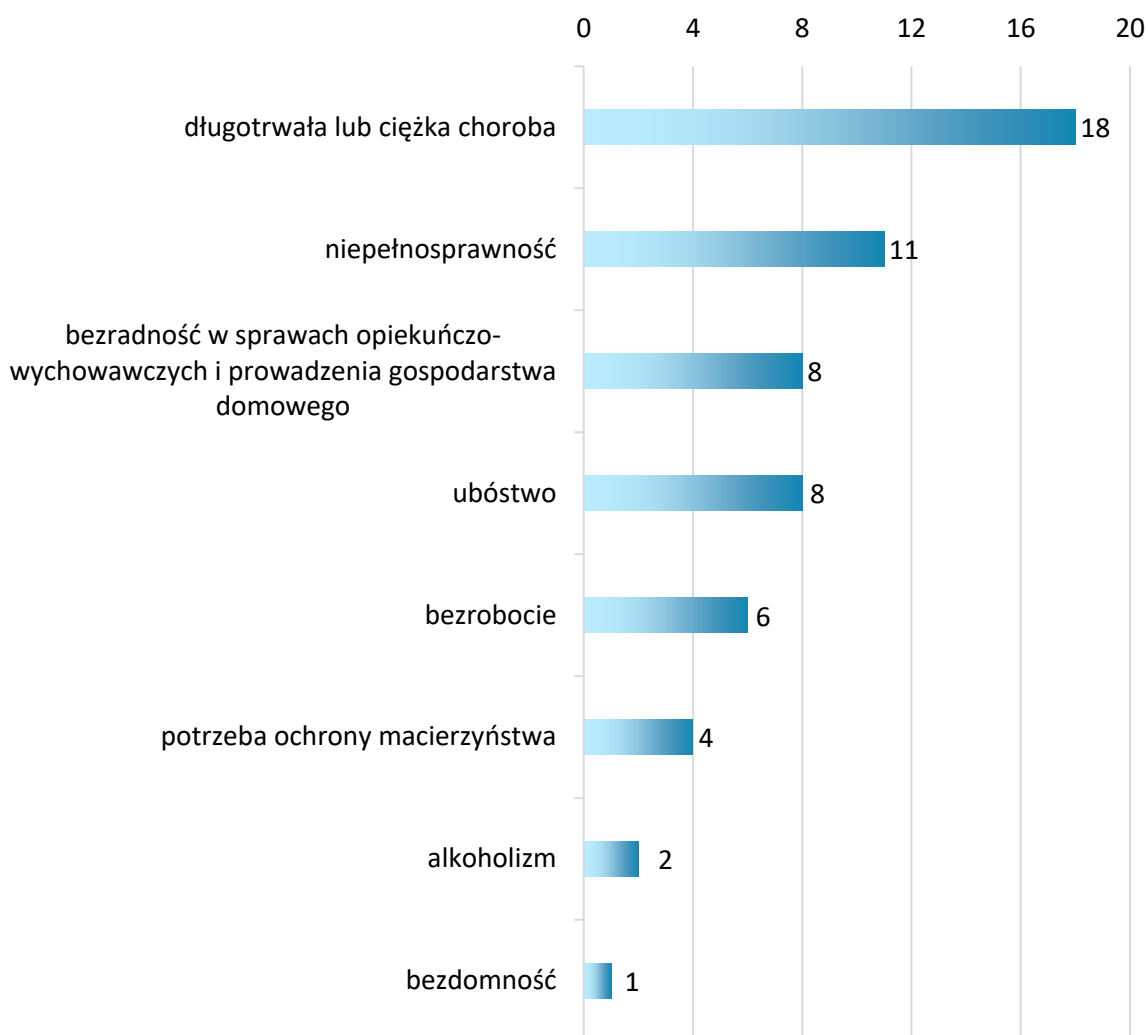
Tabela 9. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w podziale na płeć w latach 2021-2023

płeć	2021	2022	2023
kobiety	13	11	7
mężczyźni	15	11	12
ogółem	28	22	19

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 i 2023 rok

W 2023 roku najczęstszym powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie Chełm Śląski była długotrwała lub ciężka choroba – z tego powodu pomoc otrzymało 18 rodzin. Na drugim miejscu pod względem liczby rodzin, którym udzielono pomocy społecznej znajdowała się niepełnosprawność (11 rodzin), natomiast na trzecim – bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz ubóstwo (po 8 rodzin). Szczegółowe dane na temat powodów udzielania świadczeń w 2023 roku przedstawia wykres poniżej.

Wykres 10. Powody udzielania świadczeń w 2023 roku (liczba rodzin)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Poniżej przedstawione zostały zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, z których mogą korzystać mieszkańcy gminy Chełm Śląski. Należą do nich:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny,
- Punkt Konsultacyjny,
- Urząd Gminy Chełm Śląski,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Chełmie Śląskim,
- Gminny Ośrodek Kultury w Chełmie Śląskim,
- Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Chełmie Śląskim,
- Punkt Interwencji Kryzysowej w Łędzinach,
- Komenda Powiatowa Policji w Bieruniu,
- placówki ochrony zdrowia,
- placówki oświatowe,
- organizacje pozarządowe, kościoły oraz inne podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (NGO).

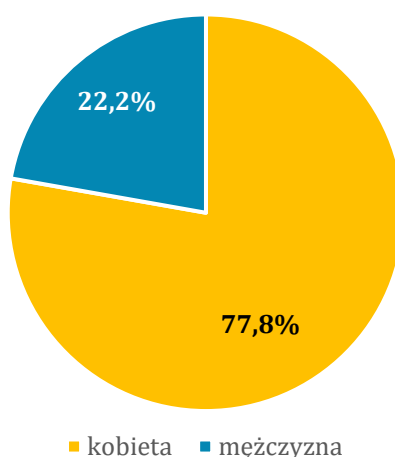
Analiza wyników badania przeprowadzonego wśród dorosłych mieszkańców Gminy

W niniejszym rozdziale przedstawione zostały problemy uzależnień z perspektywy dorosłych mieszkańców gminy Chełm Śląski, a także skala zjawiska przemocy. Dodatkowo zbadano takie kwestie jak rynek pracy, ubóstwo, wykluczenie społeczne, niepełnosprawność, zdrowie psychiczne oraz sytuacja osób starszych.

Struktura badanej próby

W badaniu diagnozującym problemy społeczne na terenie gminy Chełm Śląski wzięło udział 189 mieszkańców mających powyżej 18 lat. Poniżej przedstawiona została struktura badanej próby ze względu na płeć. Można zauważyć, że pod względem liczby wypełnionych ankiet, w badaniu przewagę miały kobiety – stanowiły one 77,8% ogółu, zaś mężczyźni – 22,2%.

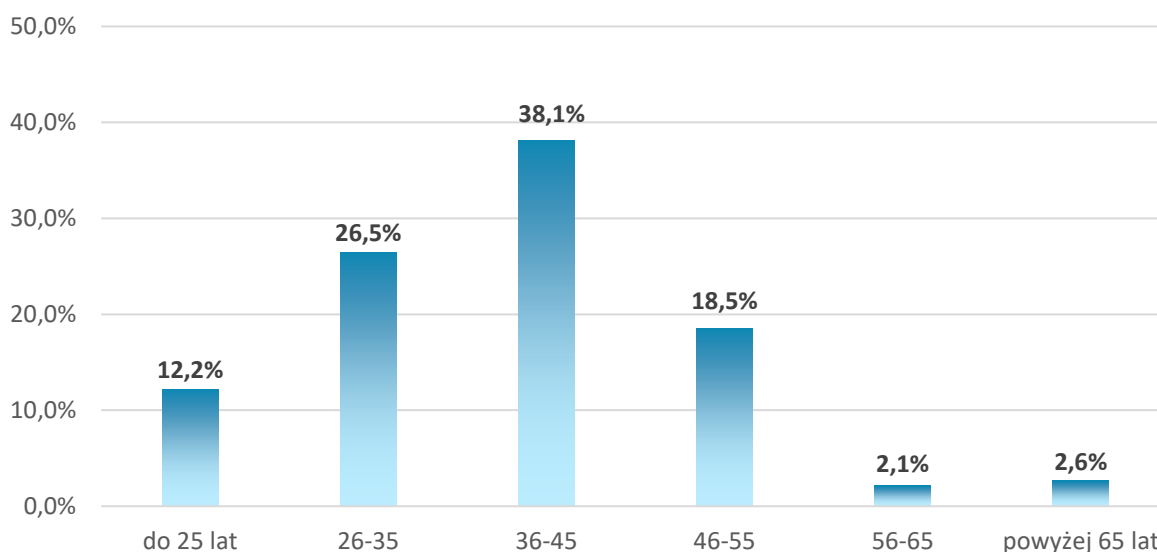
Wykres 11. Płeć: N¹⁸=189

Analiza struktury badanej grupy pokazuje, iż respondenci są zróżnicowani pod względem wieku. Najliczniejszą grupę stanowią ankietowani mający 36-45 lat (38,1%). Wśród osób biorących udział w badaniu znaleźli się również mieszkańcy mający 26-35 lat (26,5%), 46-55 lat (18,5%) oraz poniżej 25 roku życia (12,2%). Najmniejszą pod względem liczebności grupę ankietowanych stanowili seniorzy, przy czym osoby w wieku 56-65 lat wypełnili 2,1% kwestionariuszy, natomiast mieszkańcy mający powyżej 5 lat – pozostałe 2,6%.

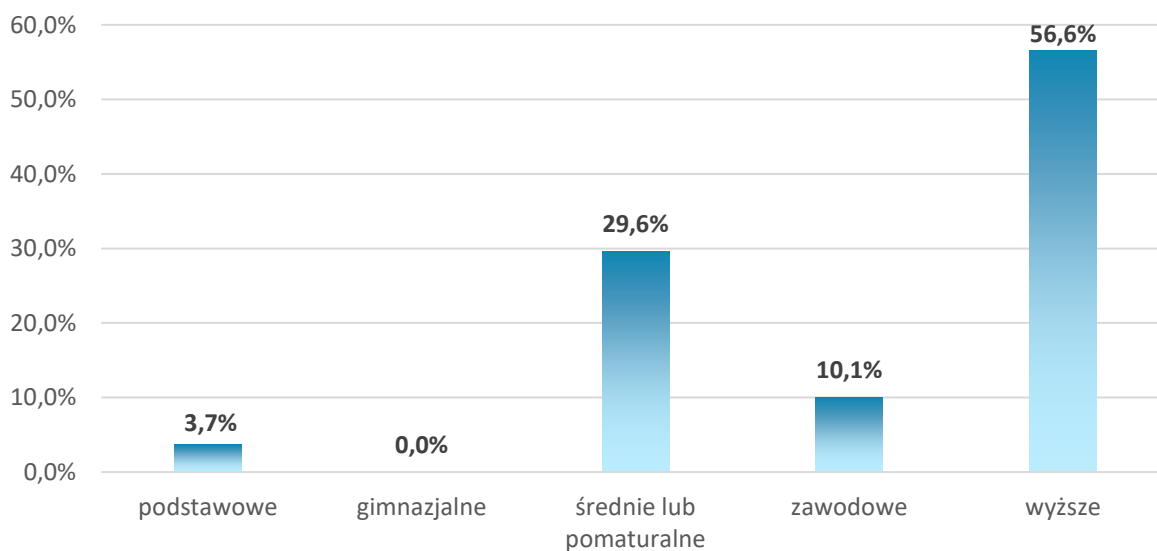
¹⁸ N oznacza wielkość próby badawczej, tzn. liczbę respondentów odpowiadających na pytanie.

Wykres 12. Wiek: N=189

Na poniższym wykresie zaprezentowane zostało wykształcenie respondentów. Największy udział w badaniu mieli dorośli mieszkańcy legitymujący się wykształceniem wyższym (56,6%) oraz średnim lub pomaturalnym (29,6%). 10,1% kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci z wykształceniem zawodowym, a 3,7% uczestników badania zakończyło edukację na poziomie podstawowym.

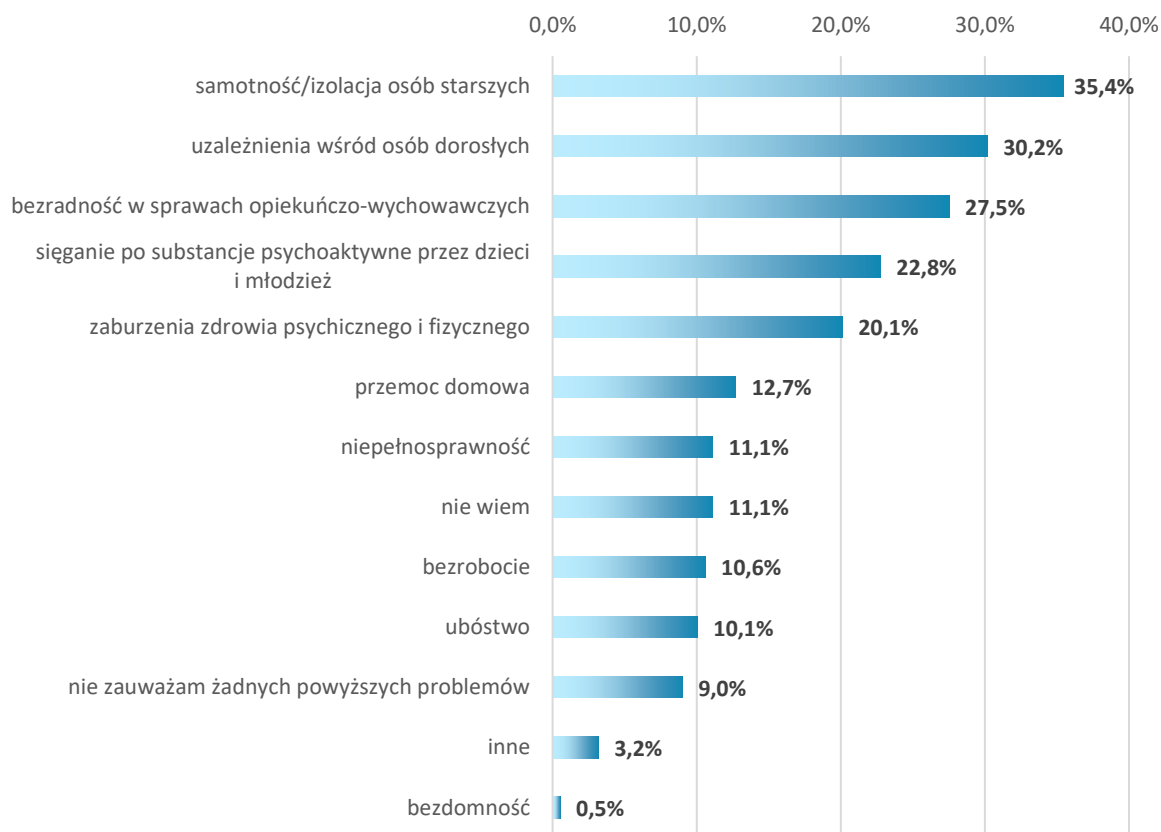
Wykres 13. Wykształcenie: N=189

Problemy społeczne

Respondenci zostali poproszeni o wskazanie głównych problemów w sferze społecznej na obszarze gminy Chełm Śląski. Za najważniejsze problemy uznano: samotność/izolację osób starszych (35,4%), uzależnienia wśród osób dorosłych (30,2%) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (27,5%). Średnio co piąty ankietowany wskazał na sięganie po substancje psychoaktywne przez dzieci i młodzież (22,8%) oraz zaburzenia zdrowia psychicznego i fizycznego (20,1%), z kolei co dziesiąty wytypował przemoc domową (12,7%), niepełnosprawność (11,1%), bezrobocie (10,6%), a także ubóstwo (10,1%). 11,1% respondentów zadeklarowało brak wiedzy w tym zakresie, a 9,0% nie zauważa żadnych wymienionych w kafeterii problemów. Wśród innych odpowiedzi badani mieszkańcy zwracali uwagę na występujące na terenie Gminy problemy komunikacyjne, związane m.in. z niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturą, brak wsparcia i pomocy dla osób z niepełnosprawnością, chorych oraz starszych, brak miejsc służących integracji i rekreacji, zarówno dla osób młodych, jak i seniorów, a także zwiększający się problem chorób psychicznych i współuzależnienia (3,2%).

Wykres 14. Jakiego Pana/i zdaniem problemy społeczne najczęściej dotyczą mieszkańców Gminy? N=189

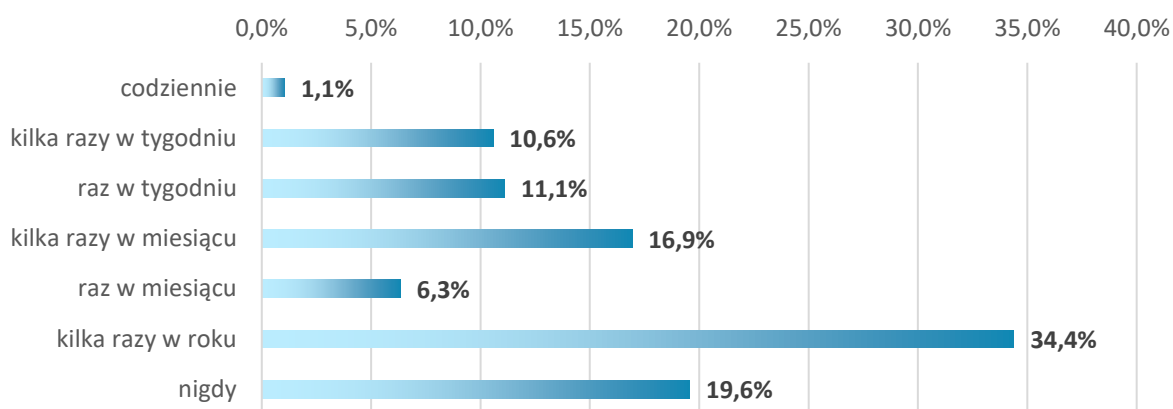

**Pytanie wielokrotnego wyboru – odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Problem alkoholowy

W niniejszym bloku tematycznym dorosłych mieszkańców Gminy poproszono o określenie z jaką częstotliwością spożywają alkohol. Całkowitą abstynencję zadeklarowało 19,6% ankietowanych, natomiast 34,4% badanych sięga po alkohol okazjonalnie, czyli kilka razy w roku. 6,3% respondentów wskazało, że takie sytuacje mają miejsce raz w miesiącu, 16,9% – kilka razy w miesiącu, 11,1% osób pije alkohol raz w tygodniu, z kolei 10,6% ankietowanych zadeklarowało jego spożywanie kilka razy w tygodniu. Codziennie po tego typu napoje sięga 1,1% uczestników badania.

Wykres 15. Jak często spożywa Pan/i alkohol? N=189

Kolejne pytanie dotyczyło sytuacji, w której respondenci stracili kontrolę nad ilością spożywanego alkoholu. Odpowiedzi mieszkańców są następujące: większość z nich podała, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy nie zdarzyło im się upić (128 osób, tj. 84,2%). 13 respondentów zadeklarowało, że taka sytuacja miała miejsce jednokrotnie (8,6%), w przypadku 7 osób – od 2 do 5 razy (4,6%), 3 badanych przyznało, iż w podanym okresie straciło kontrolę nad ilością spożywanego alkoholu 6-10 razy (2,0%), z kolei w przypadku jednej osoby miało to miejsce powyżej 10 razy (0,7%).

Tabela 10. Ile razy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i stracić kontrolę nad ilością spożywanego alkoholu (tzn. upić się)? N=152

Odpowiedź	%	Liczba odp.
1 raz	8,6	13
2-5 razy	4,6	7
6-10 razy	2,0	3
powyżej 10 razy	0,7	1
ani razu	84,2	128

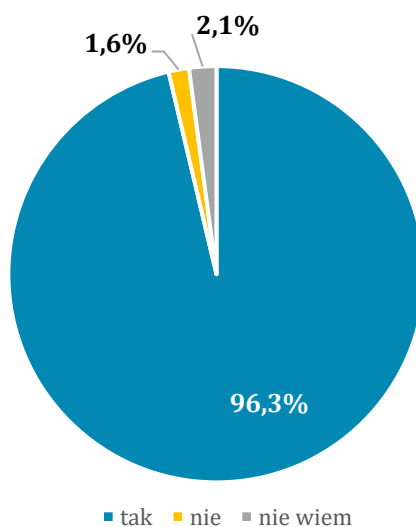
Ważnym elementem badania jest również określenie skali prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu na terenie Gminy. Wśród badanych 3 osoby przyznały, że w ciągu ostatnich 3- dni jednokrotnie zdarzyło im się prowadzić pojazd mechaniczny po spożyciu alkoholu (2,0%), 9 osób podało, iż nie posiada prawa jazdy (5,9%), natomiast pozostałe 140 respondentów zaprzeczyło, jakoby w tym czasie prowadziło pojazd pod wpływem alkoholu (92,1%).

Tabela 11. Czy w ciągu ostatnich 30 dni zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem mechanicznym po spożyciu alkoholu? N=152

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie zdarzyła mi się taka sytuacja	92,1	140
raz mi się to zdarzyło	2,0	3
zdarzało mi się to sporadycznie	0,0	0
zdarzało mi się to często	0,0	0
nie posiadam prawa jazdy	5,9	9

W ostatnim pytaniu dotyczącym tego obszaru, ankietowani zostali poproszeni o wyrażenie swojego zdania w zakresie wpływu spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na rozwój dziecka. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, zdecydowana większość dorosłych mieszkańców Gminy jest świadoma szkodliwości napojów alkoholowych (96,3%), 1,6% zaprzeczyło jakoby picie alkoholu w ciąży miało mieć negatywny wpływ na rozwój dziecka, z kolei 2,1% respondentów nie posiada wiedzy w tym zakresie.

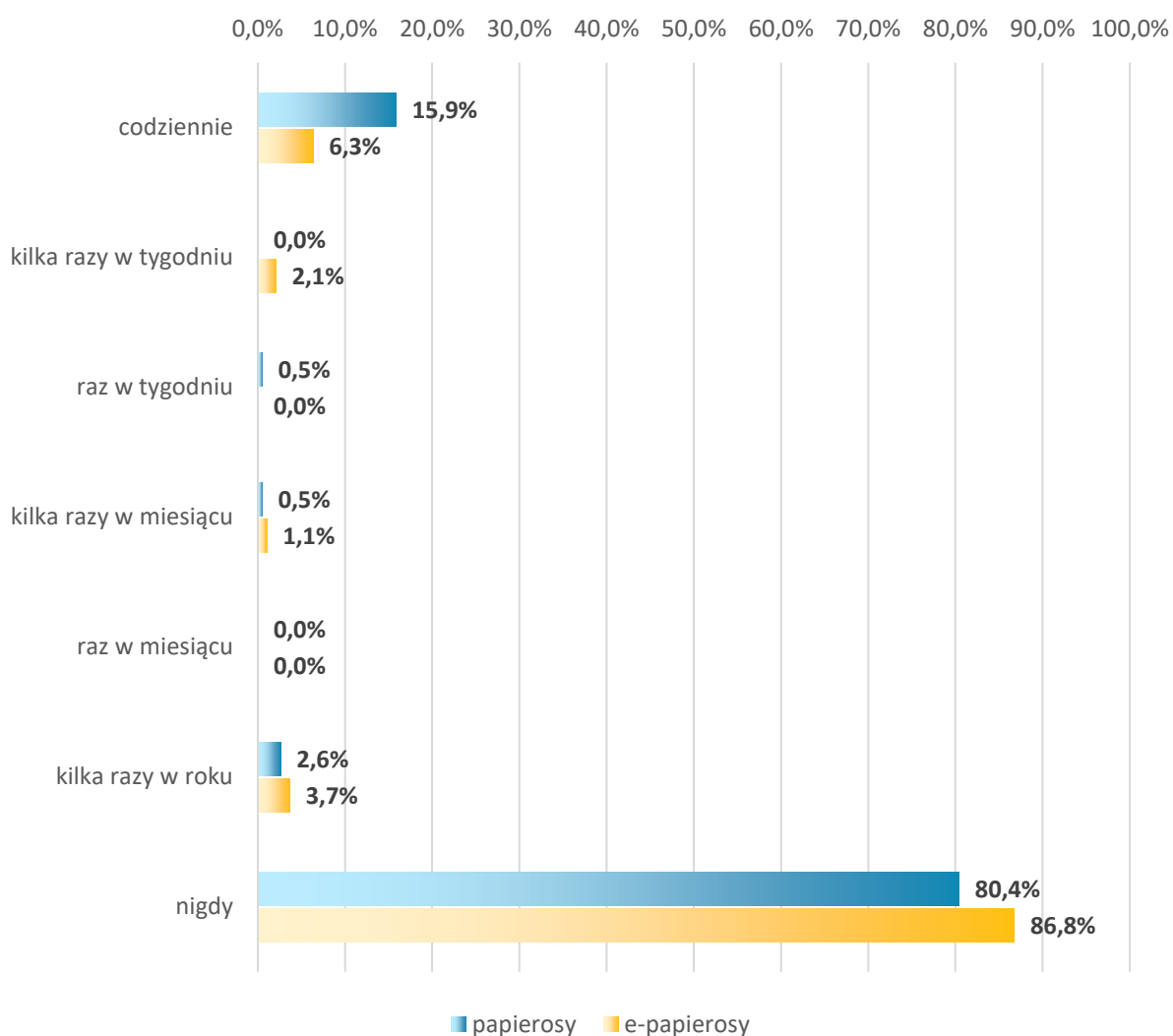
Wykres 16. Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma negatywny wpływ na rozwój dziecka? N=189

Problem nikotynowy

Kolejny analizowany obszar miał na celu określenie skali sięgania po wyroby nikotynowe przez dorosłych mieszkańców gminy Chełm Śląski. Odpowiedzi badanych były następujące: papierosy tradycyjne pali 19,6% respondentów, spośród których 2,6% pali okazjonalnie, czyli kilka razy w roku, natomiast po 0,5% robi to kilka razy w miesiącu lub raz w tygodniu. Na codzienne palenie wskazał średnio co szósty ankietowany (15,9%). Po elektroniczne papierosy sięga 13,2% respondentów, spośród których 3,7% robi to kilka razy w roku, 1,1% badanych – kilka razy w miesiącu, 2,1% wskazało na odpowiedź „kilka razy w tygodniu”, natomiast na codzienne palenie wskazało 6,3% uczestników badania.

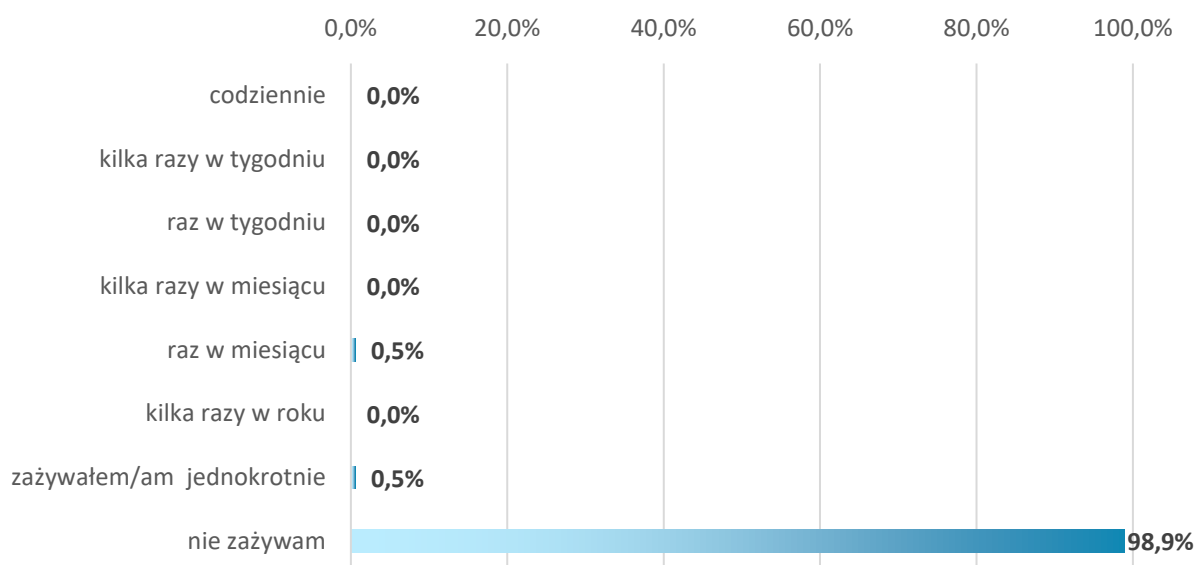
Wykres 17. Jak często pali Pan/i papierosy i e-papierosy? N=189

Problem narkotykowy

Kolejna część badania miała na celu określenie skali powszechności środków psychoaktywnych wśród dorosłych mieszkańców gminy Chełm Śląski. Jak wynika z analizy materiału badawczego, kontakt z tego typu substancjami miało 1,1% ankietowanych, którzy sięgnęli po nie jednokrotnie lub zażywają je raz w miesiącu (po 0,5%).

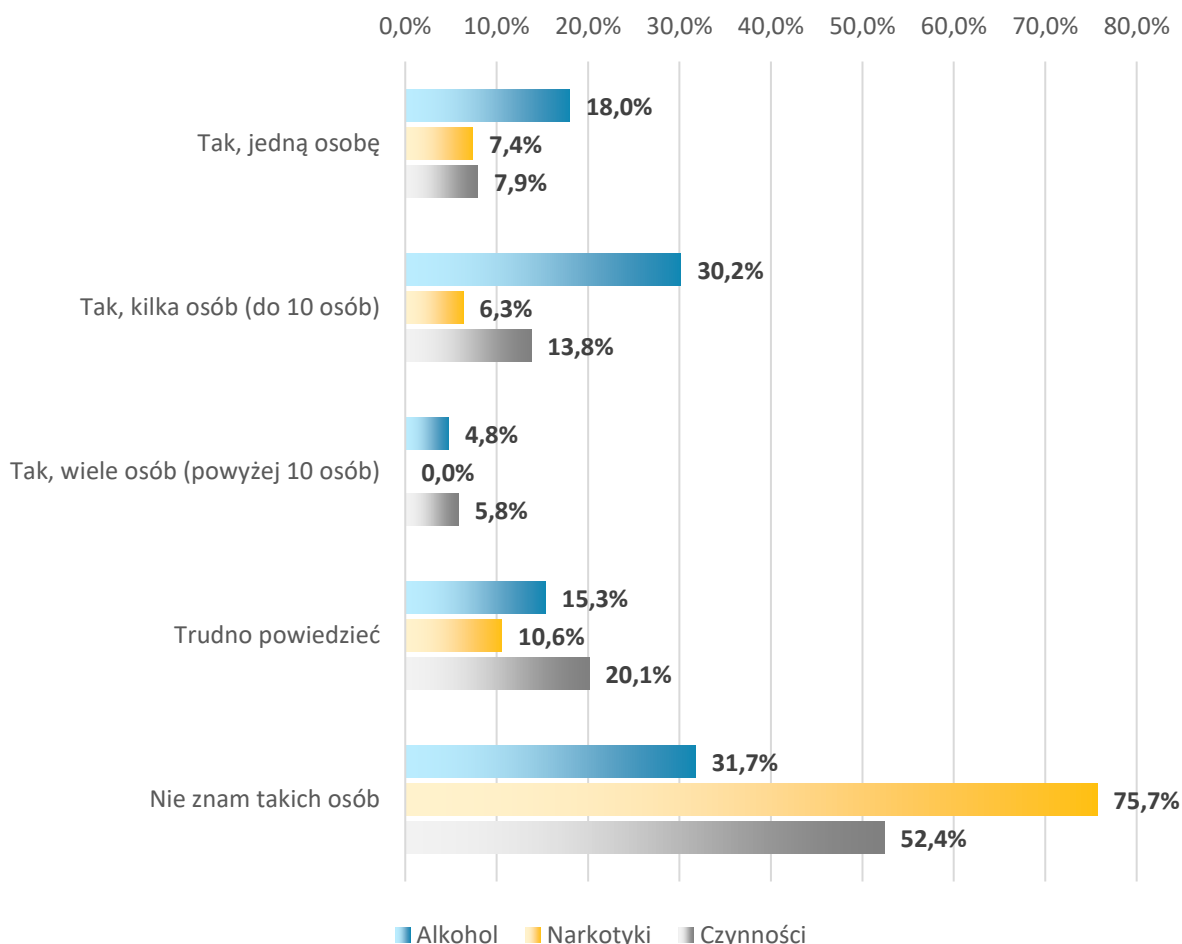
Wykres 18. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)?
N=189

Badani mieszkańcy Gminy zostali w dalszej kolejności zapytani o skalę nadużywania alkoholu, narkotyków oraz nadmiernego podejmowania się czynności, przez osoby w ich otoczeniu. Jak wynika z odpowiedzi respondentów:

- 27,5% badanych zna w swoim otoczeniu osoby podejmujące się nadmiernie różnego rodzaju czynności, w tym 7,9% – jedną taką osobę, 13,8% – kilka takich osób, a 5,8% – wiele takich osób,
- 13,7% ankietowanych zna w swoim otoczeniu osoby nadużywające narkotyków, w tym 7,4 % zna jedną taką osobę, a 6,3% – kilka osób,
- 53,0% zna w swoim otoczeniu osoby nadużywające alkoholu, w tym 18,0% – jedną osobę, 30,2% – kilka takich osób, a 4,8% – wiele takich osób.

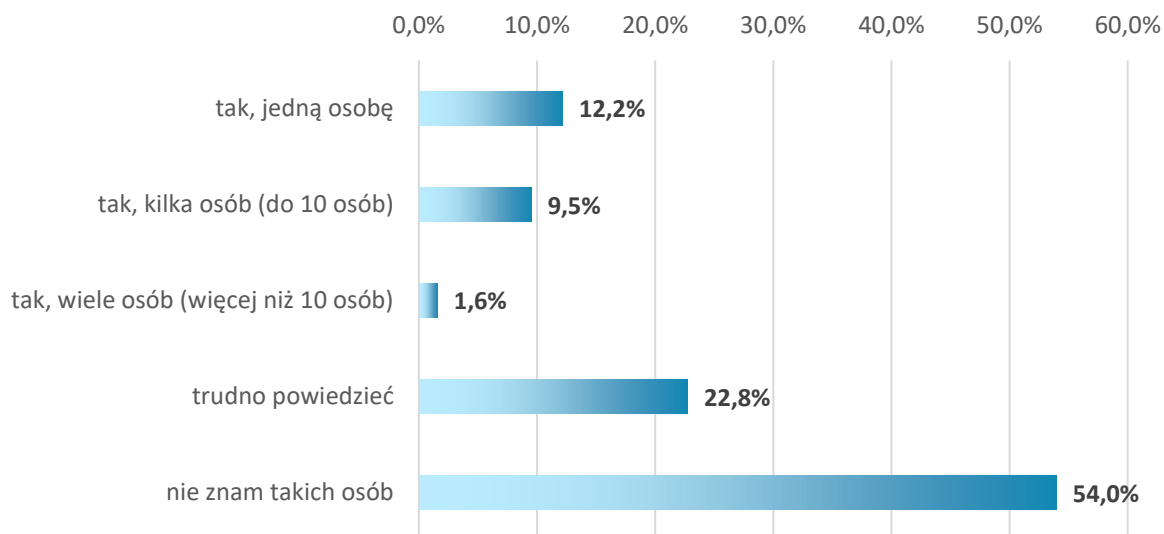
Wykres 19. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto nadużywa alkoholu, narkotyków lub w sposób zdecydowanie nadmierny podejmuje się pewnych czynności (np. zakupy, korzystanie z Internetu i/lub urządzeń elektronicznych, uprawianie sportu, praca, oglądanie treści pornograficznych itp.)? N=189

Problem przemocy

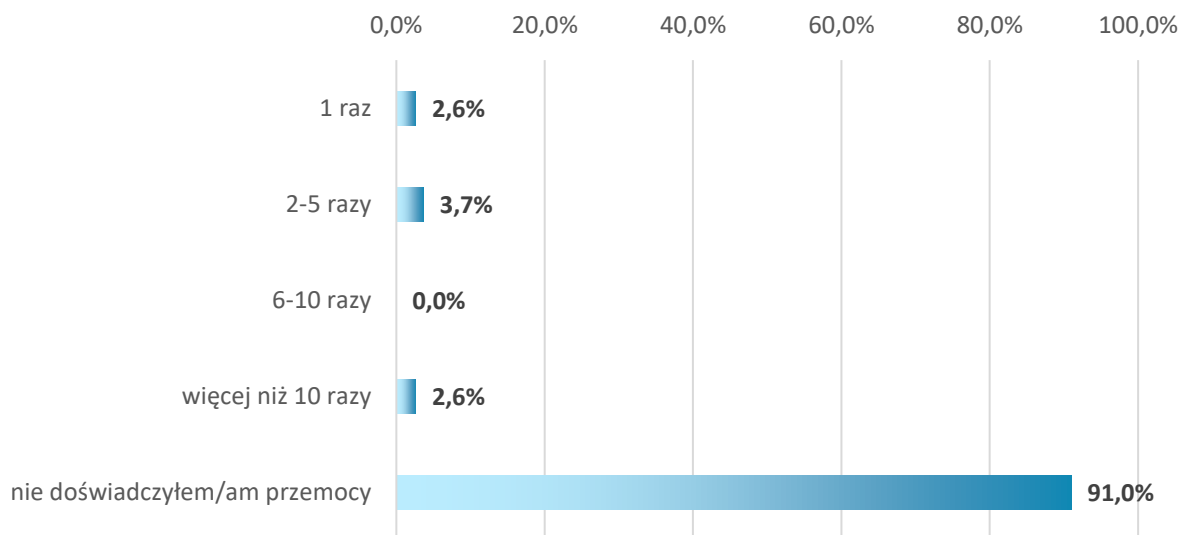
W kolejnej części raportu oszacowana została skala występowania problemu przemocy wśród dorosłych mieszkańców gminy Chełm Śląski. Respondenci zostali poproszeni o stwierdzenie, czy w swoim otoczeniu znają osoby, które doświadczają przemocy domowej. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, znajomość takich osób potwierdziło 23,3% ankietowanych, spośród których 12,2% stwierdziło, iż zna jedną taką osobę, 9,5% badanych podało, że zna kilka osób dotkniętych przemocą domową (do 10 osób), a 1,6% – wiele takich osób (więcej niż 10 osób). Jednocześnie 22,8% respondentów nie jest pewnych, czy zna taką osobę, a pozostałe 54,0% temu zaprzeczyło.

Wykres 20. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto doświadcza przemocy w swoim domu? N=189

Skala problemu przemocy na terenie Gminy została oszacowana również dzięki deklaracjom respondentów w zakresie doświadczania przez nich samych tego problemu. Analiza uzyskanych odpowiedzi wskazuje, że w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie przemocy doznało 9,0% dorosłych mieszkańców, spośród których po 2,6% doświadczyło jej jednokrotnie lub więcej niż 10 razy, natomiast w przypadku 3,7% badanych miało to miejsce 2-5 razy.

Wykres 21. Jak często, w okresie 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy? N=189

Mieszkańcy, którzy przyznali, że doznali przemocy, zostali następnie poproszeni o określenie jej rodzaju. Z deklaracji ankietowanych wynika, że większość nich wskazała na przemoc psychiczną (15 osób, tj. 88,2%). 8 respondentów doznało przemocy fizycznej (47,1%). Natomiast po 5 uczestników badania doświadczyło zaniedbania bądź przemocy ekonomicznej (po 29,4%). Ponadto 3 ankietowanych przyznało się do doznawania przemocy seksualnej (17,6%).

Tabela 12. Jakiego rodzaju przemoc Pan/i doznał/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=17

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna	88,2	15
przemoc fizyczna	47,1	8
zaniedbanie	29,4	5
przemoc ekonomiczna	29,4	5
przemoc seksualna	17,6	3
nie wiem	0,0	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W dalszej części respondentów poproszono o wskazanie osób, które stosowały wobec nich przemoc. Analiza materiału badawczego pozwala stwierdzić, że 8 osób doznało przemocy ze strony męża/żony (47,1%), 6 ankietowanych wskazało na rodziców (35,3%), 5 badanych wytypowało partnera/partnerkę (29,4%), natomiast pojedyncze odpowiedzi padały na innych członków rodziny, w tym szwagra oraz inne, bliżej niezidentyfikowane osoby (po 5,9%).

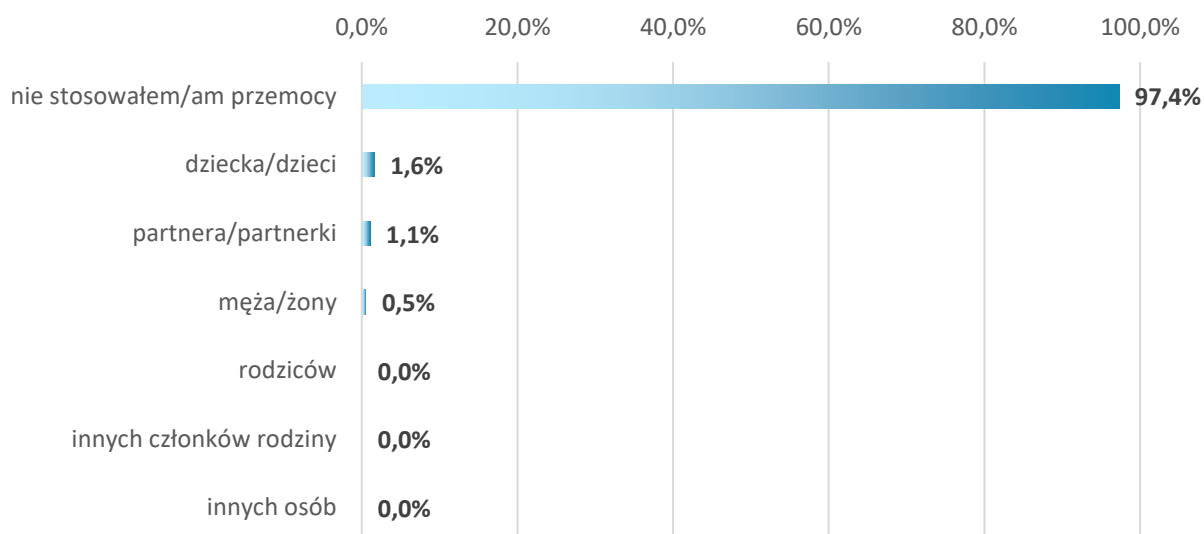
Tabela 13. Kto stosował wobec Pana/i przemoc? N=17

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mąż/żona	47,1	8
rodzice	35,3	6
partner/partnerka	29,4	5
inni członkowie rodziny	5,9	1
inne osoby	5,9	1

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W ramach badania podjęto również próbę określenia skali oraz częstotliwości stosowania przemocy przez ankietowanych. Jak wynika z analizy materiału badawczego, 2,6% mieszkańców Gminy przyznało się do stosowania przemocy w ciągu ostatnich 12 miesięcy, przy czym 1,6% stosowało przemoc wobec dziecka/dzieci, natomiast 1,1% w stosunku do partnera/partnerki.

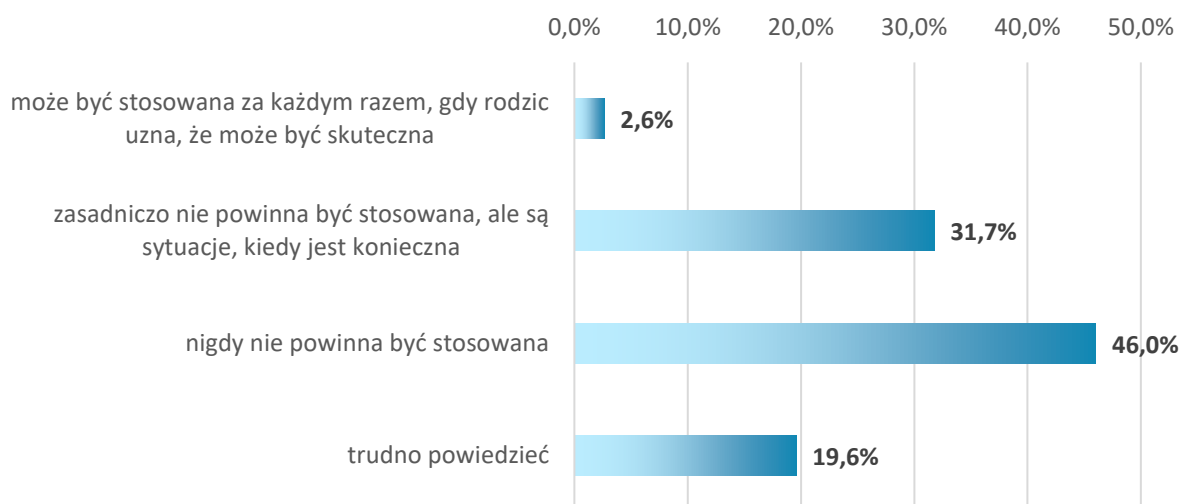
Wykres 22. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji, gdzie zastosował/a Pan/i przemoc domową wobec: N=189

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

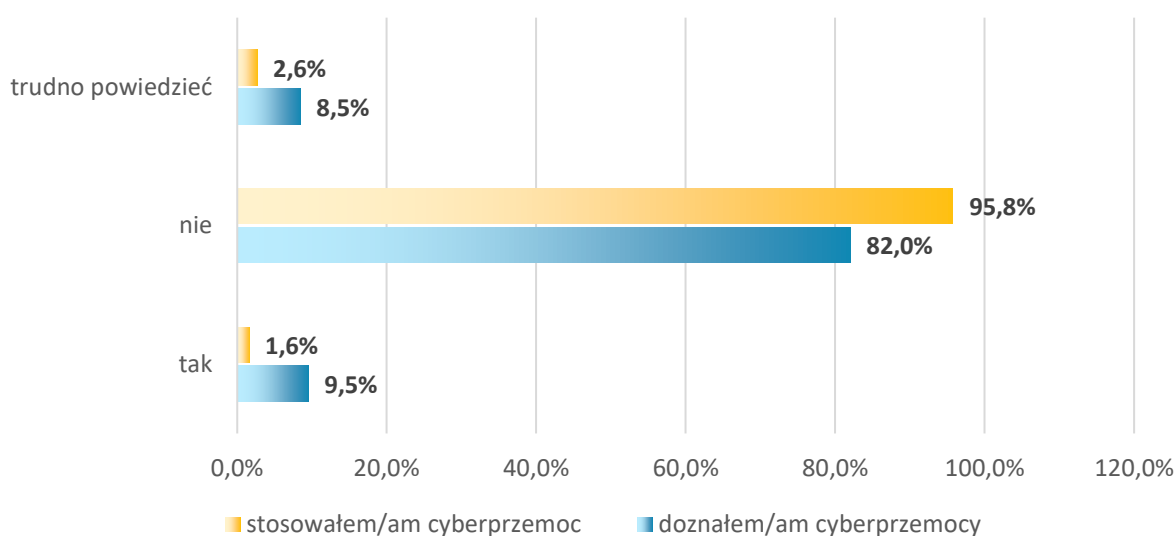
Istotnym aspektem badania dotyczącego problemów społecznych w gminie Chełm Śląski była również opinia mieszkańców na temat stosowania kar fizycznych w stosunku do dzieci, jako metody wychowawczej. W świetle ich odpowiedzi można stwierdzić, iż 46,0% badanych nie toleruje przemocy jako metody wychowawczej, a 31,7% ankietowanych uważa, że nie powinna być ona stosowana, jednakże są sytuacje, w których jest konieczna, natomiast co piąty ankietowany stwierdził, że trudno jest mu określić swoje stanowisko w tej sprawie (19,6%). Pozostałe 2,6% uczestników badania uważa, że kary fizyczne w stosunku do dzieci mogą być stosowane za każdym razem, gdy rodzic uzna, że mogą być skuteczne.

Wykres 23. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych (np. klaps) jest metodą wychowawczą, która: N=189

Kolejne pytanie z zakresu problemu przemocy ujęte w kwestionariuszu ankiety dotyczyło zjawiska cyberprzemocy i miało na celu oszacowanie skali jej występowania wśród dorosłych mieszkańców Gminy. Ankietowani zostali poproszeni o wskazanie, czy zdarzyło im się kiedykolwiek doświadczyć oraz stosować cyberprzemoc. Z deklaracji badanych wynika, że takiego problemu doznało 9,5% badanych, z kolei 8,5% miało trudności z odpowiedzią na to pytanie. Jednocześnie 1,6% respondentów zadeklarowało, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy stosowało przemoc w Internecie, z kolei 2,6% miało trudność w udzieleniu jednoznacznej odpowiedzi.

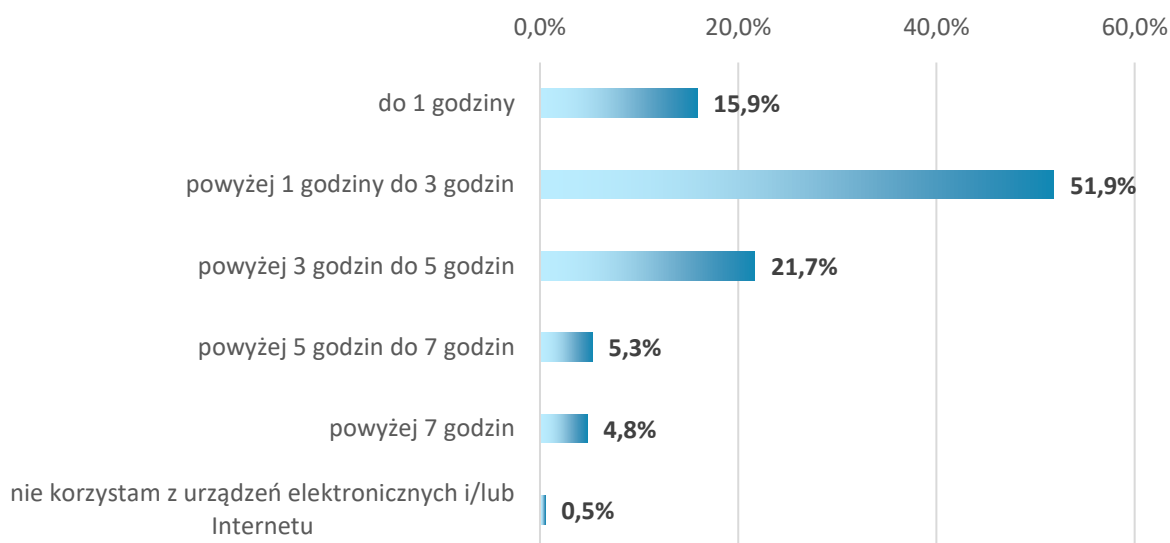
Wykres 24. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy doznał/a oraz stosował/a Pan/i cyberprzemoc (np. wyzywanie, podszywanie się, ośmieszanie/poniżanie, grożenie/ straszenie, szantażowanie, wyłudzenie pieniędzy, rosyłanie ośmieszających zdjęć/ filmów)? N=189

Korzystanie z urządzeń elektronicznych

W następnym obszarze tematycznym zapytano mieszkańców o korzystanie z urządzeń elektronicznych i Internetu. Ankietowani zostali poproszeni o wskazanie, jaką ilość czasu poświęcają na to w ciągu dnia. Jak wynika z deklaracji, niemal wszyscy badani korzystają z tego typu urządzeń i Internetu (99,5%), przy czym 15,9% uczestników badania robi to do 1 godziny dziennie, 51,9% wskazało na przedział od 1 do 3 godzin, natomiast na korzystanie z urządzeń pomiędzy 3 a 5 godzinami dziennie zadeklarowało 21,7% respondentów. Znaczne ilości czasu, tj. od 5 do 7 godzin w ciągu dnia na podobne aktywności przeznacza 5,3% badanych, a 4,8% spędza w ten sposób nawet powyżej 7 godzin.

Wykres 25. Ile godzin poświęca Pan/i na korzystanie z urządzeń elektronicznych i Internetu (np. komputer, tablet, telefon komórkowy, konsola do gier) w ciągu dnia, w którym ich Pan/i używa (nie wliczając w to godzin pracy)? N=189

Mieszkańcy, którzy korzystają z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu określili, czy zdarza się im poświęcać na to większe ilości czasu niż wstępnie zakładali. Jak wynika z zebranego materiału badawczego, 95 respondentów odpowiedziało twierdząco na to pytanie (50,5%), natomiast 44 mieszkańców wskazało, że w ich przypadku takie sytuacje się nie zdarzają (23,4%). 23 ankietowanych stwierdziło, że nie przewiduje określonego czasu (12,2%), a pozostałe 26 osób biorących udział w badaniu miało trudność w udzieleniu jednoznacznej odpowiedzi (13,8%).

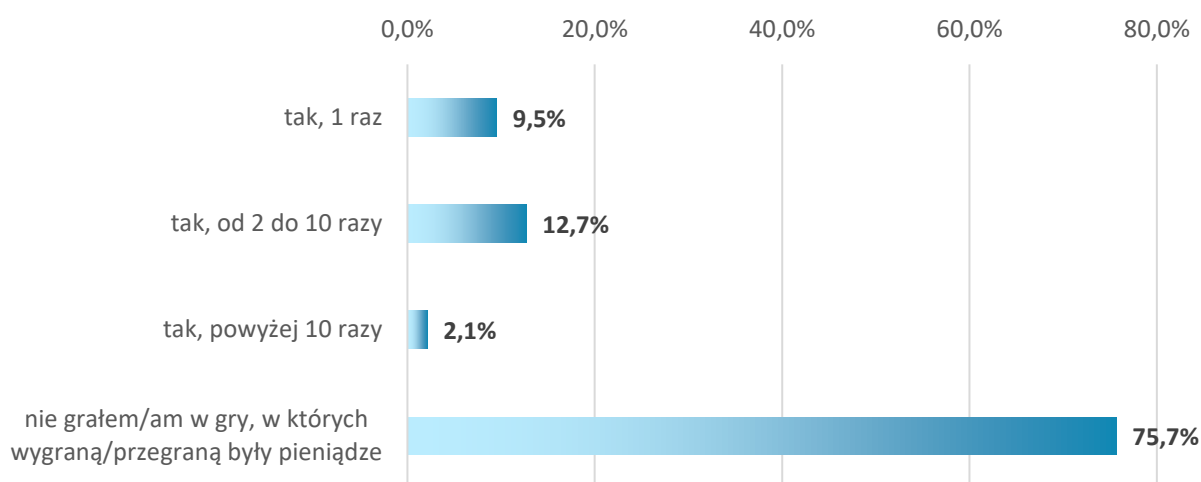
Tabela 14. Czy zdarza się Panu/i korzystać z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu dłużej niż wstępnie Pan/i zakładał/a? N=188

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	50,5	95
nie	23,4	44
trudno powiedzieć	13,8	26
nie przewiduję określonego czasu	12,2	23

Uczestnictwo w grach hazardowych

W dalszej części badania określona została skala podejmowania zachowań hazardowych przez pełnoletnich mieszkańców Gminy. Ankietowani udzielili odpowiedzi na pytanie, czy w okresie ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie grali w gry, w których wygraną/przegraną były pieniądze. Jak wskazuje zebrany materiał badawczy, styczność z nimi miało 24,3% respondentów, wśród których 9,5% grało w takie gry jednokrotnie, 12,7% – od 2 do 10 razy, z kolei 2,1% osób wskazało na częstotliwość powyżej 10 razy.

Wykres 26. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grał/a Pan/i w gry, w których wygraną/ przegraną były pieniądze (np. zdrapki, lotto, gra na automatach, zakłady bukmacherskie itp.)? N=189

Kolejne pytanie dotyczyło motywacji, które kierowały mieszkańcami podejmującymi się gier hazardowych, a mianowicie odnosiło się do tego, czy badani kiedykolwiek grali w tego typu gry z powodu trudności finansowych lub w celu poprawy swojej sytuacji ekonomicznej. 15 ankietowanych potwierdziło zaistnienie takiej sytuacji w swoim życiu (32,6%), 29 osób temu zaprzeczyło (63,0%), natomiast 2 badanych miało trudności w udzieleniu jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie (4,3%).

Tabela 15. Czy kiedykolwiek grał/a Pan/i w gry, w których wygraną/przegraną były pieniądze, aby rozwiązać finansowe trudności lub poprawić swoją sytuację ekonomiczną? N=46

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	32,6	15
nie	63,0	29
trudno powiedzieć	4,3	2

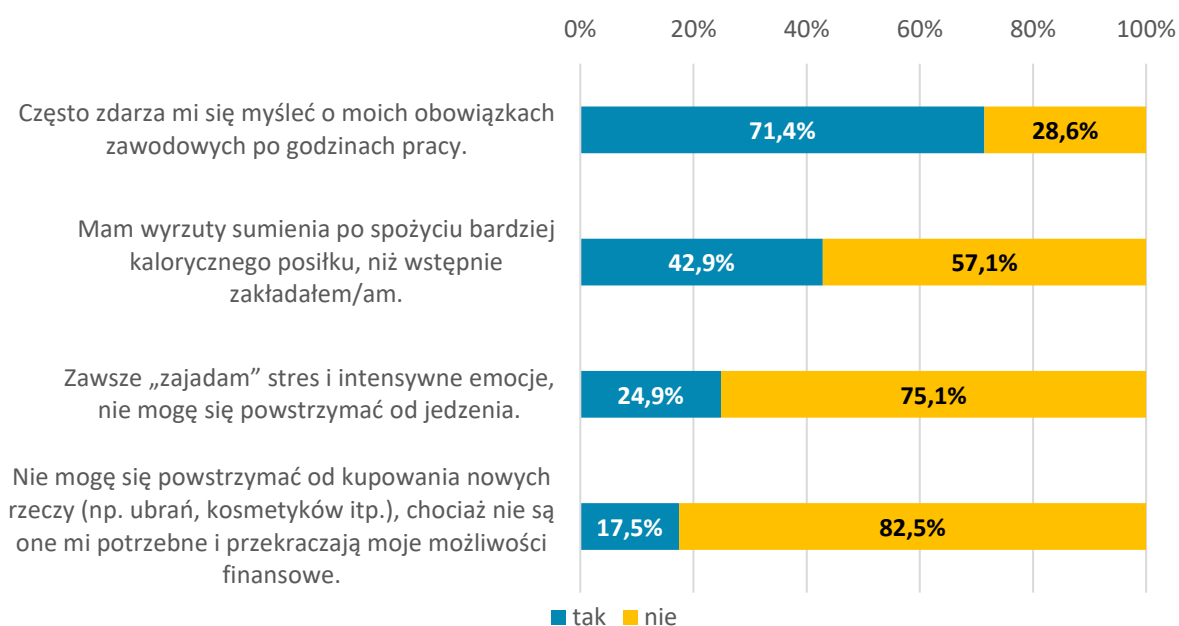
Inne uzależnienia behawioralne

W dalszej części badania przeprowadzonego wśród dorosłych mieszkańców gminy Chełm Śląski respondenci udzielili również istotnych informacji na temat swoich decyzji zakupowych, wykonywania obowiązków zawodowych oraz zakresu aktywności fizycznej i zaburzeń odżywiania. Zakupoholizm, pracoholizm, a także nadmierna aktywność fizyczna są przykładami uzależnień behawioralnych, które w okresie ostatnich lat zwiększyły swoją skalę, w szczególności wśród rozwiniętych i sprawnie funkcjonujących społeczeństw, dlatego pytania ujęte w kwestionariuszu ankiety skierowanej do respondentów dotyczyły również występowania tego problemu wśród lokalnej społeczności.

Jak wynika z analizy materiału badawczego, część ankietowanych przejawia zachowania świadczące o możliwości występowania wśród nich zaburzeń w zakresie pracoholizmu oraz odżywiania. Doświadczenia respondentów w tych obszarach przedstawiają się następująco:

- 71,4% badanych często myśli o obowiązkach zawodowych poza godzinami pracy,
- 42,9% ankietowanych ma wyrzuty sumienia po spożyciu bardziej kalorycznego posiłku,
- 24,9% osób biorących udział w badaniu zajada stres i intensywne emocje,
- 17,5% mieszkańców przyznało, że zdarza im się kupować przedmioty, których nie potrzebują i na które nie posiadają odpowiednich środków finansowych.

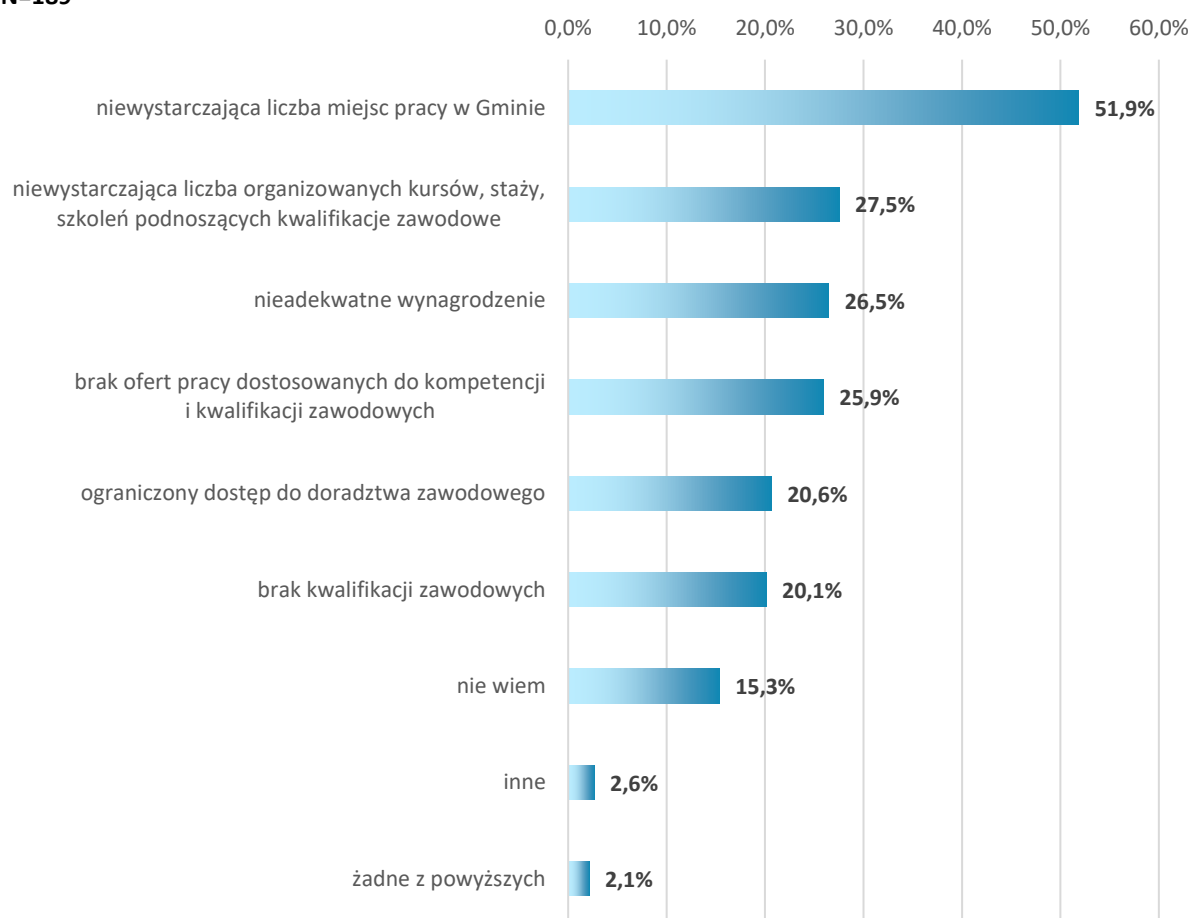
Wykres 27. Proszę o ustosunkowanie się do poniższych stwierdzeń: N=189

Rynek pracy

W poniższym bloku tematycznym została poruszona kwestia zatrudnienia wśród mieszkańców gminy Chełm Śląski. W pierwszym pytaniu badani mieli określić, z jakimi trudnościami mogą się borykać osoby bezrobotne, poszukujące zatrudnienia na terenie Gminy. Nieco ponad połowa mieszkańców uważa, że problem w tym zakresie stanowi niewystarczająca liczba miejsc pracy w Gminie (51,9%). Następnie ankietowani wskazywali na niewystarczającą liczbę organizowanych kursów, staży, szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe (27,5%) oraz nieadekwatne wynagrodzenie (26,5%). Średnio co czwarty uczestnik badania uważa, że problemem jest brak ofert pracy dostosowanych do kompetencji i kwalifikacji zawodowych (25,9%), natomiast co piąty wskazywał na ograniczony dostęp do poradnictwa zawodowego (20,6%) oraz brak kwalifikacji zawodowych (20,1%). Wśród innych odpowiedzi zwracano uwagę na niemożność znalezienia pracy bez odpowiednich znajomości oraz problemy komunikacyjne (2,6%), a 15,3% ankietowanych nie posiada wiedzy w tym zakresie.

Wykres 28. Jakie trudności najczęściej napotykają osoby bezrobotne szukające pracy na terenie Gminy?
N=189

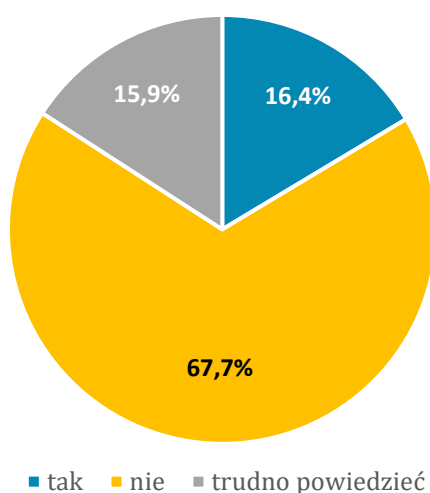

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Ubóstwo i wykluczenie społeczne

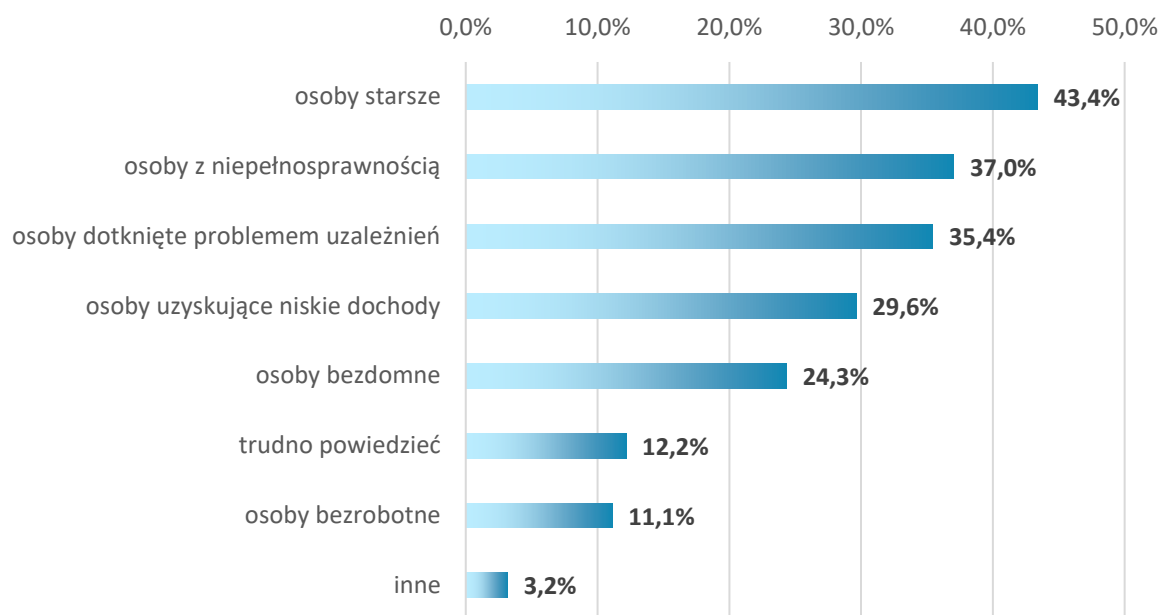
Następne pytanie dotyczyło tego, czy nasi respondenci doświadczyli w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem trudności w zakresie zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych ze względu na niewystarczające zasoby finansowe. 67,7% ankietowanych odpowiedziało przecząco na to pytanie, 16,4% badanych przyznało, że doznało w okresie ostatniego roku takich problemów, z kolei 15,9% respondentów miało trudności w udzieleniu jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 29. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy miał/a Pan/i trudności w zakresie zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych ze względu na niewystarczające zasoby finansowe? N=189

W kolejnym pytaniu, mieszkańcy mieli wskazać, jakie ich zdaniem grupy społeczne są najbardziej narażone na wykluczenie społeczne na terenie Gminy. Na pierwszym miejscu znalazły się osoby starsze (43,4%). Następnie respondenci wskazywali osoby z niepełnosprawnością (37,0%), osoby dotknięte problemem uzależnień (35,4%) oraz osoby uzyskujące niskie dochody (29,6%). Najmniejsza część odpowiedzi padła na osoby bezrobotne (11,1%) oraz bezdomne (24,3%). Średnio co dziesiąty ankietowany miał trudności z ustosunkowaniem się do tego pytania (12,2%), natomiast 3,2% respondentów wskazało na inne odpowiedzi, wśród których wskazywano *osoby samotne*, w tym *rodziców samotnie wychowujących dzieci, nastolatków, osoby mające problemy z prawem* oraz *osoby niesamodzielne*.

Wykres 30. Jakie grupy osób są Pana/i zdaniem najbardziej narażone na wykluczenie społeczne na terenie Gminy? N=189

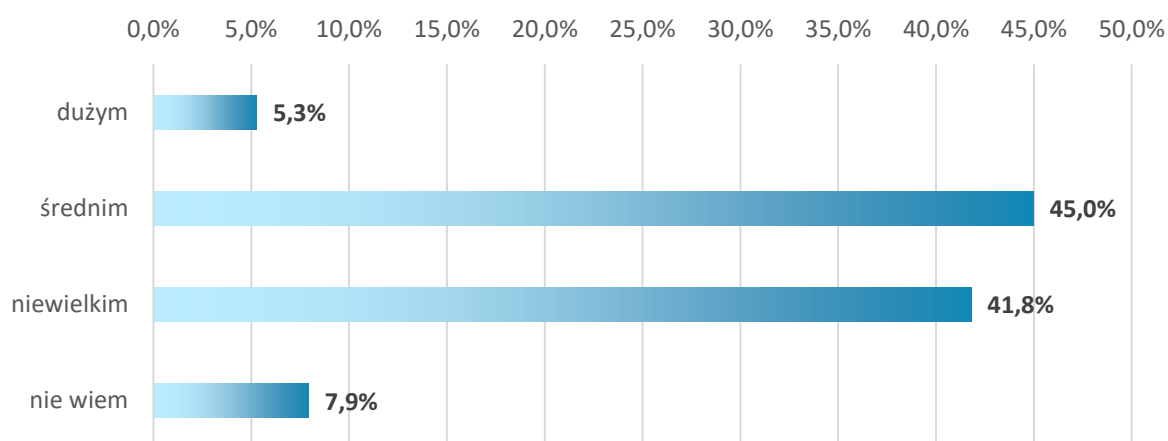

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Sytuacja osób starszych i osób z niepełnosprawnościami

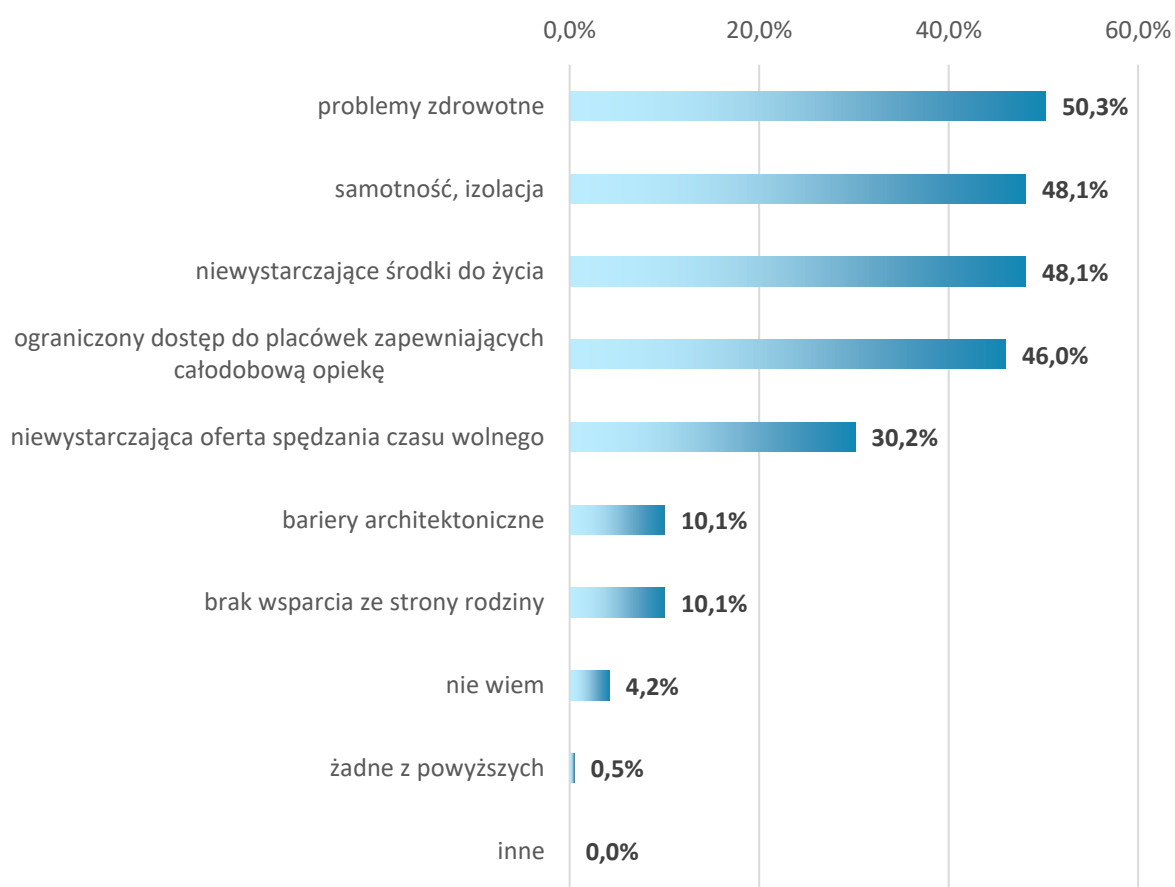
Mieszkańcy zostali poproszeni o ocenę stopnia dostosowania infrastruktury technicznej Gminy do osób o ograniczonej mobilności. 41,8% respondentów uważa, że jest ona dostosowana w niewielkim stopniu, a 45,0% – w średnim. 5,3% respondentów twierdzi, że w Gminie jest wiele miejsc przystosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością, a 7,9% badanych nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 31. W jakim stopniu infrastruktura techniczna w Pana/i Gminie (instytucje publiczne, szkoły, ulice, przychodnie itp.) dostosowana jest do osób z niepełnosprawnościami tak, aby umożliwić im samodzielne funkcjonowanie? N=189

Zdaniem około połowy badanych mieszkańców, najważniejszymi problemami dotyczącymi osoby starsze na terenie Gminy są problemy zdrowotne (50,3%), niewystarczające środki do życia oraz samotność/izolacja (po 48,1%). 46,0% ankietowanych wskazało na ograniczony dostęp do placówek zapewniających całodobową opiekę, a 30,2% – niewystarczającą ofertę spędzania czasu wolnego. Najmniej odpowiedzi padło na brak wsparcia ze strony rodziny (10,1%) oraz bariery architektoniczne (10,1%). Brak wiedzy w tym zakresie zadeklarowało 4,2% respondentów, a 1,1% jest zdania, iż żadne z odpowiedzi wskazanych w kafeterii nie dotyczą osób starszych na terenie Gminy.

Wykres 32. Jakiego Pana/i zdaniem są najważniejsze problemy osób starszych w Gminie? N=189

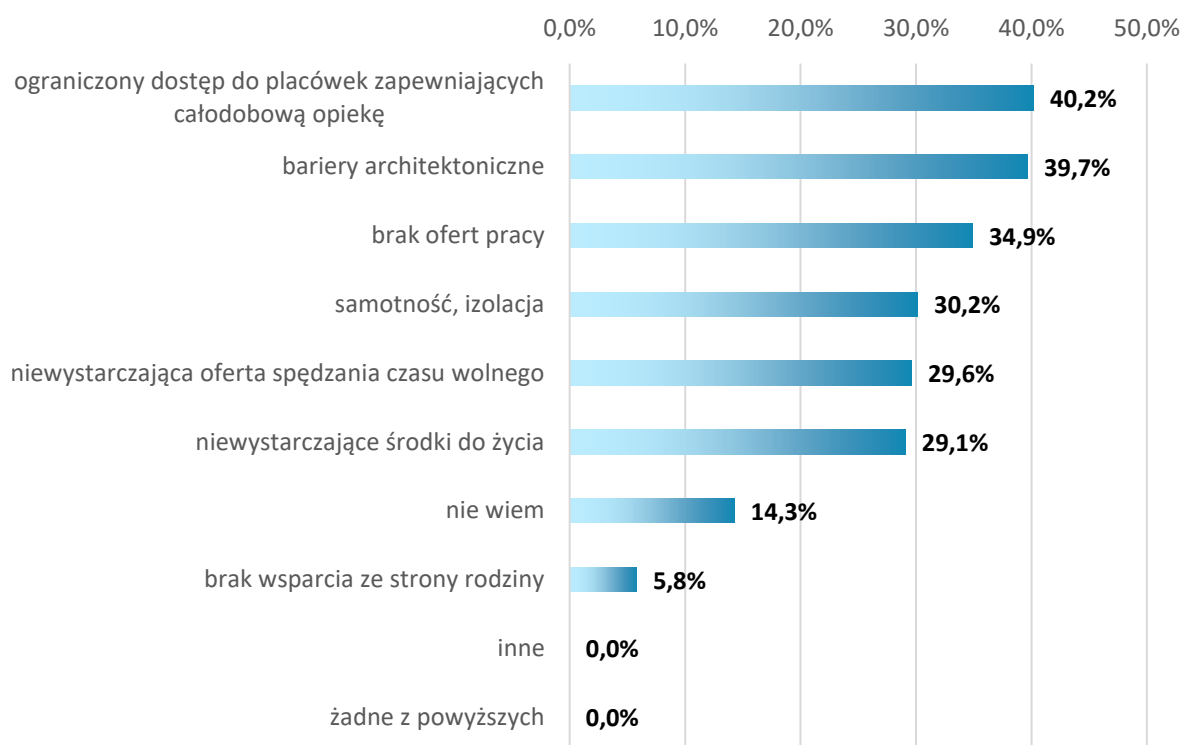

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W badaniu ankietowym poproszono również o wskazanie najistotniejszych problemów dotyczących osoby z niepełnosprawnościami na terenie Gminy. Zdaniem 40,2% respondentów jest to ograniczony dostęp do placówek zapewniających całodobową opiekę, 39,7% wskazało na bariery architektoniczne, a 34,9% – brak ofert pracy. Blisko co trzeci mieszkaniec uważa, że najważniejszym problemem osób z niepełnosprawnościami jest

samotność/ izolacja (30,2%) oraz niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego (29,6%), a w opinii 29,1% są to niewystarczające środki do życia. W dalszej kolejności ankietowani wymieniali brak wsparcia ze strony rodziny (5,8%), a pozostałe 14,3% badanych nie posiada wiedzy w tym zakresie.

Wykres 33. Jakiego Pana/i zdaniem są najważniejsze problemy osób z niepełnosprawnościami w Gminie? N=189

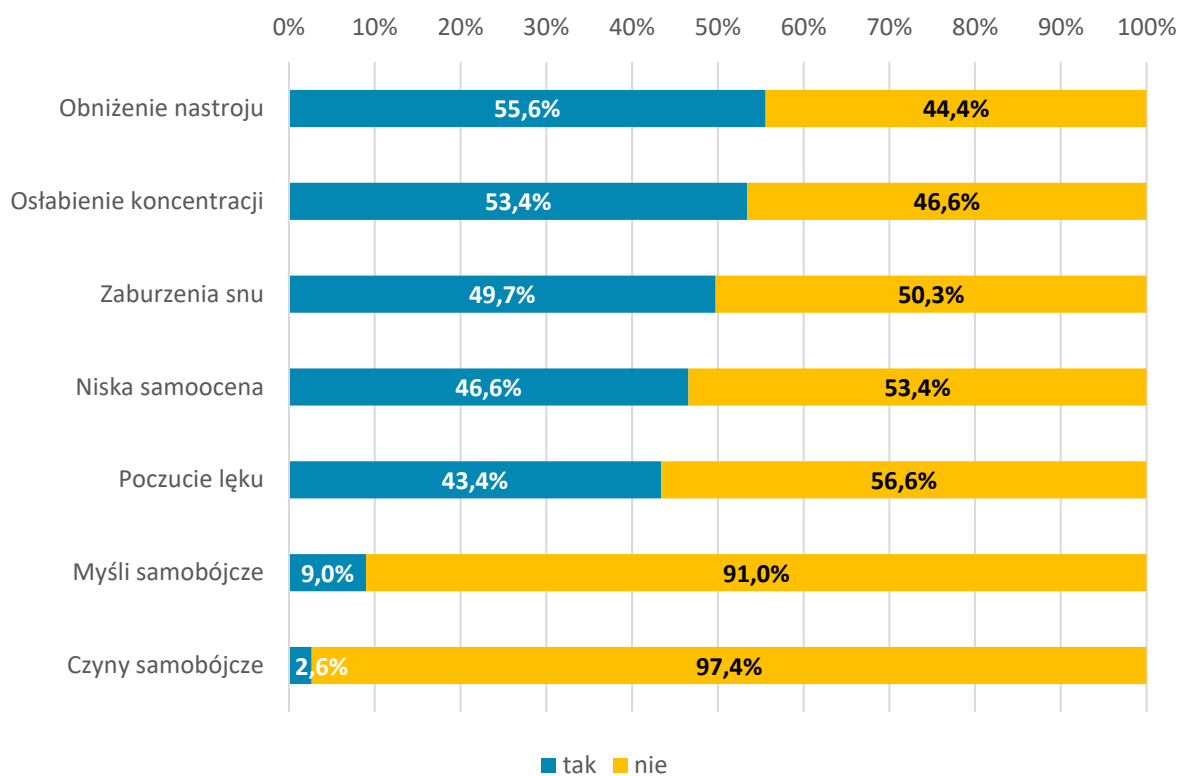
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Zdrowie psychiczne

W pytaniu dotyczącym zdrowia psychicznego badani mieszkańcy gminy Chełm Śląski mieli określić, czy w czasie ostatnich 12 miesięcy utrzymywały się u nich przynajmniej przez 2 tygodnie wymienione stany. Z poniższego wykresu wynika, że:

- 55,6% ankietowanych miało obniżony nastrój,
- 53,4% osób doświadczyło osłabienia koncentracji,
- 49,7% doznało zaburzeń snu,
- 46,6% miało niską samoocenę,
- 43,4% respondentów odczuwało lęk,
- 9,0% miało myśli samobójcze,
- 2,6% podejmowało się czynów samobójczych.

Wykres 34. Czy w czasie ostatnich 12 miesięcy utrzymywały się u Pana/i takie stany jak (przynajmniej przez 2 tygodnie): N=189

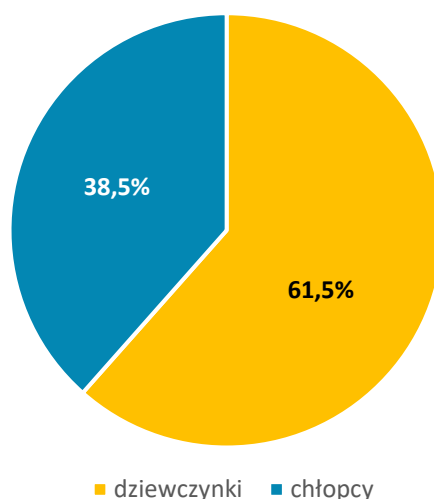
Analiza wyników badania przeprowadzonego wśród uczniów

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem uzależnień i przemocy z perspektywy dzieci i młodzieży. Pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety, miały na celu oszacowanie występujących wśród uczniów problemów związanych ze spożywaniem alkoholu, zażywaniem narkotyków, sięganiem po papierosy i e-papierosy, przemocą domową, rówieśniczą, cyberprzemocą oraz uzależnieniami behawioralnymi, a także poznanie oceny młodych mieszkańców na temat swojego zdrowia psychicznego oraz zaburzeń odżywiania.

Struktura badanej próby

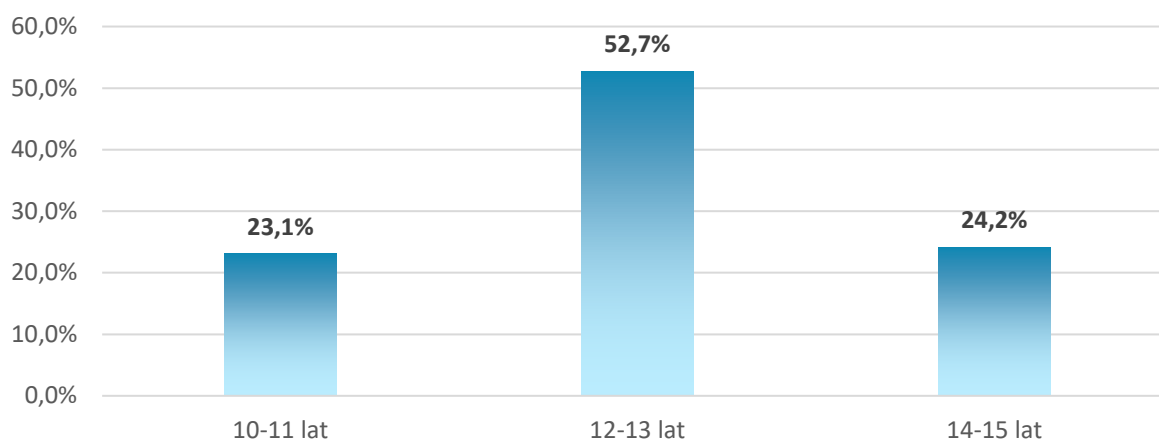
Uczniowie z gminy Chełm Śląski wypełnili 91 kwestionariuszy ankiet. Poniższy rysunek przedstawia strukturę badanej próby ze względu na płeć. Możemy zauważyć, że w badaniu diagnozującym problemy społeczne niewielką przewagę liczebną miały dziewczynki – stanowiły one 61,5% ogółu, chłopcy zaś wypełnili 38,5% kwestionariuszy.

Wykres 35. Płeć: N=91

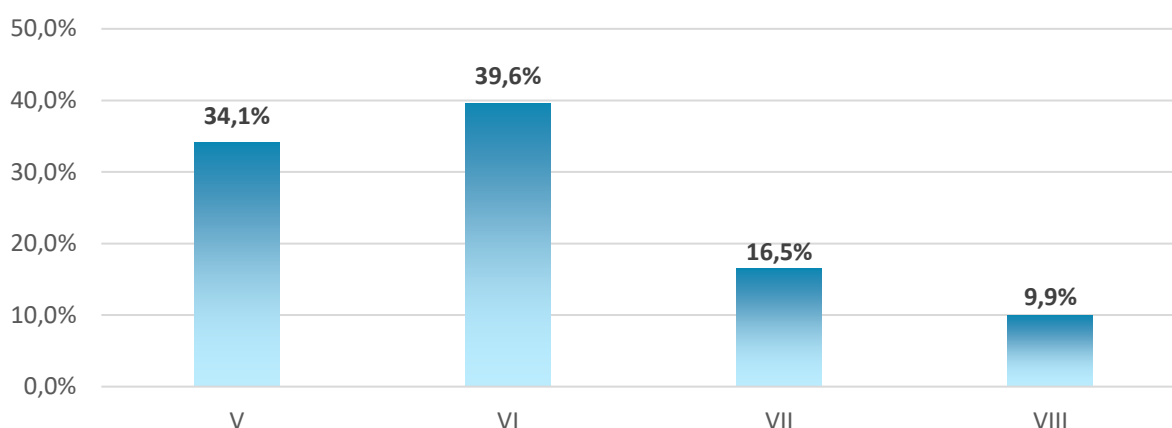
Wśród uczniów biorących udział w badaniu, 52,7% kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci mający 12–13 lat, kolejną pod względem liczebności grupę stanowili uczniowie w wieku 14-15 lat (24,2%), natomiast pozostali ankietowani mieścili się w przedziale wiekowym 10-11 lat (23,1%).

Wykres 36. Wiek: N=91

Poniższy wykres prezentuje strukturę badanej próby w podziale na przynależność do danej klasy. 39,6% uczniów biorących udział w badaniu uczęszcza do VI klasy szkoły podstawowej, średnio co trzeci respondent zadeklarował przynależność do klasy V, 16,5% stanowili uczniowie z klas VII, natomiast pozostałe 9,9% ankiet wypełnili uczniowie z klas VIII.

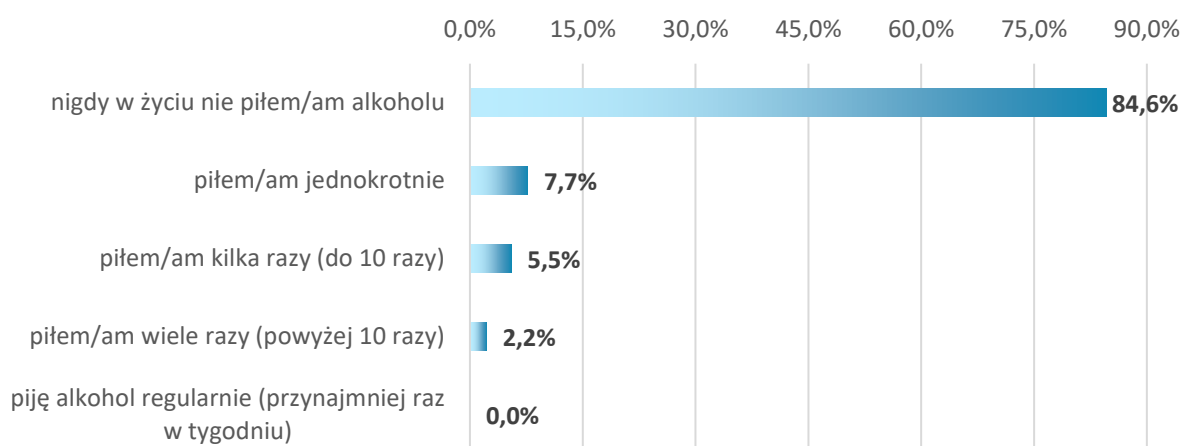
Wykres 37. Klasa: N=91

Problem alkoholowy

Jeden z analizowanych obszarów dotyczył spożywania alkoholu przez uczniów z gminy Chełm Śląski. Pierwsze z pytań zawartych w kwestionariuszu ankiety dotyczących tego obszaru tematycznego odnosiło się do częstotliwości spożywania go przez młodych mieszkańców Gminy. Zebrany materiał badawczy wskazuje, że kontakt z alkoholem miało 15,4% respondentów, wśród których 7,7% spożyło go jednokrotnie, 5,5% uczniów zadeklarowało picie alkoholu kilka razy (do 10 razy), natomiast 2,2% badanych miało z nim styczność wiele razy (powyżej 10 razy).

Wykres 38. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się pić alkohol? N=91

Kolejne pytanie zadane uczniom miało na celu oszacowanie częstotliwości spożywania przez nich alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających niniejsze badanie ankietowe. Jak wynika z udzielonych przez młodych mieszkańców Gminy odpowiedzi, kontakt z alkoholem w tym okresie miało 6 uczniów będących po inicjacji alkoholowej (42,8%), wskazując na jego spożycie 1-2 razy oraz 3-4 razy (po 3 osoby, tj. 21,4%).

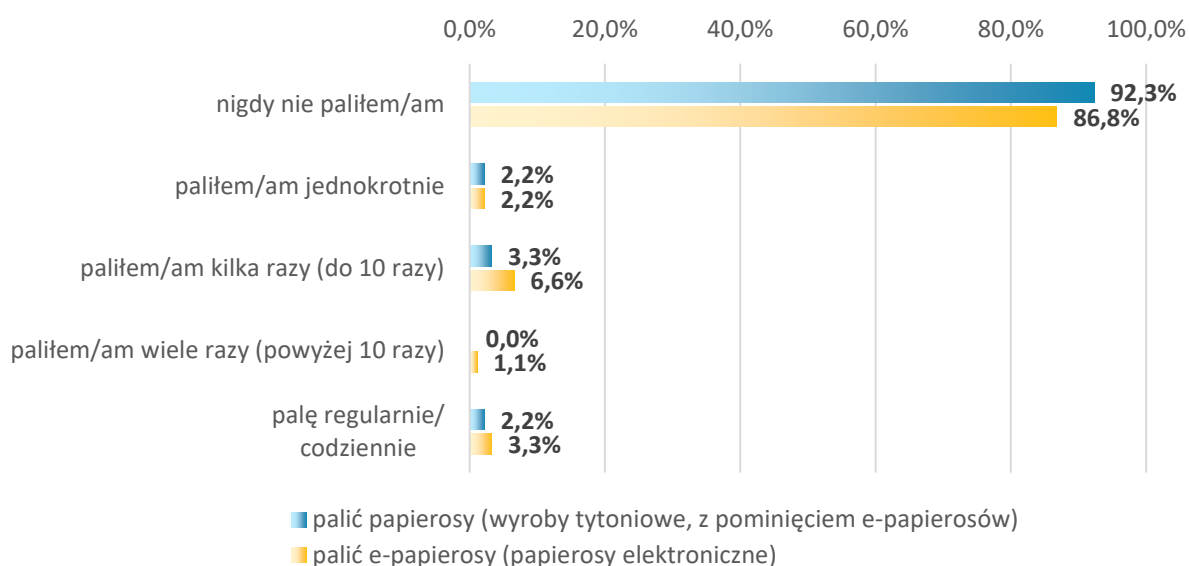
Tabela 16. Ile razy piłeś/aś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni? N=14

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie piłem/am alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni	57,1	8
1 – 2 razy	21,4	3
3 – 4 razy	21,4	3
5 – 7 razy	0,0	0
więcej niż 7 razy	0,0	0

Problem nikotynowy

W badaniu przeprowadzonym wśród uczniów z gminy Chełm Śląski podjęto się także określenia skali i częstotliwości sięgania przez nich po wyroby nikotynowe. Z deklaracji młodych respondentów wynika, że kontakt z tradycyjnymi wyrobami tytoniowymi miał blisko co dziesiąty ankietowany (7,7%), wśród których po 2,2% miało z nimi styczność jednokrotnie lub pali regularnie (codziennie), natomiast 3,3% sięgnęło po nie kilka razy (do 10 razy). W przypadku papierosów elektronicznych, kontakt z nimi miało 13,2% respondentów, z czego 2,2% paliło je jednokrotnie, 6,6% – kilka razy (do 10 razy), 1,1% uczniów wskazało na sięganie po nie wielokrotnie (powyżej 10 razy), natomiast 3,3% ankietowanych zadeklarowało regularne/codziennie palenie papierosów elektronicznych.

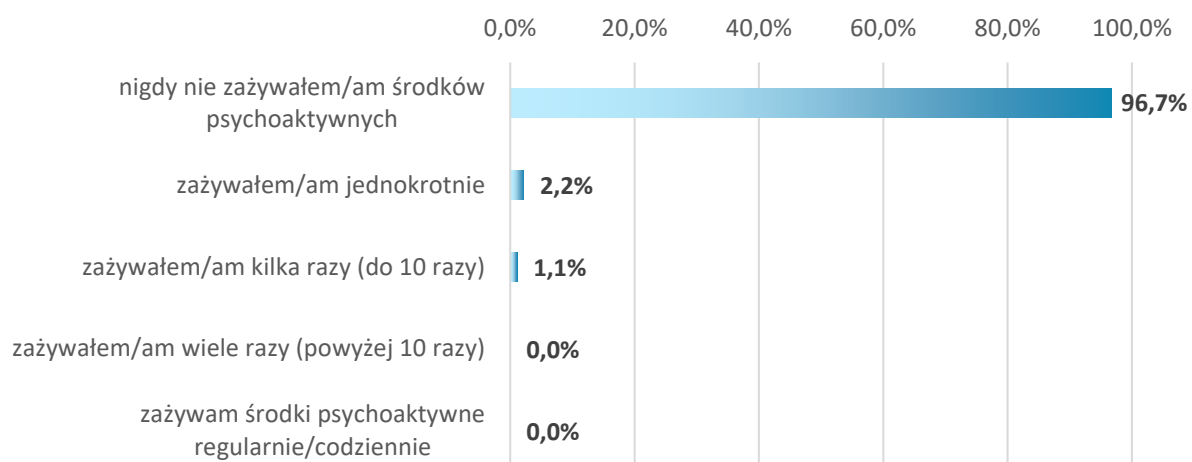
Wykres 39. Ile razy zdarzyło Ci się: N=91

Problem narkotykowy

Kolejny z analizowanych obszarów dotyczył powszechności zażywania narkotyków, dopalaczy oraz innych środków psychoaktywnych przez uczniów zamieszkujących Gminę. W celu określenia skali występowania tego problemu respondentów zapytano o to, ile razy w życiu zdarzyło im się sięgnąć po tego typu substancje. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, do zażywania środków psychoaktywnych przyznało się jedynie 3,3% ankietowanych, w tym 2,2% sięgnęło po nie jednokrotnie, z kolei 1,1% wskazał na kilkukrotne zażywanie tego typu substancji.

Wykres 40. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się zażywać środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)? N=91

Analiza wyników kolejnego pytania skierowanego do osób, które zadeklarowały styczność z substancjami psychoaktywnymi pozwala zauważyć, że każdy ankietowany będący po inicjacji narkotykowej miał do czynienia z tego typu substancjami w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie, przy czym 2 badanych wskazało na przedział 1-2 razy (66,7%), natomiast jedna osoba przyznała, że miało to miejsce 5-7 razy (33,3%).

Tabela 17. Jak często zażywałeś/aś narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia w ciągu ostatnich 30 dni? N=3

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie zażywałem/am narkotyków/dopalaczy/leków w celu odurzenia w ciągu ostatnich 30 dni	0,0	0
1 – 2 razy	66,7	2
3 – 4 razy	0,0	0
5 – 7 razy	33,3	1
więcej niż 7 razy	0,0	0

Najczęściej zażywanyymi substancjami były amfetamina (2 osoby, tj. 66,7%), marihuana oraz leki w celu odurzenia (po 1 osobie, tj. 33,3%).

Tabela 18. Jakie były to substancje? N=3

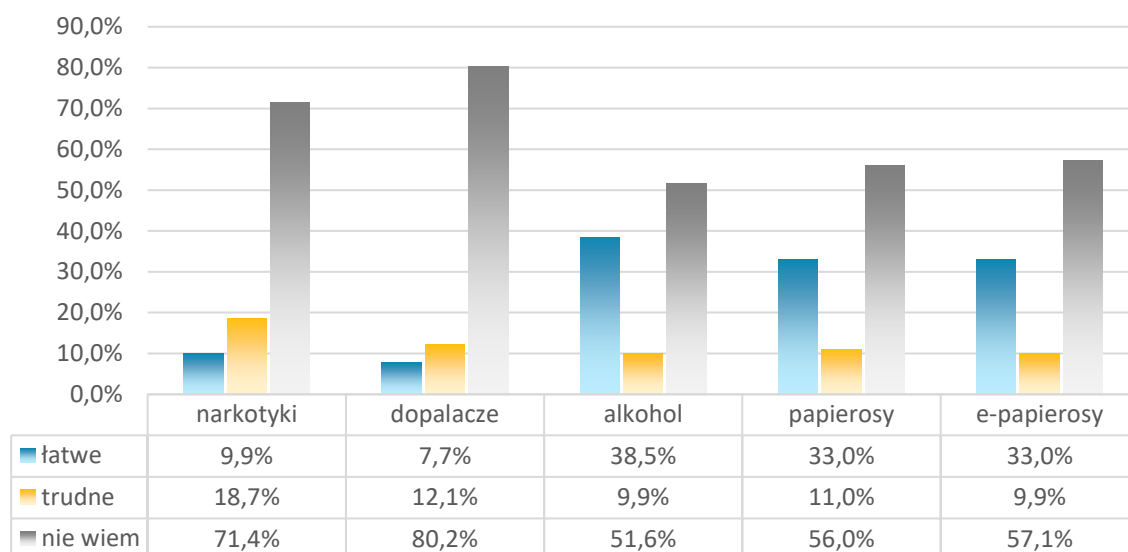
Odpowiedź	%	Liczba odp.
amfetamina	66,7	2
marihuana	33,3	1
leki w celu odurzenia	33,3	1
mefedron	0,0	0
dopalacze	0,0	0
inne	0,0	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W następnej części badania uczniowie zostali poproszeni o ocenę dostępności narkotyków, dopalaczy, alkoholu, papierosów i e-papierosów w swojej miejscowości. Zebrany materiał badawczy wykazał, że:

- narkotyki są łatwe do zdobycia dla 9,9% ankietowanych, a trudne dla 18,7%,
- dopalacze są łatwe do zdobycia dla 7,7% uczniów, a trudne dla 12,1%,
- alkohol jest łatwy do zdobycia dla 38,5% badanych, a trudny dla 9,9%,
- papierosy są łatwe do zdobycia dla 33,0% respondentów, trudne dla 11,0%,
- e-papierosy są łatwe do zdobycia dla 33,0% młodych mieszkańców, a trudne dla 9,9%.

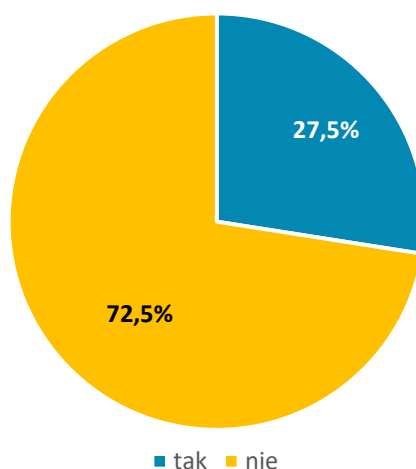
Wykres 41. Gdybyś chciał/a zdobyć narkotyki, dopalacze, alkohol, papierosy, e-papierosy w swojej miejscowości byłoby to: N=91

Problem przemocy

W kolejnej części raportu z badania ankietowego oszacowana została skala problemu przemocy wśród uczniów zamieszkujących gminę Chełm Śląski. Analizie poddane zostały kwestie związane zarówno z przemocą domową, jak i rówieśniczą oraz przemocą w Internecie, czyli cyberprzemocą. Odpowiedzi respondentów na pierwsze pytanie wskazują, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie, 27,5% młodych mieszkańców Gminy doświadczyło przemocy.

Wykres 42. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy? N=91

Podczas badania diagnozującego problem przemocy określono również, jakie osoby stosowały przemoc wobec uczniów dotkniętych tym problemem. Z deklaracji młodych respondentów wynika, że najczęściej doświadczali oni przemocy ze strony uczniów ze swojej szkoły (13 osób, tj. 56,5%), rodzeństwa (7 osób, tj. 30,4%) oraz rodziców (5 osób, tj. 21,7%). Ankietowani przyznali również, że przemoc wobec nich stosowali koledzy/koleżanki spoza szkoły (3 osoby, tj. 13,0%) oraz inne, bliżej nieokreślone osoby (1 osoba, tj. 4,3%). 2 badanych pominęło to pytanie.

Tabela 19. Tabela 18. Kto stosował wobec Ciebie przemoc? N=23

Odpowiedź	%	Liczba odp.
uczniowie z mojej szkoły	56,5	13
rodzeństwo	30,4	7
rodzice	21,7	5
koledzy/koleżanki spoza szkoły	13,0	3
inne osoby	4,3	1

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W celu zidentyfikowania charakteru doświadczanej przez uczniów przemocy zostali oni poproszeni o wskazanie formy doznanych zachowań przemocowych. Najpowszechniejsza w Gminie jest przemoc psychiczna, na którą wskazało 16 osób (69,6%) oraz fizyczna (14 osób, tj. 60,9%), niemniej jednak 2 ankietowanych doznało również przemocy seksualnej (8,7%). 2 badanych nie odpowiedziało na to pytanie.

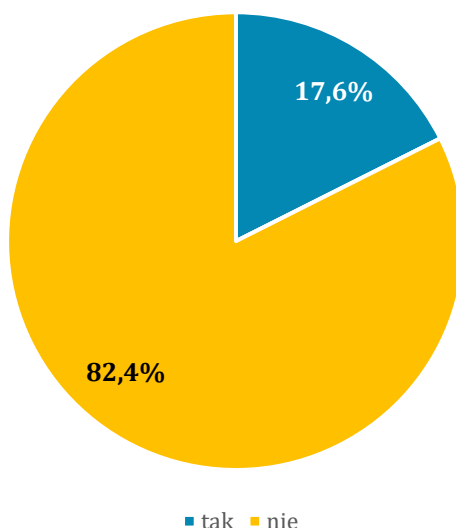
Tabela 20. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś? N=23

Odpowiedź	%	Liczba odp.
ktoś mnie przezywał, groził mi, upokarzał, straszył, wyśmiewał itp.	69,6	16
ktoś mnie bił, kopał, szarpał, dusił, popychał, spoliczkował itp.	60,9	14
ktoś mnie dotykał w miejsca, w które sobie tego nie życzyłem/am, ktoś mówił o moim ciele w sposób który mnie zawstydział itp.	8,7	2
nie miałem/am zapewnionej opieki, kiedy byłem/am chory/a, wsparcia i pomocy od rodziców/opiekunów, kiedy miałem/am problemy, dostawałem/am zbyt mało jedzenia, dlatego przez dłuższy czas byłem/am głodny/a itp.	0,0	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W następnej kolejności uczniowie zostali zapytani również o to, czy im samym zdarzyło się w ciągu ostatnich 12 miesięcy zastosować przemoc wobec innych osób. Do takiego zachowania przyznało się 17,6% uczniów, czyli o 9,9% mniej niż w przypadku doświadczania przemocy.

Wykres 43. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji, w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby? N=91

Badani uczniowie w dalszej kolejności zostali poproszeni o określenie rodzaju przemocy, jaką zastosowali. Z odpowiedzi respondentów wynika, że przemoc psychiczną zastosowało 7 uczniów (53,8%), do stosowania przemocy fizycznej przyznało się 4 badanych (30,8%), natomiast przemocy seksualnej dopuściło się 2 respondentów (15,4%). 3 ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Tabela 21. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś? N=13

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przezywałem/am kogoś, groziłem/am komuś, upokarzałem/am kogoś, straszyłem/am, wyśmiewałem/am itp.	53,8	7
biłem/am kogoś, kopałem/am, szarpałem/aśm dusiłem/am, popychałem/am, spoliczkowałem/am itp.	30,8	4
dotykałem/am kogoś w miejsca, w które ta osoba tego sobie nie życzyła, mówiłem/am o czymś ciele w sposób który go zawstydział itp.	15,4	2

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W dalszej kolejności analizie poddane zostały odpowiedzi uczniów na pytanie o to, wobec kogo zdarzyło im się stosować przemoc. Większość ankietowanych przyznała się do przemocy skierowanej wobec uczniów ze swojej szkoły – wskazało na to 7 osób, tj. 46,7%. Odpowiedzi 5 respondentów padły na kolegów/koleżanki spoza szkoły (33,3%), 2 badanych wskazało rodzeństwo (13,3%), natomiast 1 uczestnik badania – inne, bliżej nieokreślone osoby (6,7%). 1 ankietowany nie udzielił odpowiedzi na to pytanie.

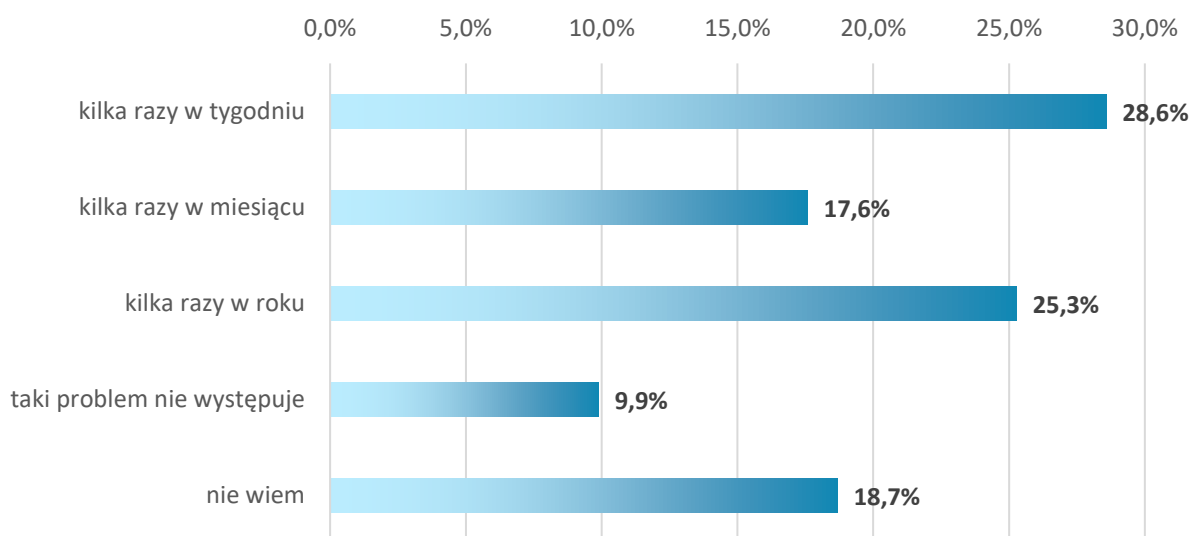
Tabela 22. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc? N=15

Odpowiedź	%	Liczba odp.
uczniów z mojej szkoły	46,7	7
kolegów/koleżanek spoza szkoły	33,3	5
rodzeństwa	13,3	2
innych osób	6,7	1

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

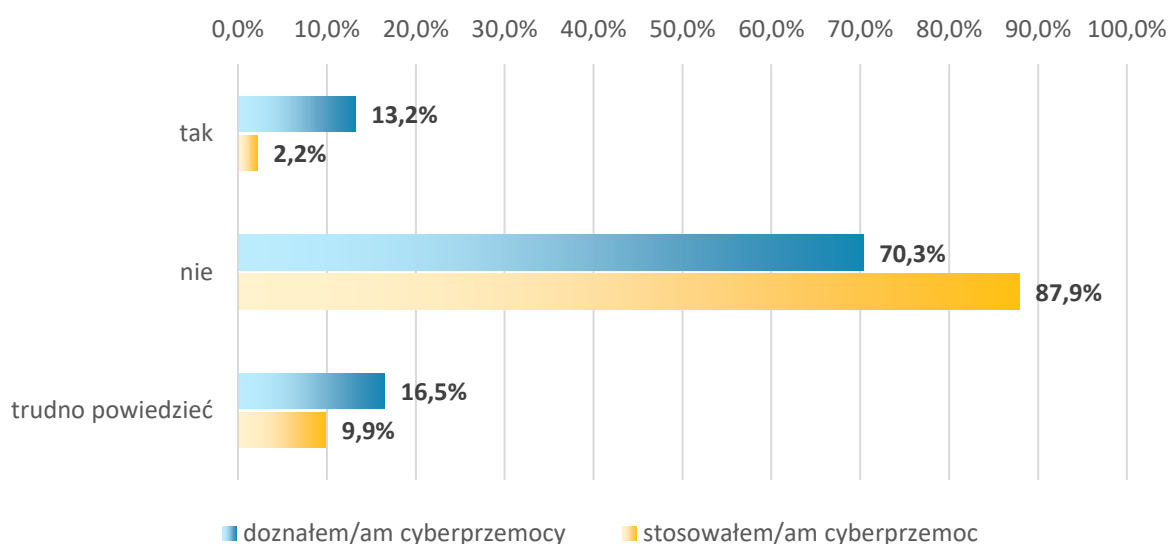
W kolejnym pytaniu poproszono uczniów o określenie, czy w ich szkole dochodzi do sytuacji przemocowych między uczniami oraz o określenie częstotliwości występowania tego problemu. 18,7% respondentów nie potrafiło jednoznacznie odnieść się do badanej kwestii, a zdaniem 9,9% osób takie zjawisko nie występuje w szkole, do której uczęszczają. Obecność przemocy w swojej szkole potwierdziło 71,4% badanych, spośród których 25,3% stwierdziło, że ma to miejsce kilka razy w roku, w opinii 17,6% – kilka razy w miesiącu, natomiast 28,6% respondentów stwierdziło, że dzieje się to kilka razy w tygodniu.

Wykres 44. Jak często obserwujesz w swojej szkole problem przemocy między uczniami? N=91

Ostatnie pytanie w zakresie problemu przemocy w Internecie dotyczyło skali doznawania oraz stosowania cyberprzemocy w stosunku do innych użytkowników Internetu. Jak wynika z odpowiedzi udzielonych przez młodych respondentów, tego problemu doświadczył odsetek 13,2% z nich, natomiast przemoc w Internecie zastosował odsetek 2,2% ankietowanych. Część badanych miała również problem z określeniem, czy kiedykolwiek miała styczność z tym zjawiskiem, gdyż na odpowiedź „trudno powiedzieć” padło 9,9% odpowiedzi w przypadku stosowania cyberprzemocy i 16,5% w zakresie doświadczenia jej.

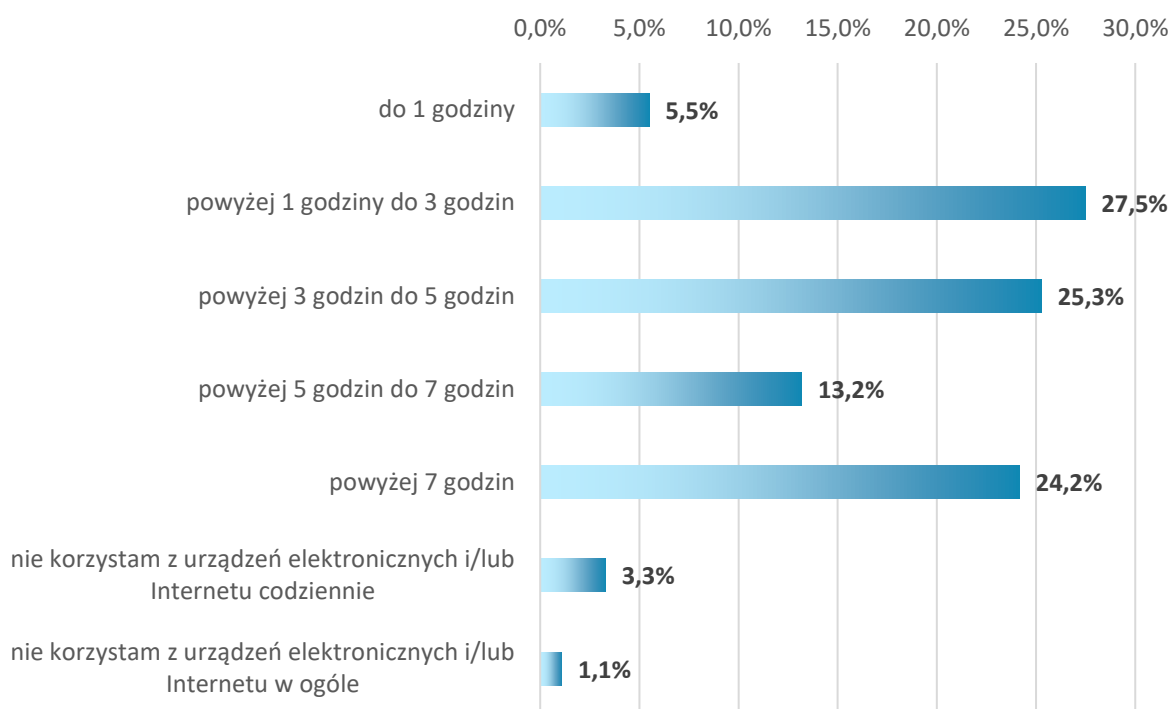
Wykres 45. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy doznawałeś/aś oraz stosowałeś/aś cyberprzemoc (np. wyzywanie, podszywanie się, ośmieszanie/poniżanie, grożenie/ straszenie, szantażowanie, wyłudzenie pieniędzy, rozsyłanie ośmieszających zdjęć/ filmów)? N=91

Korzystanie z urządzeń elektronicznych

Kolejny obszar tematyczny badania miał na celu zweryfikowanie, jak często uczniowie z gminy Chełm Śląski korzystają z urządzeń elektronicznych. Zebrany materiał badawczy wykazał, że niemal wszyscy ankietowani korzystają z tego typu urządzeń i/lub Internetu (98,9%). Znaczna część z nich poświęca na korzystanie z urządzeń elektronicznych i Internetu duże ilości czasu w ciągu dnia, gdyż 13,2% odpowiedzi padło na przedział od 5 do 7 godzin dziennie, a 24,2% na powyżej 7 godzin. Dodatkowo, 25,3% uczniów zadeklarowało, iż korzysta z nich pomiędzy 3 a 5 godzinami w ciągu dnia. Na odpowiedź powyżej 1 do 3 godzin wskazało 27,5% badanych, a do 1 godziny – 5,5%. Ponadto, 3,3% uczniów nie korzysta z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu codziennie.

Wykres 46. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu? N=91

W ostatnim pytaniu tego bloku tematycznego, uczniowie zostali zapytani o to, czy zdarzyło im się kłamać w celu ukrycia prawdziwej ilości czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu, np. przed rodzicami. Takie zachowanie potwierdziło 36 badanych (40,0%), w tym 7 uczniów stwierdziło, że zdarza im się to bardzo często (7,8%), 6 ankietowanym – często (6,7%), 23 osobom – czasami (25,6%), natomiast 4 respondentów skłamało w tej sprawie jeden raz (4,4%).

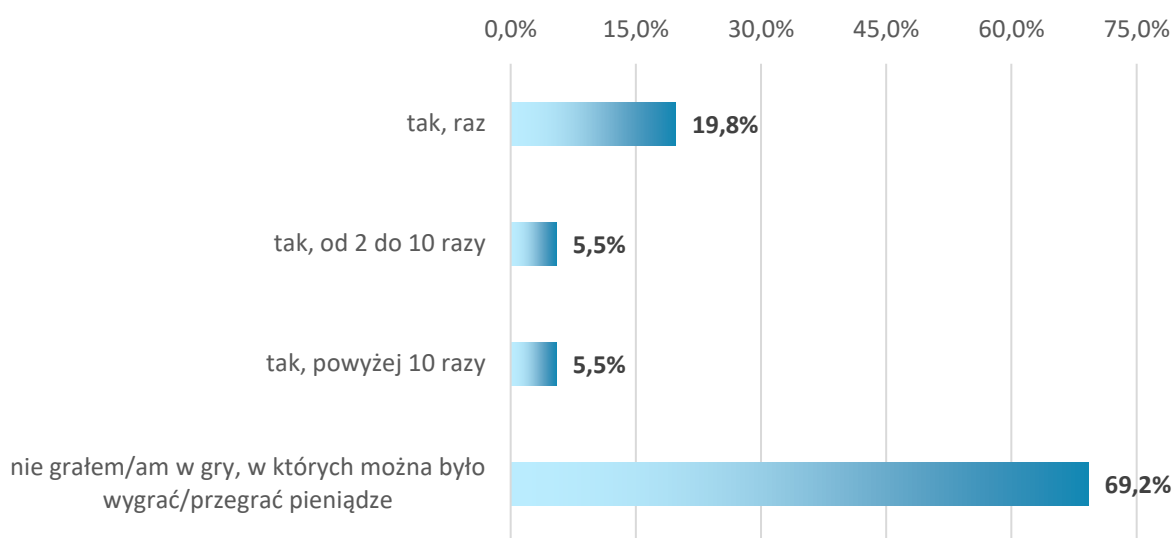
Tabela 23. Czy zdarza Ci się kłamać, aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu np. przed rodzicami? N=90

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak, bardzo często	7,8	7
tak, często	6,7	6
tak, czasami	25,6	23
tak, jednokrotnie	4,4	4
nie	55,6	50

Uczestnictwo w grach hazardowych

W celu określenia skali i zasięgu problemu grania w gry na pieniądze przez uczniów, respondentom zadano pytanie o to, czy zdarzyło im się uprawiać hazard w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie. Zebrany materiał badawczy wykazał, że w omawianym okresie podejmowało się tego 30,8% badanych, wśród których 19,8% grało w nie jednokrotnie, natomiast po 5,5% respondentów robiło to 2-10 razy lub więcej niż 10 razy.

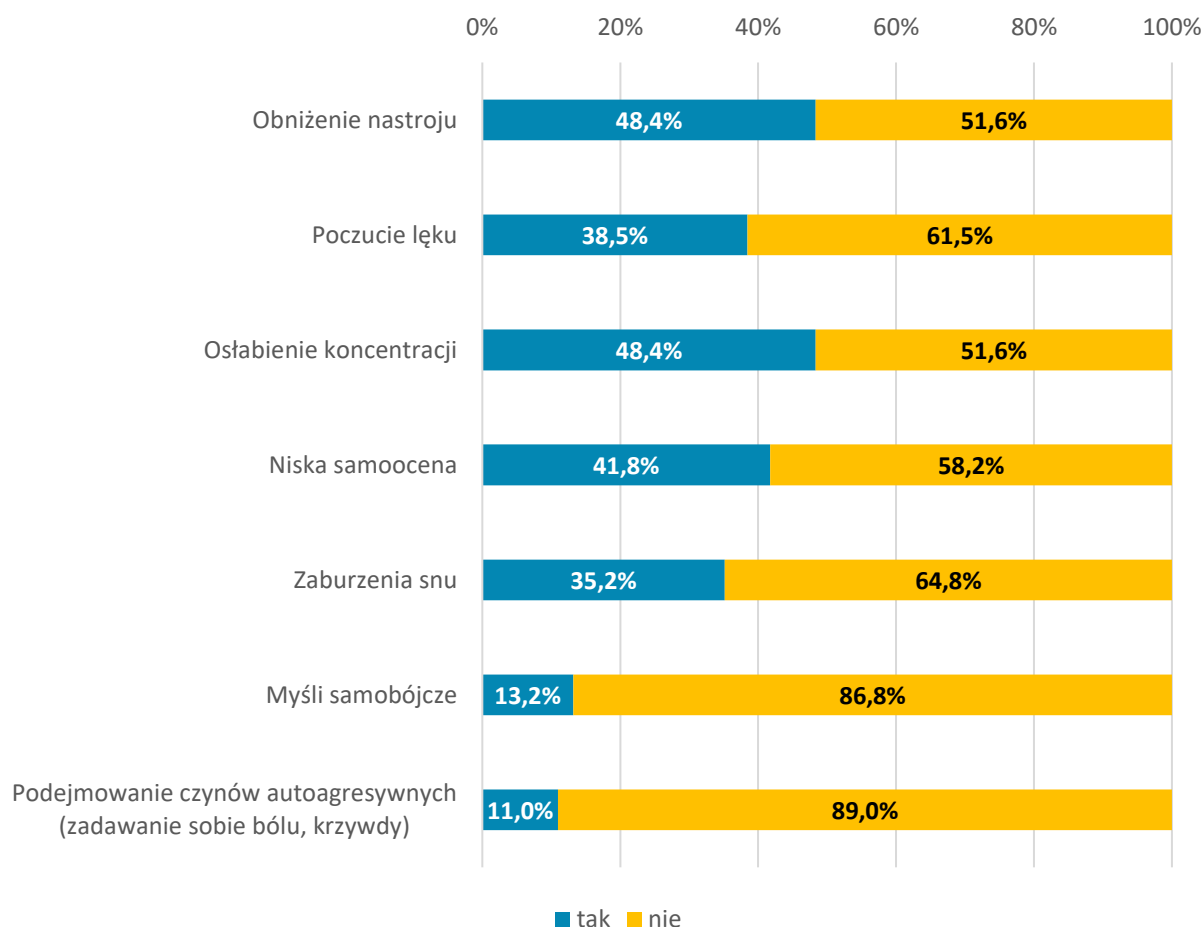
Wykres 47. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grałeś/aś w gry, w których można było wygrać/przegrać pieniądze (np. zdrapki, lotto, gra na automatach, zakłady bukmacherskie itp.)? N=91

Zdrowie psychiczne

W przedostatniej części badania przeprowadzonego wśród młodych mieszkańców gminy Chełm Śląski, zostali oni poproszeni o subiektywną ocenę swojego stanu zdrowia psychicznego. Pytanie skierowane do uczniów miało na celu identyfikację problemów zdrowia psychicznego i negatywnych stanów, jakich doświadczyli w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie, które utrzymywały się u nich przynajmniej przez 2 tygodnie. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, po 48,4% respondentów w tym okresie doznało obniżonego nastroju lub osłabienia koncentracji, 41,8% – niskiej samooceny, 38,5% – poczucia lęku, a 35,2% odnotowało problemy ze snem. Niepokojący jest fakt, że wśród dzieci i młodzieży z terenu Gminy występowały również myśli samobójcze (13,2%) oraz czyny autoagresywne (11,0%).

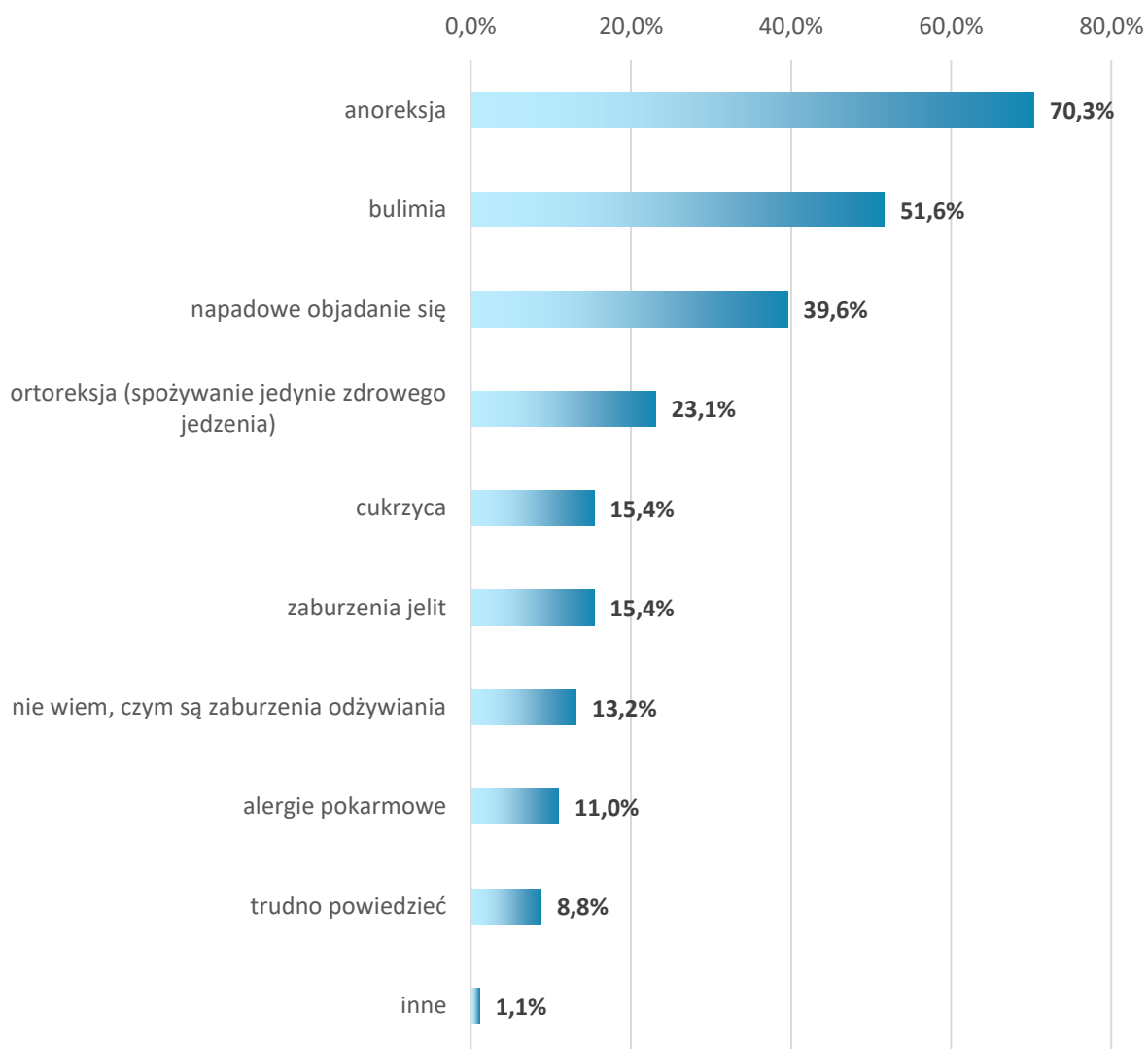
Wykres 48. Czy w czasie ostatnich 12 miesięcy utrzymywały się u Ciebie takie stany jak (przynajmniej przez 2 tygodnie): N=91

Zaburzenia odżywiania

Ostatnia część badania przeprowadzonego wśród uczniów z gminy Chełm Śląski dotyczyła zaburzeń odżywiania, z którymi zmagają się coraz więcej młodych osób. W kolejnym pytaniu uczniowie mieli wybrać, które spośród wskazanych w kafeterii odpowiedzi ich zdaniem są zaburzeniami odżywiania. Najwięcej, bo 70,3% ankietowanych wskazało na anoreksję, średnio co drugi badany uczeń zaznaczył bulimię (51,6%), 39,6% – napadowe objadanie się, a 23,1% – ortoreksję (spożywanie jedynie zdrowego jedzenia). Blisko co dziesiąty ankietowany miał trudności w odpowiedzi na zadane pytanie (8,8%), a 13,2% nie wie, czym są zaburzenia odżywiania. Należy zaznaczyć, iż część ankietowanych błędnie wskazała na cukrzycę (15,4%), zaburzenia jelit (15,4%) oraz alergie pokarmowe (11,0%), a 1,1% uczniów wskazało na odpowiedź „inne”, wymieniając m.in. *alergie na trawy i kukurydzę*.

Wykres 49. Które z poniższych odpowiedzi Twoim zdaniem można zaliczyć do zaburzeń odżywiania? N=91

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Sytuacja społeczna gminy Chełm Śląski

Na podstawie danych empirycznych przekazanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim, danych Głównego Urzędu Statystycznego, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i innych, do każdego z obszarów wymienionych we wprowadzeniu do Strategii przeprowadzono analizy diagnostyczne (diagnoza sytuacji społecznej), w skład których wchodzi charakterystyka i skala problemu oraz podejmowane działania interwencyjne.

Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do ich wypełniania. Prowadzony jest on za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Wsparcie rodziny polega w szczególności na:

1. wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
2. rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
3. podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
4. pomocy w integracji rodziny,
5. przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
6. dążeniu do reintegracji rodziny,
7. pracy z rodziną,
8. pomocy w opiece i wychowaniu dziecka (w tym pomocy finansowej).

Główną jednostką organizacyjną zajmującą się szeroko rozumianym wspieraniem rodziny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim, który służy pomocą rodzinom z Gminy znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, prowadzi działania zmierzające do zaspokojenia niezbędnych ich potrzeb i umożliwiające życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. W dalszej części dokumentu przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny oraz podejmowane przez te instytucje działania.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim realizuje zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 177 z późn. zm.), która kładzie nacisk na pracę z rodziną celem zabezpieczenia dziecka. W związku z tym wprowadzona została **instytucja asystenta rodziny**, którego zadaniem jest poprawa całościowego funkcjonowania rodziny oraz udzielanie jej pomocy w wielu obszarach: socjalnym, psychologicznym, wychowawczym, czy też ekonomicznym.

W 2023 roku w GOPS w Chełmie Śląskim funkcjonował 1 asystent rodziny, który obejmował wówczas wsparciem 7 rodzin z terenu Gminy. W latach 2021-2023 liczba działających na terenie Gminy asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych wsparciem utrzymywały się na stałym poziomie¹⁹.

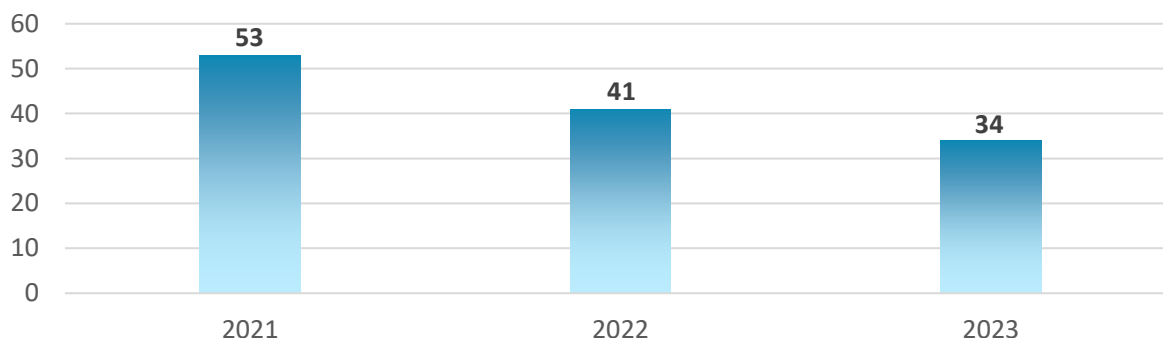
W roku 2023, jak i w dwóch latach poprzednich w gminie Chełm Śląski **nie było rodzin wspierających**, to znaczy takich, które mają za zadanie pomóc rodzinie w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych (zakres działania obejmuje udzielanie wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce racjonalnego gospodarowania budżetem rodzinnym oraz prowadzenia gospodarstwa domowego).

Na kolejnym wykresie zaprezentowana została średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2021-2023. Można zauważyć, że ze świadczeń tych w 2023 roku korzystały średnio 34 rodziny, czyli o 35,8% mniej niż w roku 2021 oraz o 17,1% mniej niż w roku poprzednim (2022). W latach 2021-2023 dostrzegalny jest zatem systematyczny spadek średniomiesięcznej liczby rodzin

¹⁹Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok.

korzystających z tego typu świadczeń, co ma związek ze spadkiem wskaźnika przyrostu naturalnego na przestrzeni ostatnich lat, ale również niezmienną się w ostatnich latach poziomem kryterium dochodowego.

Wykres 50. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2021-2023

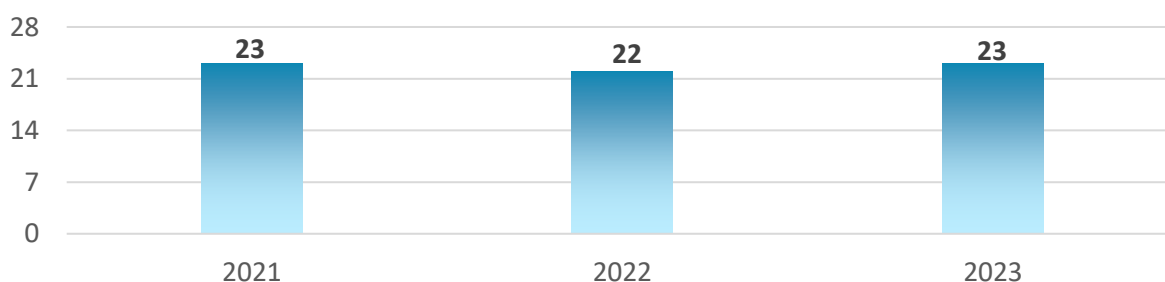

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

Dodatkowym świadczeniem wspierającym rodzinę jest „świadczenie wychowawcze 500+”, które zostało wprowadzone 1 kwietnia 2016 roku, ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (obecnie 800+). Od stycznia 2022 roku nowe sprawy oraz obsługę zadania przejął Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), jednakże dotychczas realizowały je Ośrodki Pomocy Społecznej. Świadczenie 500+ przysługiwało rodzicom bądź opiekunom dziecka do dnia ukończenia przez nie 18 roku życia w wysokości 500 zł miesięcznie. Celem świadczenia wychowawczego było częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

W przypadku, gdy jeden z rodziców uchyla się od płacenia alimentów na rzecz dzieci, obowiązek ten jest realizowany z funduszu alimentacyjnego. W latach 2021 i 2023 z omawianego świadczenia korzystały po 23 osoby, natomiast w roku 2022 ich liczba wynosiła 22, a tym samym była najniższa w analizowanym okresie.

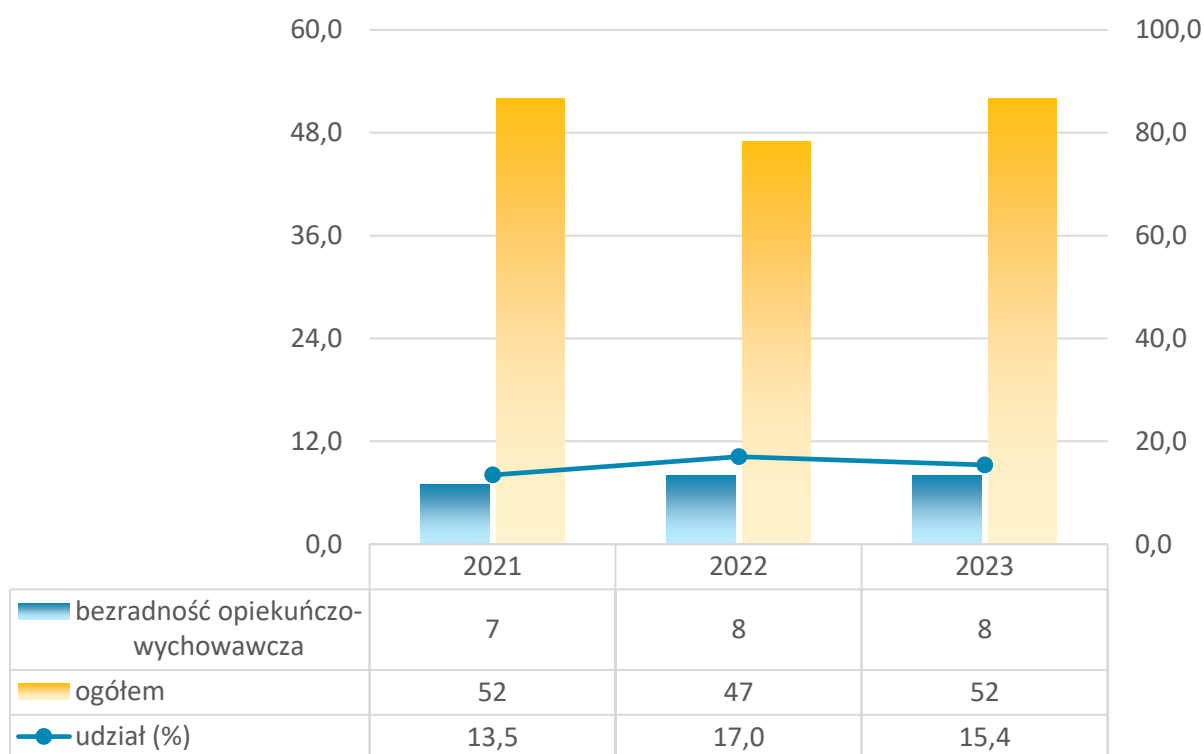
Wykres 51. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

W latach 2022-2023 na terenie gminy Chełm Śląski z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego z pomocy GOPS korzystało po 8 rodzin, z kolei w roku bazowym było ich 7. W latach 2021-2023 udział rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej ulegał wahaniom, przyjmując w 2022 roku najwyższą wartość. Szczegółowe dane przedstawia poniższy wykres.

Wykres 52. Rodziny, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2021-2023 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021, 2022 i 2023 rok

W 2023 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim poniósł wydatki związane z odpłatnością za pobyt 7 dzieci w rodzinach zastępczych na łączną kwotę 38 909,01 zł. W roku 2022 pomocą objęto 11 dzieci, a kwota ta kształtowała się na poziomie 23 168,87 zł, natomiast w roku bazowym Gmina poniosła koszty o wysokości 26 815,94 zł związane z pobylem 9 dzieci w pieczy zastępczej.

Tabela 24. Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej oraz kwota odpłatności za ich pobyt w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba dzieci	9	11	7
kwota odpłatności (w złotych)	26 815,94	23 168,87	38 909,01

Źródło: Sprawozdanie z działalności GOPS w Chełmie Śląskim za rok 2021, 2022 i 2023.

W ramach swoich zadań GOPS zajmował się także ustalaniem uprawnień do pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów. W ramach tego zadania udzielana była pomoc w formie stypendiów szkolnych. W 2023 roku przyznano 2 stypendia szkolne, co oznacza wzrost o 1 świadczenie względem roku 2022 oraz spadek o 12 względem roku bazowego (2021). Ponadto w 2021 roku przyznano również 5 zasiłków szkolnych.²⁰

Jednym z elementów polityki prorodzinnej na terenie Gminy jest Karta Dużej Rodziny. Jej głównym celem jest promowanie modelu rodziny wielodzietnej, a także wzmocnienie szans rozwojowych dzieci wychowujących się w rodzinach wielodzietnych dzięki oferowanym ulgom oraz zniżkom przez podmioty publiczne i prywatne, które podpisały umowy z Ministerstwem Rodziny i Polityki Społecznej. Karta przysługuje rodzicom oraz małżonkom rodziców, którzy mają lub mieli na utrzymaniu łącznie nie mniej niż troje dzieci. W 2021 roku wydano 55 Kart Dużej Rodziny, w 2022 roku – 162, natomiast w ostatnim roku poddanym analizie – 112²¹.

GOPS w Chełmie Śląskim prowadzi także obsługę świadczenia Chełmski Bon Żłobkowy. W latach 2022-2023 z tej formy wsparcia skorzystało po 25 rodzin, natomiast w roku 2020 ich liczba wynosiła 19²².

²⁰ Raport o stanie Gminy Chełm Śląski za 2021, 2022 i 2023 rok

²¹ tamże

²² tamże

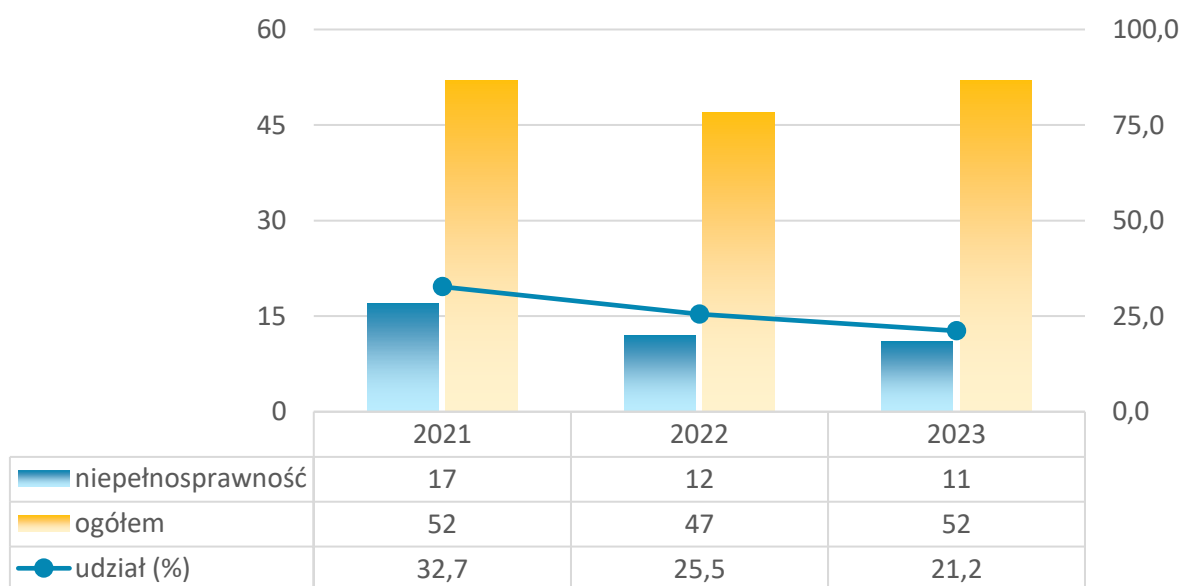
Wsparcie osób z niepełnosprawnością

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Dla potrzeb Strategii wykorzystano elementy definicji osoby z niepełnosprawnością z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych i przyjęto, że: osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności wykonywanie pracy zawodowej. Osoby z niepełnosprawnością dzieli się według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności. Wartym podkreślenia jest fakt, że osoby z niepełnosprawnością tworzą bardzo niejednorodną grupę, w związku z czym działania na ich rzecz powinny być adresowane z uwzględnieniem specyfiki występujących schorzeń i dysfunkcji.

W 2023 roku ze wsparcia GOPS w Chełmie Śląskim z powodu niepełnosprawności skorzystało 11 rodzin, co stanowi 21,2% wszystkich rodzin objętych wsparciem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Z prezentowanych danych wynika, że na przestrzeni lat 2021-2023 liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności uległa spadkowi, podobnie jak ich udział w ogólnej liczbie rodzin będących beneficjentami GOPS. Szczegółowe dane przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 53. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2021-2023 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021, 2022 i 2023 rok

Kolejna tabela przedstawia dane dotyczące przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2021-2023. W omawianym okresie liczba przyznanych świadczeń oraz przeznaczana na nie kwota ulegała systematycznemu wzrostowi. W 2021 roku przyznano 531 świadczeń na łączną kwotę 114 610,00 zł, w 2022 roku liczba świadczeń wyniosła 539 na kwotę 116 337,00 zł, z kolei w 2023 roku kształtowała się na poziomie 540 świadczeń na kwotę 116 552,00 zł.

Tabela 25. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba świadczeń	531	539	540
kwota świadczeń (zł)	114 610,00	116 337,00	116 552,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

W latach 2021-2023 liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla osoby z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz przeznaczona na ten cel kwota uległy wzrostowi. W 2021 roku przyznano 308 świadczeń na kwotę 66 479,00 zł, w 2022 roku – 327 na kwotę 70 580,00 zł, natomiast w 2023 roku – 377 na kwotę 81 371,00 zł.

Tabela 26. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba świadczeń	308	327	377
kwota świadczeń (zł)	66 479,00	70 580,00	81 371,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

W 2023 roku przyznano 329 świadczeń dla osób z niepełnosprawnością powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia, a kwota świadczeń kształtowała się na poziomie 71 015,00 zł. Dla porównania w 2022 roku przyznano 300 świadczeń na kwotę 64 750,00 zł, natomiast w roku – 268 świadczeń na kwotę 57 843,00 zł, co wskazuje na występowanie tendencji wzrostowej.

Tabela 27. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba świadczeń	268	300	329
kwota świadczeń (zł)	57 843,00	64 750,00	71 015,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

Osobom legitymującym się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: koniecznością stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz koniecznością stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji przysługuje świadczenie pielęgnacyjne. W 2021 roku wypłacono 25 świadczeń pielęgnacyjnych, w 2022 roku – 30, natomiast w 2023 roku – 31²³.

Zadaniem gmin, które jest realizowane przez ośrodki pomocy społecznej jest również świadczenie usług opiekuńczych osobom chorym, samotnym oraz osobom z niepełnosprawnościami. Zakres usług obejmuje pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną i pielęgnacyjną oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. W stosunku do lat ubiegłych w 2023 roku zwiększyła się liczba osób korzystających z usług opiekuńczych, jako że w 2021 roku było to 14 osób, w 2022 roku – 10 osób, natomiast w 2023 roku – 17 osób. Dla osób wymagających szczególnego wsparcia świadczone są specjalistyczne usługi opiekuńcze, które są dostosowane do potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności i są realizowane przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. W latach 2021-2023 żaden mieszkaniec gminy Chełm Śląski nie korzystał ze specjalistycznych usług opiekuńczych²⁴.

W 2023 roku Gmina przystąpiła do realizacji rządowego Programu „Asystent osoby niepełnosprawnej – edycja 2023”, którego głównym celem jest zapewnienie dostępności do usług asystencji osobistej, w tym przede wszystkim pomocy i wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności i funkcjonowaniu w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami. Z tej formy usługi skorzystało 3 dorosłych mieszkańców Gminy o znacznym stopniu niepełnosprawności²⁵.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim realizował także program „Opieka wytchnieniowa” – edycja 2023, którym objęty był 1 opiekun osoby niepełnosprawnej²⁶.

²³ Ocena zasobów pomocy społecznej za 2023 rok

²⁴ tamże

²⁵ Raport o stanie Gminy Chełm Śląski za 2023 rok

²⁶ tamże

Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego w 2024 roku

DOROŚLI MIESZKAŃCY

40,2%

Odsetek dorosłych mieszkańców, w opinii których ograniczony dostęp do placówek zapewniających całodobową opiekę stanowi najważniejszy problem osób z niepełnosprawnościami w Gminie.

39,7%

Odsetek dorosłych mieszkańców, w opinii których bariery architektoniczne stanowią najważniejszy problem osób z niepełnosprawnościami w Gminie.

34,9%

Odsetek dorosłych mieszkańców, w opinii których brak ofert pracy stanowi najważniejszy problem osób z niepełnosprawnościami w Gminie.

41,8%

Odsetek dorosłych mieszkańców, w opinii których infrastruktura techniczna na terenie Gminy jest w niewielkim stopniu dostosowana do osób z niepełnosprawnościami.

** Odsetek mieszkańców został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=189*

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Alkoholizm jest problemem zdrowotnym i społecznym. Specjaliści z różnych profesji poszukują sposobu rozwiązywania tego problemu. Chcą poznać przyczyny powstawania alkoholizmu i działania, które mogłyby zapobiec rozprzestrzenianiu się tego zjawiska. Uzależnienie od alkoholu jest uznawane za chorobę spełniając trzy zasadnicze kryteria. Pierwsze kryterium dotyczy naruszonej równowagi między zdrowiem a patologią. Drugim kryterium jest swoista etiologia uzależnienia. Trzecim wskaźnikiem choroby są zmiany patologiczne, w których obecny jest czynnik fizyczny²⁷.

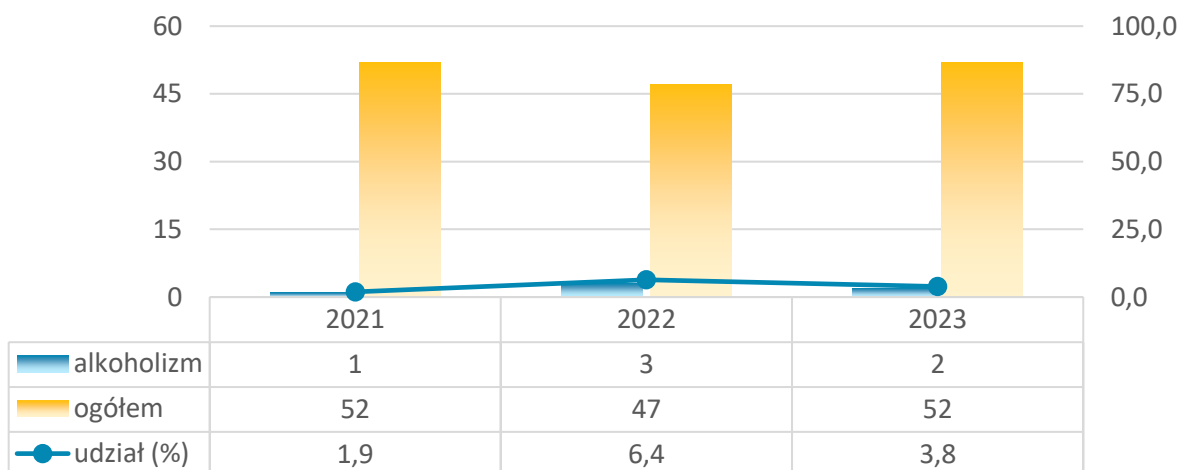
Działaniami określonymi w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zadania przez nią podejmowane wynikają między innymi z gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.

W latach 2021-2023 zauważalne są wahania liczby rodzin korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim z powodu uzależnienia od

²⁷ Kinney J., Leaton G., *Zrozumieć alkohol*, Warszawa 1996 r.

alkoholu – w 2021 roku odnotowano 1 rodzinę, w 2022 roku 3 rodziny, z kolei w ostatnim roku poddanym analizie – 2 rodziny. Analogiczna tendencja widoczna jest w przypadku ich procentowego udziału w ogóle korzystających z pomocy społecznej, który w 2022 roku ukształtował się na najwyższym poziomie – 6,4%.

Wykres 54. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021, 2022 i 2023 rok

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom odgrywają działania podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie, w ramach przysługujących jej uprawnień. Według stanu na koniec 2023 roku Komisja liczyła 5 członków i obradowała na 12 posiedzeniach.

Na przestrzeni analizowanych lat zauważalne były wahania liczby osób uzależnionych, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy: w 2021 roku było to 10 mieszkańców Gminy, w 2022 roku – 5, natomiast w ostatnim roku poddanym analizie – 6. Jedynie w 2021 roku prowadzono rozmowy z 1 członkiem rodziny osoby uzależnionej, jako że członek rodziny bezpośrednio zgłosił tę osobę. Komisja nie ma uprawnień do przeprowadzania rozmów ze świadkami, takie uprawnienia ma jedynie sąd, stąd w latach 2022-2023 nie odnotowano podobnych działań. Ponadto w latach 2021-2022 GKRPA podjęła czynności każdorazowo wobec 5 mieszkańców Gminy zmierzające do orzeczenia obowiązku poddania się leczeniu, z kolei w roku 2023 podobnymi działaniami objęto 6 osób. Jednocześnie w 2021 roku w stosunku do 3 osób GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. Dla porównania w latach 2022-2023 skierowano do sądu po 2 takie wnioski. W ostatnich latach osoby zgłoszone na Komisję przez KPP Bieruń to zazwyczaj przypadki związane z interwencjami po spożyciu alkoholu.

Tabela 28. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w gminie Chełm Śląski wobec osób uzależnionych w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	10	5	6
liczba członków rodzin osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	1	0	0
liczba osób, w stosunku, do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia	5	5	6
liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	3	2	2

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2021 rok. Sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 i 2023 rok.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 2023 roku wysłała 14 wezwań na posiedzenie Komisji w celu odbycia rozmów motywacyjnych w ramach czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby podejrzewanej o uzależnienie od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego. Na Komisję zgłoszonych zostało 6 nowych osób u których podejrzewa się nadużywanie alkoholu, wysłano 4 osoby na badanie biegłych w przedmiocie uzależnienia od alkoholu oraz dla 2 osób wystąpiono do Sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego²⁸.

W 2023 roku na terenie gminy Chełm Śląski funkcjonował Punkt Konsultacyjny, który był czynny średnio przez 4 godziny w miesiącu, a dyżury pełnił prawnik, jako że w drodze konkursu wyłoniono 1 ofertę na stanowisko radcy prawnego, natomiast oferty na stanowisko psychologa nie zostały złożone przez żaden podmiot, w związku z tym mieszkańcy Gminy mieli możliwości korzystania z pomocy psychologicznej w Punkcie Interwencji Kryzysowej w Łędzinach, który udziela pomocy osobom i rodzinom mieszkającym na terenie powiatu bieruńsko-łędzkiego, niezależnie od ich statusu materialnego. W 2023 roku udzielono 12 porad prawnych. Gmina pokryła koszty utrzymania Punktu Konsultacyjnego tj. koszty udzielania porad prawnych w Punkcie Konsultacyjnym.

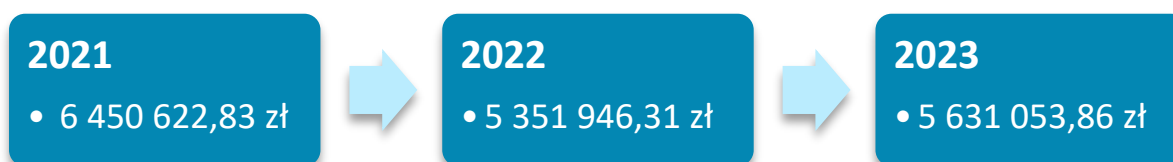
GKRPA zajmuje się także profilaktyką zachowań ryzykownych. W 2023 roku w gminie Chełm Śląski zrealizowano program profilaktyczny Archipeląg Skarbów w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez PARPA, KBdsPN (obecnie KCPU), ORE, IPiN. W Programie wzięło udział 62 uczniów, 12

²⁸ Raport o stanie gminy Chełm Śląski za 2023 rok

nauczycieli/wychowawców oraz 24 rodziców. Prowadzono również inne programy profilaktyczne z obszaru profilaktyki uniwersalnej, nieobjęte rekomendacjami, a także inne działania profilaktyczne nie będące ustrukturyzowanymi programami profilaktycznymi, tj.: jednorazowe prelekcje, pogadanki, spektakle, festyny i inne imprezy plenerowe oraz konkursy, które zgromadziły łącznie 710 uczestników.

W dalszej części przedstawione zostały dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w gminie Chełm Śląski. W roku 2023 wartość alkoholu sprzedanego na terenie Gminy wyniosła łącznie 5 631 053,86 zł, w tym 3 069 444,08 zł o zawartości alkoholu do 4,5% (oraz piwa), 427 093,05 zł o zawartości alkoholu od 4,5% do 18% (z wyjątkiem piwa) oraz 2 134 516,73 zł o zawartości alkoholu powyżej 18%. W 2023 roku w stosunku do 2021 roku łączna wartość sprzedanego na terenie Gminy alkoholu uległa zmniejszeniu o 12,7%.

Rysunek 5. łączna wartość sprzedanego na terenie gminy Chełm Śląski alkoholu w latach 2021-2023

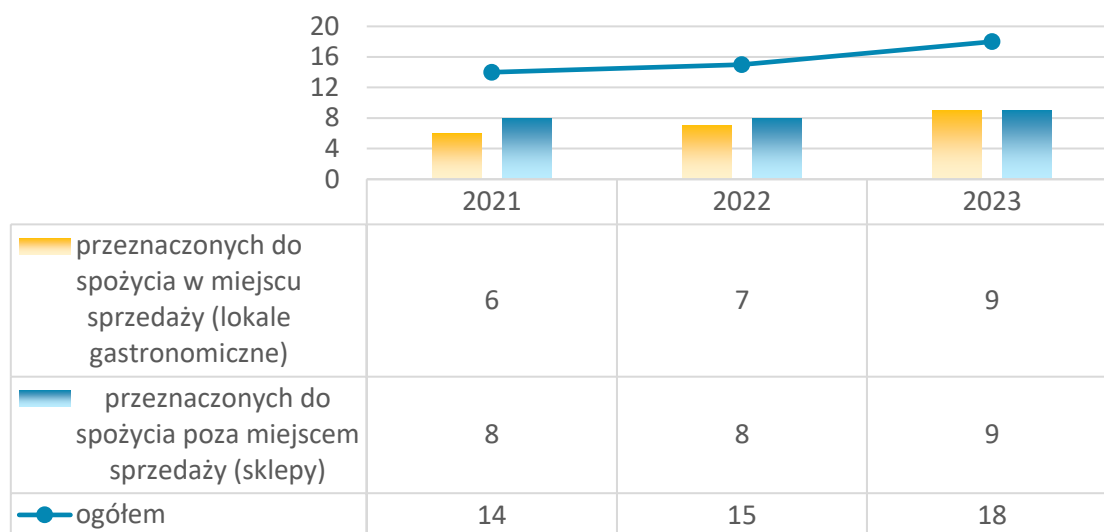
Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2021 rok. Sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 i 2023 rok.

W 2023 roku na terenie gminy Chełm Śląski funkcjonowało 9 punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) oraz 9 punktów przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne)²⁹.

Na przestrzeni analizowanych lat zauważyć można stopniowy wzrost liczby punktów prowadzących sprzedaż alkoholu: w 2021 roku było to 14 punktów, w 2022 roku – 15, z kolei ostatnim roku poddanym analizie – 18. Można zatem zauważyć, iż na przełomie 2022 i 2023 roku na terenie Gminy działalność rozpoczął 1 sklep oraz 3 lokale gastronomiczne.

²⁹ Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2023 rok

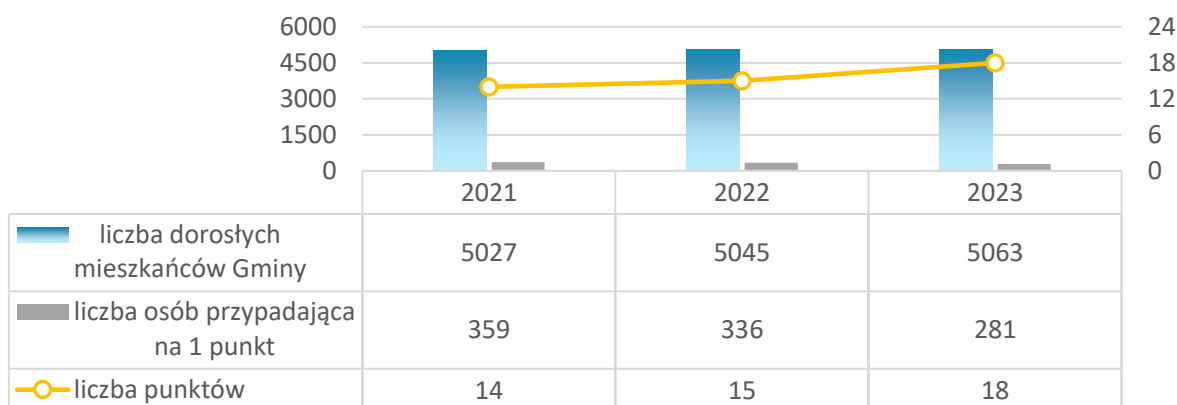
Wykres 55. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Chełm Śląski na przestrzeni lat 2021-2023

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2021 rok. Sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 i 2023 rok.

Kolejną analizowaną kwestią dotyczącą rynku napojów alkoholowych jest liczba dorosłych mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Chełm Śląski na przestrzeni ostatnich trzech lat. Jak wynika z obecnie dostępnych danych przedstawionych na kolejnym wykresie, liczba dorosłych mieszkańców Gminy przypadająca na jeden punkt w analizowanym okresie uległa spadkowi, ostatecznie przyjmując wartość równą 281, czyli najniższą na przestrzeni trzech lat. Świadczy to o zwiększeniu się fizycznej dostępności do miejsc podaży alkoholu na obszarze Gminy, wskutek powstania nowych sklepów i lokali gastronomicznych.

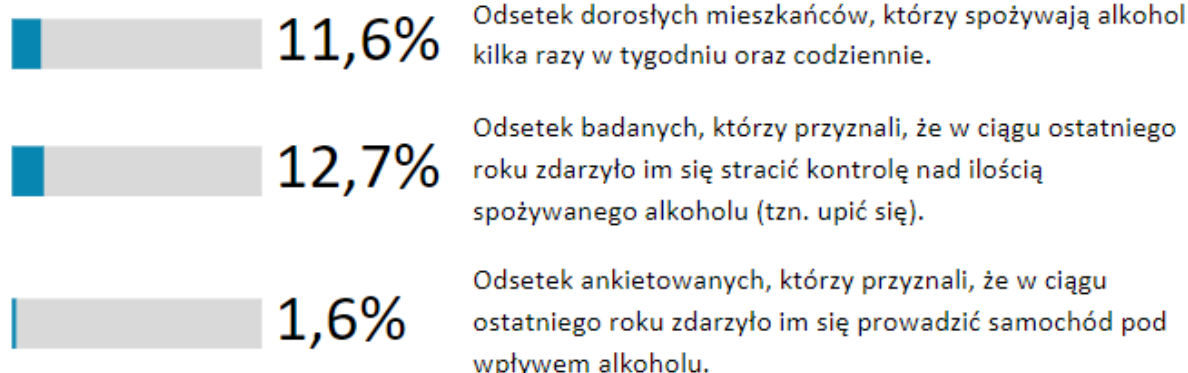
Wykres 56. Liczba dorosłych mieszkańców Gminy przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2021 rok oraz Sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 i 2023 rok.

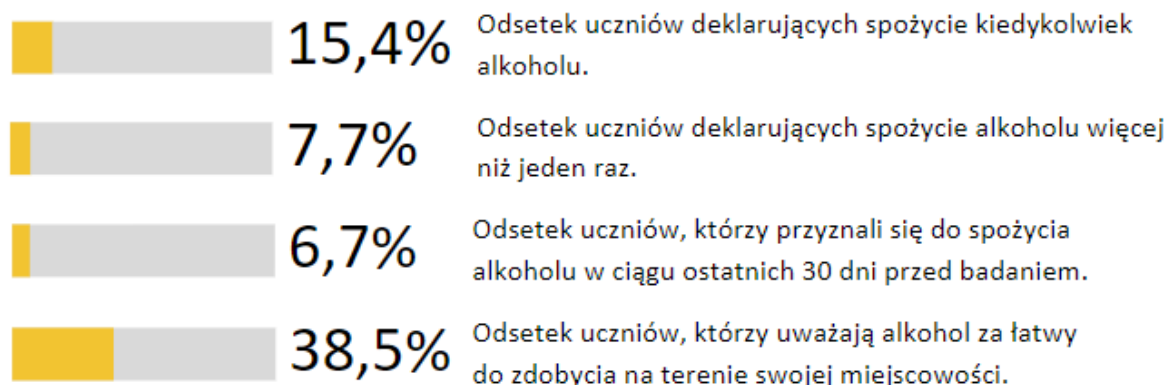
Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego w 2024 roku

DOROŚLI MIESZKAŃCY (ALKOHOL)

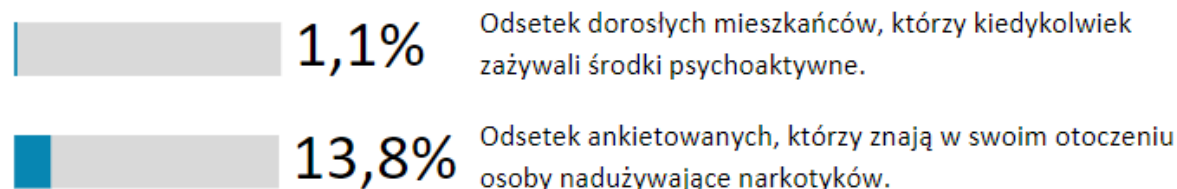
* Odsetek mieszkańców został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=189

UCZNIOWIE (ALKOHOL)

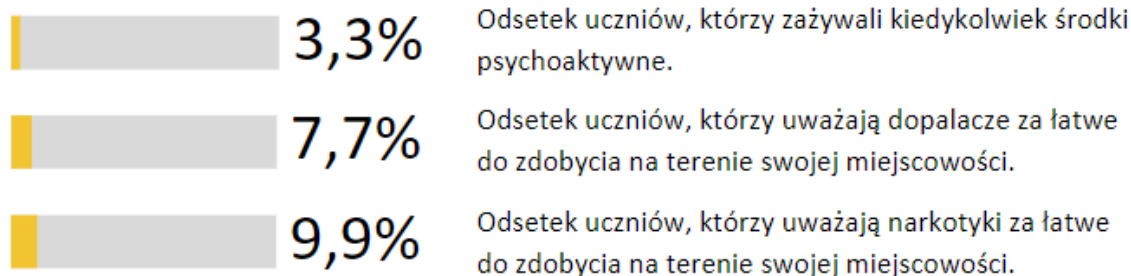
* Odsetek uczniów został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=91

DOROŚLI MIESZKAŃCY (ŚRODKI PSYCHOAKTYWNE INNE NIŻ ALKOHOL)

* Odsetek mieszkańców został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=189

UCZNIOWIE (ŚRODKI PSYCHOAKTYWNE INNE NIŻ ALKOHOL)

* Odsetek uczniów został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=91

Przeciwdziałanie przemocy domowej

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Pod pojęciem przemocy domowej wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej należy rozumieć: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej (...)”.

W latach 2022-2023 żadna rodzina z terenu Gminy nie korzystała z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim z powodu przemocy domowej, z kolei w 2021 roku odnotowano 1 taki przypadek³⁰.

Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępujących z innymi problemami funkcjonowania rodziny. W celu rozwiązania problemu przemocy istnieje potrzeba podejmowania interwencji socjalnej i psychologicznej niezależnie od możliwości wdrożenia czynności prawnych. Działaniami mającymi na celu przeciwdziałanie przemocy domowej w gminie Chełm Śląski zajmuje się **Gminny Zespół Interdyscyplinarny** działający przy GOPS, którego celem funkcjonowania jest skoordynowanie wszystkich działań instytucji i organów zaangażowanych w niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałanie przemocy domowej. W 2023 roku liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego wyniosła 4, co oznacza, że na przestrzeni ostatnich trzech lat utrzymywała się na stałym poziomie. Liczba funkcjonujących grup diagnostyczno-pomocowych w 2023 roku wyniosła 13, z kolei liczba posiedzeń grup kształtowała się na poziomie 60, a więc w analizowanym przedziale czasu

³⁰ Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021, 2022 i 2023 rok

ulegała znaczącym wahaniom. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 29. Dane statystyczne dotyczące działalności Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba Zespołów Interdyscyplinarnych	1	1	1
liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	4	4	4
liczba funkcjonujących grup diagnostyczno-pomocowych	17	8	13
liczba spotkań grup diagnostyczno-pomocowych	51	38	60

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za rok 2021, 2022 i 2023

Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą domową. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy domowej. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego. W latach 2021-2023 liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” przyjmowała tendencje wzrostowe, aby w ostatnim roku objętym analizą przyjąć wartość równą 9. W przypadku liczby kontynuowanych, dostrzec można znaczące wahania: w 2021 roku było to 10 procedur, w 2022 roku – 2, natomiast w 2023 roku – 4. W latach 2021-2023 trzykrotnie spadła liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”. W przypadku rodzin objętych działaniami w ramach procedury odnotowano wahania. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia kolejna tabela.

Tabela 30. Liczba wszczętych, kontynuowanych i zakończonych procedur „Niebieskie Karty” oraz łączna liczba rodzin objętych działaniami na przestrzeni lat 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba wszczętych procedur NK	5	8	9
liczba kontynuowanych procedur NK	10	2	4
liczba zakończonych procedur NK	15	6	5
Liczba rodzin objętych procedurą	17	10	13

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za rok 2021, 2022 i 2023

Na terenie Gminy funkcjonuje punkt konsultacyjny, w ramach którego mieszkańcy mogą uzyskać specjalistyczną pomoc i wsparcie w przypadku doświadczania przemocy domowej. Poradnictwo w Punkcie udzielane jest przez prawnika – 4 godziny w miesiącu. W latach 2022-2023 liczba osób doznających przemocy, które skorzystały ze wsparcia udzielanego w punkcie utrzymywała się na stałym poziomie – po 1 osobie, z kolei w 2021 roku nie odnotowano podobnych działań. W latach 2021-2023 ze wsparcia zapewnianego w punkcie konsultacyjnym nie skorzystała żadna osoba stosująca przemoc³¹.

W 2023 roku na terenie gminy Chełm Śląski nie funkcjonowała żadna grupa wsparcia dla dorosłych osób dotkniętych problemem przemocy³².

Działalność z zakresu przeciwdziałania występowaniu przemocy domowej jest prowadzona także przez członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Jednym z zadań jest motywowanie sprawców przemocy do udziału w oddziaływaniach edukacyjno-korekcyjnych dla osób stosujących przemoc, a także motywowanie dorosłych osób doznających przemocy do zgłaszania się do miejsc specjalistycznej pomocy. W latach 2021-2023 GKRPA nie prowadziła rozmów z osobami stosującymi lub doświadczającymi przemoc, ani też z jej świadkami³³.

³¹Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2021 rok. Sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 i 2023 rok

³² Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2023 rok

³³Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2021 rok. Sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 i 2023 rok

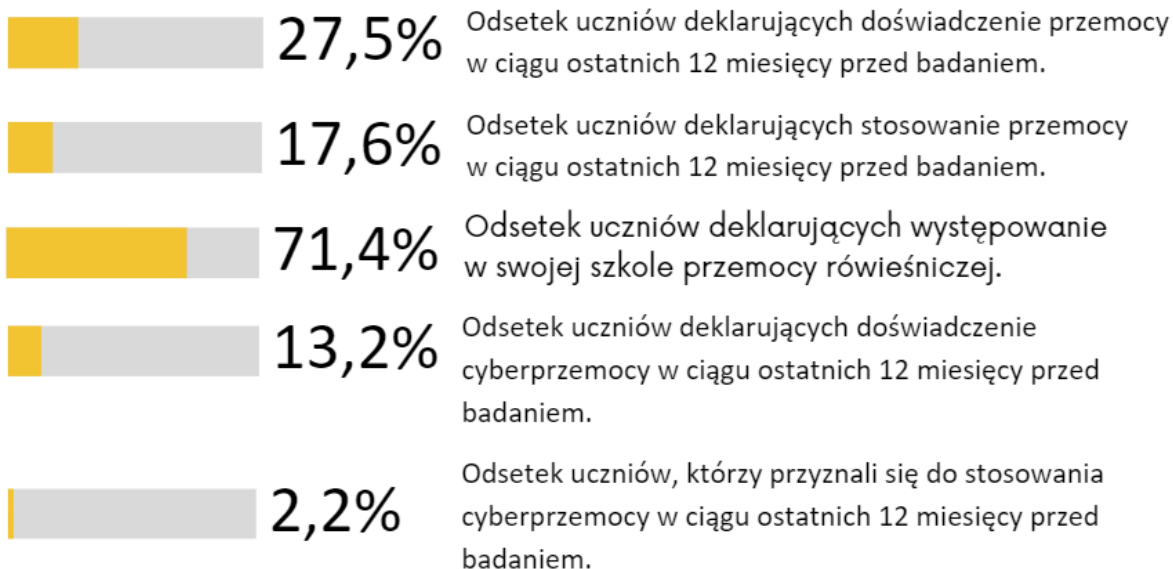
Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego w 2024 roku

DOROŚLI MIESZKAŃCY

* Odsetek mieszkańców został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=189

UCZNIOWIE

* Odsetek uczniów został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=91

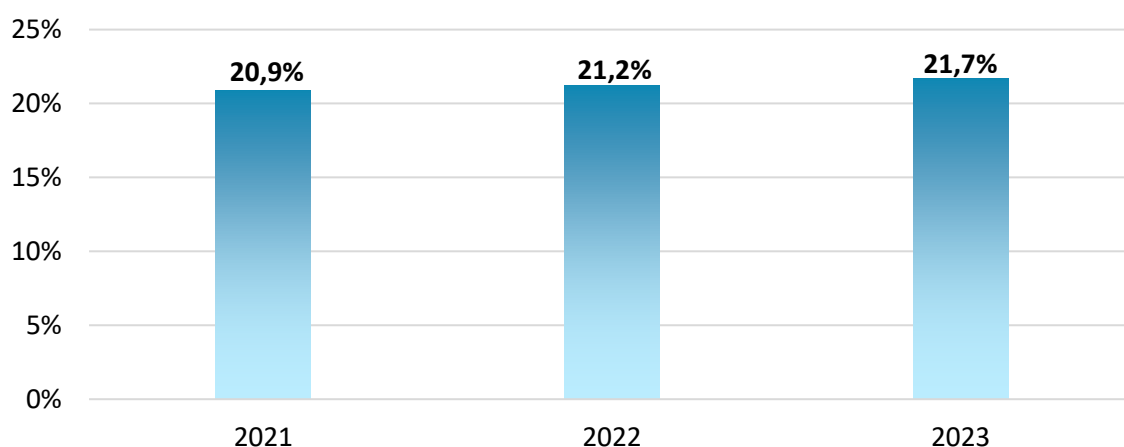
Aktywność i integracja społeczna seniorów

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Aktywność i integracja społeczna seniorów stanowią niezwykle ważny i wymagający obszar dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dzięki postępowi medycznemu żyjemy coraz dłużej, coraz dłużej chcemy być aktywni i korzystać z życia w pełni. Pomimo tego w starszych osobach często nie dostrzega się potencjału i korzyści płynących dla społeczności lokalnej, należy pamiętać, że to właśnie seniorzy dzięki swej wiedzy i życiowemu doświadczeniu mogą stanowić niezwykle cenne źródło nauki dla młodych pokoleń. Równie często projektując infrastrukturę rekreacyjną pomija się potrzeby osób starszych, co negatywnie wpływa na ich samopoczucie, a co za tym idzie – na ich odbiór przez resztę społeczeństwa. Należy kreować zupełnie nowy wizerunek osoby starszej – jako osoby aktywnej, sprawnej i będącej pełnoprawnym obywatelem Gminy.

Na przestrzeni ostatnich lat możemy zauważyć wzrost udziału osób, które ukończyły 60 lat w populacji ogólnej. Zjawisko to nazywane starzejącym się społeczeństwem ma miejsce zarówno w Polsce, jak i w większości uprzemysłowionych krajów. Niesie to za sobą konieczność intensyfikacji działań skierowanych w stronę wsparcia i integracji seniorów. Na przestrzeni analizowanych lat, w gminie Chełm Śląski odsetek osób będących w wieku poprodukcyjnym systematycznie wzrastał. W 2023 roku wyniósł on 21,7%, co stanowi wzrost o 0,8 pp. względem roku bazowego.

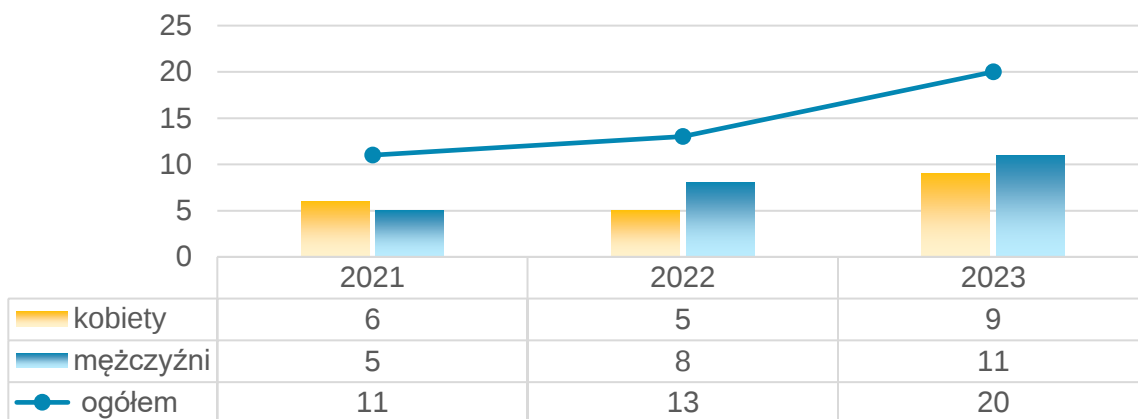
Wykres 57. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w gminie Chełm Śląski na przestrzeni lat 2021-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W 2023 roku z pomocy społecznej korzystało 20 osób w wieku poprodukcyjnym, z czego większość stanowili mężczyźni (11 osób). Na przestrzeni lat 2021-2023 dostrzec można wzrost liczby beneficjentów pomocy społecznej będących w wieku poprodukcyjnym, w latach 2022-2023 mężczyźni stanowili większość świadczeniobiorców, natomiast w roku 2021 udział kobiet kształtował się na poziomie 54,5%.

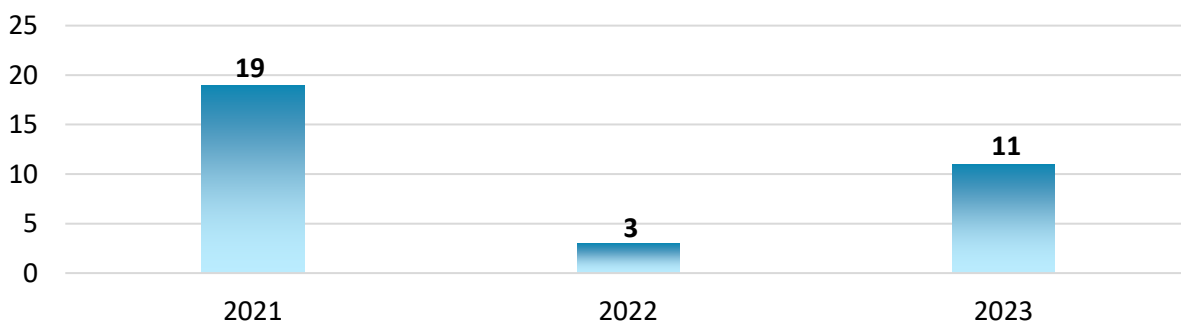
Wykres 58. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2021-2023

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

Osoba, która ukończyła 75 rok życia, jest uprawniona do zasiłku pielęgnacyjnego bez potrzeby weryfikowania jej stanu zdrowia w drodze badania lekarza orzecznika ZUS, jak ma to miejsce wobec pozostałej grupy uprawnionych. Na przestrzeni analizowanych lat widoczne są wahania w zakresie liczby udzielonych świadczeń dla osoby powyżej 75 roku życia: w 2021 roku było to 19 świadczeń, w 2022 roku – 3, natomiast w 2023 roku wydano 11 takich świadczeń.

Wykres 59. Liczba świadczeń zasiłku pielęgnacyjnego dla osoby, która ukończyła 75 lat na przestrzeni lat 2021-2023

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

Kluczowym zasobem w zakresie wsparcia seniorów są domy pomocy społecznej, świadczące usługi opiekuńcze, bytowe, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności i nie są zdolne do samodzielnej egzystencji. Kierowanie do DPS i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca w Domu jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. Opłatę za pobyt w DPS ponosi sam mieszkaniec, jednak nie więcej niż 70% swojego dochodu. Jeżeli nie pokrywa on opłaty w całości, różnicę ponoszą małżonek, zstępni przed wstępnymi, a w przypadku, gdy ich dochody nie przekraczają 300% kryterium dochodowego, koszty ponosi gmina. Liczbę osób przebywających w domach pomocy społecznej oraz przeznaczone na to gminne środki prezentuje poniższa tabela. W lata 2021-2022 roku Gmina ponosiła odpłatność za pobyt 2 mieszkańców w DPS, natomiast w 2023 roku były to 4 osoby. Najwyższą przeznaczaną na ten cel kwotę świadczeń odnotowano w 2023 roku, która kształtowała się na poziomie 108 927,00 zł.

Tabela 31. Odpłatność Gminy za pobyt w domu pomocy społecznej na przestrzeni lat 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba osób przebywających w DPS	2	2	4
kwota świadczeń (w zł)	73 519,00	74 026,00	108 927,00

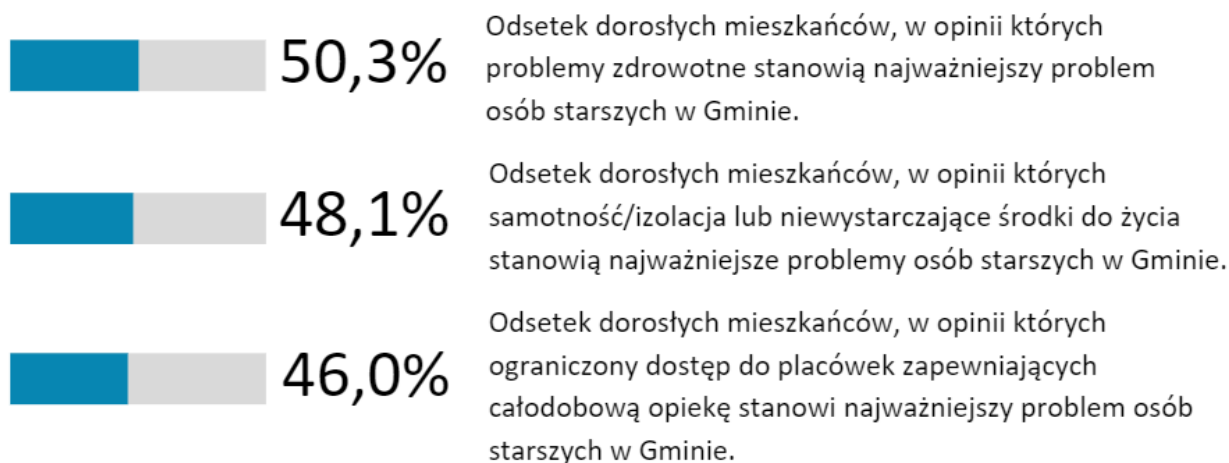
Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 i 2023 rok

Ważną rolę w edukacji i aktywizacji osób starszych pełnią Uniwersytety Trzeciego Wieku (UTW). W roku 2023 roku wznowił swoją działalność Uniwersytet Trzeciego Wieku przy Gminnym Ośrodku Kultury, koncentrując się na rozwoju i edukacji. W ramach aktywizacji tej grupy społecznej organizowane są zajęcia ruchowe, edukacyjne, promocja zdrowia, wycieczki krajoznawcze oraz spotkania integracyjne. Oprócz oferty dla dorosłych, GOK angażuje także dzieci szkolne i przedszkolne, oferując zajęcia takie jak kółko plastyczne, sekcja szachowa, zajęcia taneczne (jazz, współczesny, balet), oraz nauka gry na instrumentach. Podczas przerw od nauki szkolnej, takich jak ferie i wakacje letnie, placówka proponuje różnorodne zajęcia i pikniki, w tym warsztaty naukowe, zajęcia plastyczne oraz wycieczki edukacyjno-krajoznawcze³⁴.

³⁴ Raport o stanie gminy Chełm Śląski za 2023 rok

Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego w 2024 roku

DOROŚLI MIESZKAŃCY

* Odsetek mieszkańców został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=189

Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu

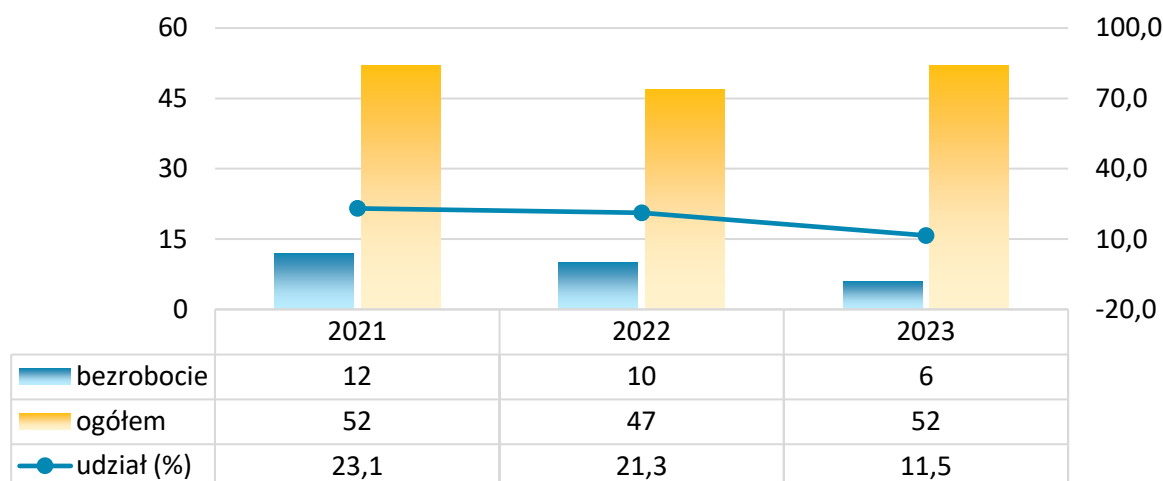
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wśród głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej znajduje się bezrobocie. Bezrobocie, w szczególności długotrwałe (przekraczające 12 miesięcy) jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego (np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu i przestępczość.

W 2023 roku wsparcia z powodu bezrobocia udzielono w przypadku 6 spośród 52 rodzin korzystających z pomocy społecznej, w wyniku czego ich udział kształtował się na poziomie 11,5% spośród wszystkich rodzin korzystających z pomocy GOPS. Na przestrzeni lat 2021-2023 liczba rodzin będących beneficjentami GOPS z powodu bezrobocia wykazała

tendencje spadkowe, podobnie w przypadku ich udziału w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej. Należy zaznaczyć, iż w latach 2021-2022 bezrobocie znajdowało się na czwartym miejscu wśród powodów udzielania pomocy i wsparcia rodzinom z terenu gminy Chełm Śląski, natomiast w ostatnim roku poddanym analizie uplasowało się na piątej pozycji.

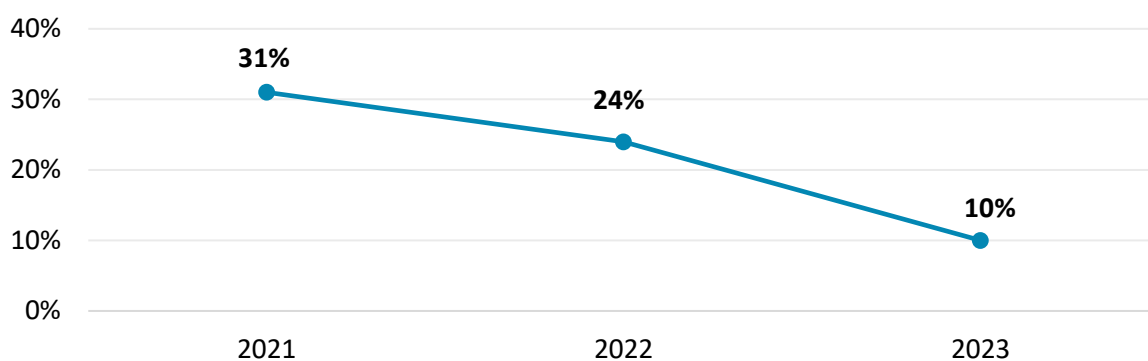
Wykres 60. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2021-2023 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021, 2022 i 2023 rok

Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej obliczany jest jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem. Na przestrzeni ostatnich lat przyjmował on tendencje spadkowe. W 2021 roku osiągnął wartość 31%, w 2022 roku – 24%, z kolei w 2023 roku – 10%.

Wykres 61. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

Ze zjawiskiem długotrwałego bezrobocia mamy do czynienia w przypadku osoby zarejestrowanej w urzędzie pracy jako bezrobotnej przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Jest to zjawisko niekorzystne z punktu widzenia rynku pracy, ponieważ najczęściej świadczy o tym, że bezrobotny nie ma zamiaru czy możliwości podjęcia zatrudnienia bądź uzyskuje dochody z nielegalnych źródeł. Kolejna tabela przedstawia liczbę długotrwale bezrobotnych mieszkańców gminy Chełm Śląski oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy, w porównaniu do danych z całego powiatu bieruńsko-lędzkiego. Na przestrzeni lat w Gminie zauważalny jest spadek liczby osób długotrwale bezrobotnych: w latach 2021-2022 było to po 18 mieszkańców, z kolei w 2023 roku ich liczba wyniosła 10. W przypadku powiatu bieruńsko-lędzkiego, dostrzegalna jest tendencja spadkowa z 207 osób w 2021 roku do 82 w 2023 roku. Biorąc pod uwagę ich udział w ogólnej liczbie mieszkańców zarejestrowanych w PUP, w przypadku Gminy na przestrzeni lat również dostrzegalne są wahania w tym zakresie, zaś najwyższą wartość zaobserwowano w 2022 roku (41,9%). Nieco odmienna sytuacja dostrzegalna jest w przypadku Powiatu – najwyższy udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP osób odnotowano w 2021 roku, który wynosił 43,2%, z kolei w następnych latach ulegał on stopniowemu spadkowi. Szczegółowe dane prezentuje kolejna tabela.

Tabela 32. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców gminy Chełm Śląski oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w porównaniu do powiatu bieruńsko-lędzkiego na przestrzeni lat 2021-2023

wyszczególnienie		2021	2022	2023
Gmina	liczba osób	18	18	10
	udział [%]	40,0	41,9	33,3
Powiat	liczba osób	207	129	82
	udział [%]	43,2	31,2	25,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

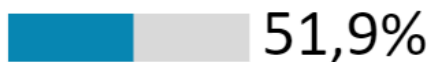
Gmina Chełm Śląski prowadzi ścisłą współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy w Tychach w zakresie aktywizacji osób pozostających bez zatrudnienia. PUP oferuje m.in. aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, do których należą m.in. pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, staże, szkolenia, doposażenie lub wyposażenie stanowiska pracy, jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej, prace interwencyjne i inne.

Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego w 2024 roku

DOROŚLI MIESZKAŃCY

Odsetek dorosłych mieszkańców, w opinii których bezrobocie stanowi jeden z największych problemów na terenie Gminy.

Odsetek ankietowanych, którzy wśród największych trudności napotykanym przez osoby bezrobotne, wskazali niewystarczającą liczbę miejsc pracy w Gminie.

Odsetek ankietowanych, którzy wśród największych trudności napotykanym przez osoby bezrobotne wskazali niewystarczającą liczbę organizowanych kursów, staży i szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe.

Odsetek ankietowanych, którzy wśród największych trudności napotykanym przez osoby bezrobotne wskazali nieadekwatne wynagrodzenie.

** Odsetek mieszkańców został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=189*

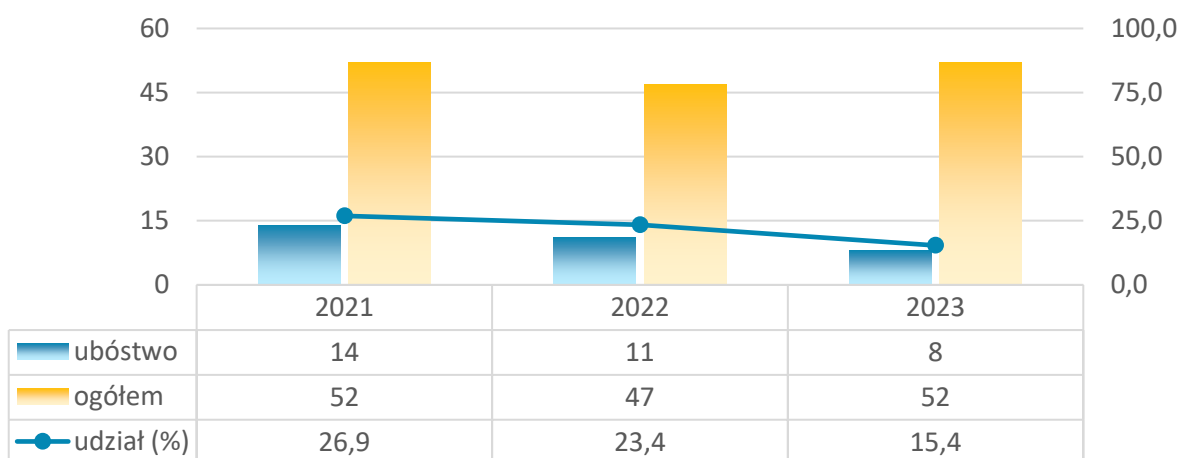
Wsparcie osób z problemem ubóstwa

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Diagnozy w zakresie poziomu ubóstwa dokonano na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz przyznanych świadczeń z pomocy społecznej. Ich zakres umożliwił zarówno opis stanu najbardziej aktualnego, jak również porównanie dynamiki zachodzących procesów poprzez porównanie zmian na przestrzeni lat. W tym celu analizie poddano liczbę osób, które uprawnione były do korzystania ze świadczeń ogółem oraz tych, które uprawnione były do pomocy z tytułu ubóstwa.

W 2023 roku na terenie Gminy wystąpiła konieczność udzielenia pomocy i wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu ubóstwa w przypadku 8 spośród 52 rodzin objętych wsparciem z pomocy społecznej, w wyniku czego ich udział kształtował się na poziomie 15,4%. Na przestrzeni lat 2021-2023 liczba rodzin będących beneficjentami GOPS z powodu ubóstwa uległa spadkowi, podobnie jak ich udział procentowy w ogólnej liczbie rodzin będących beneficjentami GOPS. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia kolejny wykres. Należy podkreślić, że w latach 2021-2022 ubóstwo jako powód udzielania wsparcia z pomocy społecznej znajdowało się na trzecim miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin, którym udzielono pomocy, natomiast w 2023 roku – na czwartej pozycji.

Wykres 62. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2021-2023 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021, 2022 i 2023 rok

Na przestrzeni analizowanych lat liczba świadczeniobiorców zasiłku okresowego i celowego w gminie Chełm Śląski uległa spadkowi, natomiast w przypadku zasiłku stałego odnotowano wzrost. W 2023 roku zasiłek stały pobierało 5 osób, zasiłek okresowy – 6 osób, natomiast zasiłek celowy – 25 osób. Na przestrzeni analizowanych lat kwota świadczeń w przypadku zasiłku stałego i celowego ulegała wahaniom, z kolei w przypadku zasiłku okresowego zaobserwowano spadek przypisanych kwot. Szczegółowe dane przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 33. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2021-2023

rodzaj zasiłku	2021		2022		2023	
	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń
zasiłek stały	3	17 626	3	13 043	5	30 004
zasiłek okresowy	11	11 301	6	5 792	6	5 437
zasiłek celowy	59	56 792	31	38 447	25	50 496

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 i 2023 rok

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim realizuje program „Posiłek w szkole i w domu”. Celem Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, osób samotnych, w podeszłym wieku i osób z niepełnosprawnością. W 2023 roku świadczenie pieniężne w ramach tego Programu przyznane zostało 19 osobom, natomiast niepieniężne w formie posiłku – 28, z czego 17 przeznaczonych było dla dzieci. Na przestrzeni lat dostrzegalna jest tendencja spadkowa w zakresie liczby osób otrzymujących świadczenia pieniężne, a także wzrost w przypadku osób korzystających ze świadczeń niepieniężnych. Warto podkreślić, iż w każdym roku poddanym analizie znaczną część osób objętych ww. świadczeniami stanowiły dzieci.

Tabela 34. Liczba osób korzystających ze świadczenia niepieniężnego i pieniężnego przyznanego w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
świadczenie pieniężne	23	23	19
świadczenie niepieniężne:	16	20	28
w tym dzieci	8	12	17

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021, 2022 i 2023 rok

Osoby uzyskujące niskie dochody lub pozbawione dochodów mają możliwość ubiegania się o dofinansowanie do wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. W latach 2021-2023 liczba gospodarstw domowych korzystających z dodatków mieszkaniowych ulegała wahaniom, a największą kwotę świadczenia wynoszącą 44 097,00 zł, odnotowano w roku 2022. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 35. Liczba gospodarstw domowych korzystających z dodatków mieszkaniowych oraz kwota świadczeń w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba gospodarstw domowych	18	19	17
kwota świadczeń (zł)	35 465	44 097	37 751

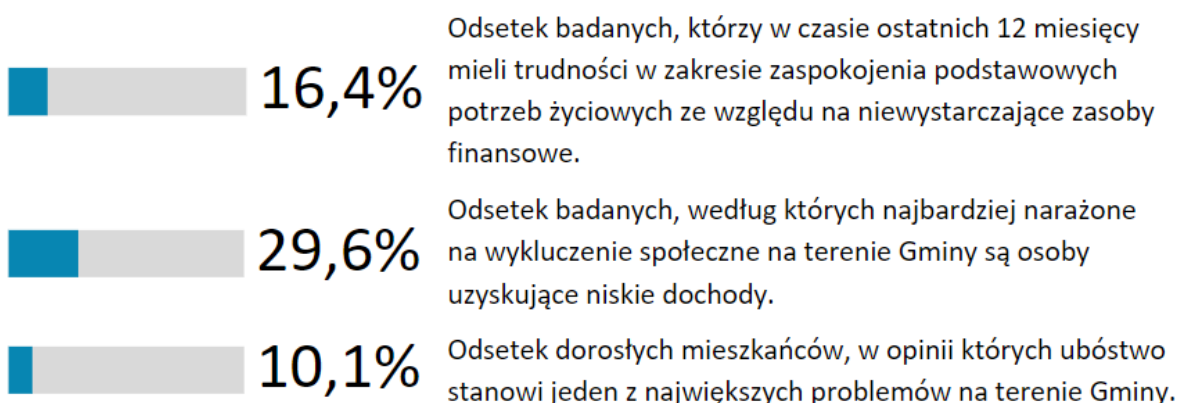
Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej 2022 i 2023 rok

Wsparcie mieszkańców Gminy odbywa się również w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD), a pomoc mogą otrzymywać osoby lub rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej. Łącznie w 2023 roku wydano 35 skierowań dla 83 osób w celu otrzymania artykułów spożywczych³⁵.

Bezpośrednio z ubóstwem wiąże się problem bezdomności – jest często zarówno przyczyną ubóstwa, jak i jego skutkiem. Na przestrzeni lat 2021-2023 tylko 1 mieszkaniec gminy Chełm Śląski korzystał z pomocy społecznej z tego powodu³⁶.

Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego w 2024 roku

DOROŚLI MIESZKAŃCY

* Odsetek mieszkańców został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=189

³⁵ Raport o stanie Gminy Chełm Śląski za 2023 rok

³⁶ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021, 2022 i 2023 rok

Zdrowie psychiczne

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Zdrowie psychiczne jest dynamicznym stanem wewnętrznej równowagi, która umożliwia osobom wykorzystywanie ich umiejętności w harmonii z uniwersalnymi wartościami społecznymi. Podstawowe umiejętności poznawcze i społeczne, zdolność rozpoznawania, wyrażania i modulowania własnych emocji, a także współczucia dla innych, elastyczność i zdolność radzenia sobie z niekorzystnymi zdarzeniami w życiu i pełnienia funkcji w rolach społecznych, a także harmonijny związek między ciałem, a umysłem to istotne składniki zdrowia psychicznego, które przyczyniają się w różnym stopniu do stanu równowagi wewnętrznej. Według tej definicji równowaga wewnętrzna jest uważana za „stan dynamiczny” głównie w celu odzwierciedlenia faktu, że różne okresy życia człowieka (dojrzewanie, rodzicielstwo, przejście na emeryturę) naruszają ową równowagę i mogą wymagać zmian³⁷.

Dotarcie do wiarygodnych danych dotyczących zdrowia psychicznego zazwyczaj stwarza wiele problemów. Dzieje się tak, ponieważ termin „zdrowie psychiczne” jest bardzo płynny i zawierają się w nim inne problemy społeczne.

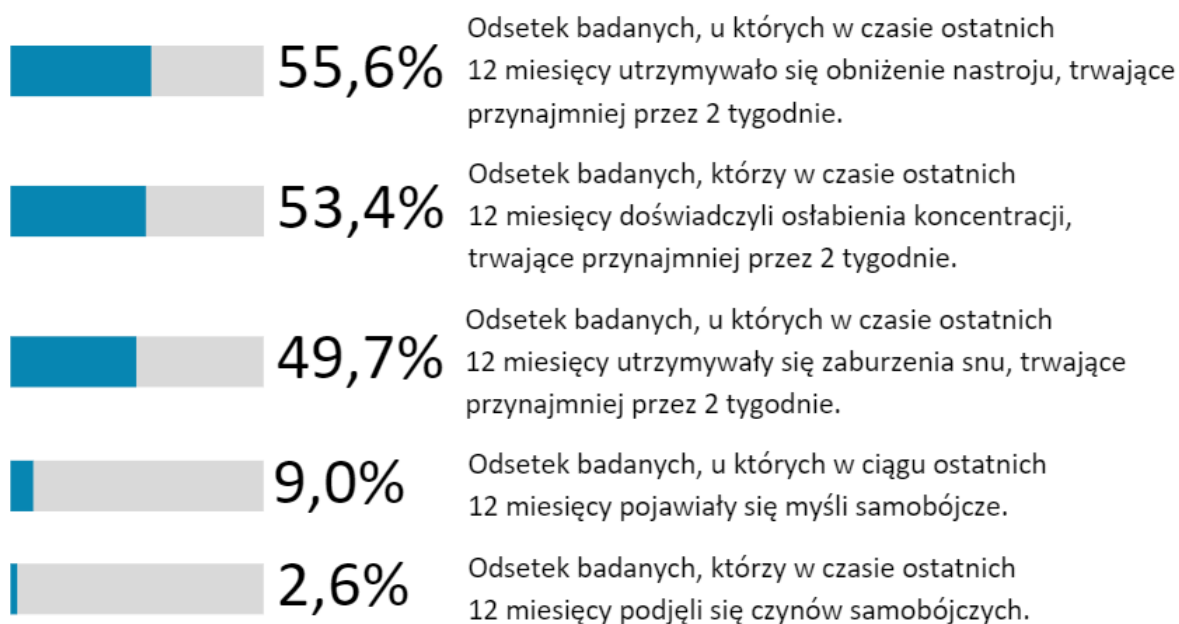
Jedną z form wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego są specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Usługi te przeznaczone są dla osób dorosłych i dzieci, wykazujących zaburzenia wymienione w art. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego: chorych psychicznie (wykazujących zaburzenia psychotyczne), upośledzonych umysłowo, osób wykazujących inne poważne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga takiej formy pomocy i opieki niezbędnej do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym. Na przestrzeni analizowanych lat żaden mieszkaniec gminy Chełm Śląski nie skorzystał z tej formy pomocy³⁸.

³⁷ www.psychiatriapolska.pl

³⁸ Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021, 2022 i 2023 rok

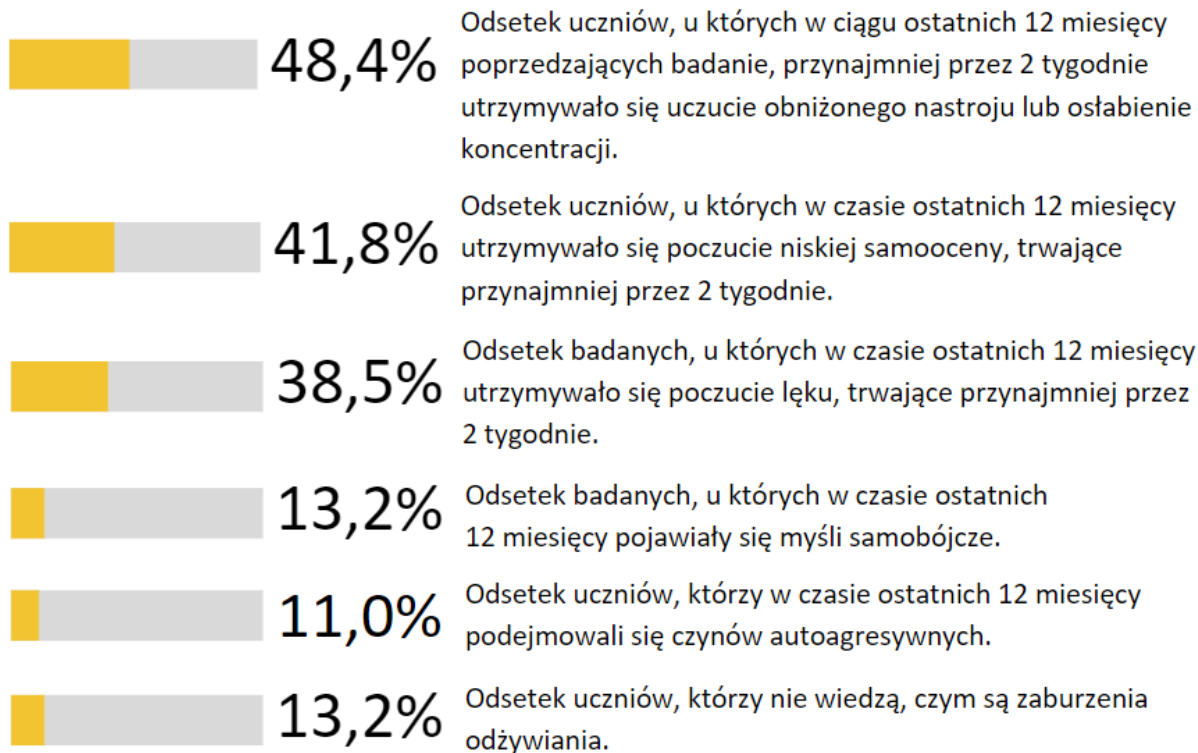
Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego w 2024 roku

DOROŚLI MIESZKAŃCY

* Odsetek mieszkańców został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=189

UCZNIOWIE

* Odsetek uczniów został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=91

Część programowa

Część programowa Strategii składa się z następujących elementów: misji i wizji rozwiązywania problemów społecznych, celów strategicznych i operacyjnych, zaplanowanych do realizacji działań, zakładanych rezultatów Strategii, sposobów aktualizacji, monitorowania i ewaluacji, ram finansowych oraz przepisów dotyczących wdrażania. Punktem wyjściowym dla przedstawionych w tej części prognoz, jest diagnoza sytuacji społecznej, będąca skutecznym narzędziem oceny uwarunkowań strategicznych. Przeprowadzona analiza przyniosła informacje niezbędne do podjęcia decyzji planistycznych i sformułowania kierunków rozwiązywania problemów społecznych.

Rysunek 6. Elementy procesu planowania strategicznego

Źródło: opracowanie własne

Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych

Wizja Strategii służy do opisu obrazu Gminy w relatywnie odległej przyszłości. Przedstawia stan, który chcemy uzyskać w najbardziej korzystnych warunkach rozwoju. Wyznacza ona określony punkt orientacyjny.

Wizja rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy Chełm Śląski została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów problemowych w części diagnostycznej. Sformułowanie wizji pozwala na zdefiniowanie **misji**, czyli ogólnego celu, który pokazuje kierunek, w którym Gmina zmierza.

Misja

Tworzenie zintegrowanego społeczeństwa oraz zapewnianie wsparcia mieszkańcom na każdym etapie ich życia poprzez systematyczny rozwój oferty pomocowej.

Wizja

Wspieranie mieszkańców Gminy w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych oraz zapewnianie równych szans rozwojowych dla całej populacji. Utworzenie środowiska sprzyjającego integracji i aktywizacji społecznej.

Kierunki rozwiązywania problemów społecznych

W oparciu o wnioski wynikające z analizy danych dotyczących poszczególnych dziedzin sformułowano cele strategiczne, których realizacja da możliwość zredukowania niekorzystnych zjawisk społecznych. Dla każdego z celów strategicznych, wyznaczono cele operacyjne, przy których zaprezentowane zostały planowane zadania (kierunki działań). Przyczynią się one do realizacji celów strategicznych. Określone zostały także podmioty odpowiedzialne i współpracujące, wskaźniki realizacji zadań, zakładane rezultaty oraz źródła finansowania.

1

Budowanie stabilności i wspieranie rozwoju systemu pomocowego dla rodzin i dzieci.

2

Kreowanie bezpiecznego i przyjaznego środowiska dla osób o szczególnych potrzebach, w tym starszych i z niepełnosprawnościami.

3

Tworzenie kompleksowego systemu wsparcia dla osób zmagających się z problemem uzależnień.

4

Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i prewencyjnych w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej.

5

Zwiększanie dostępności do usług pomocowych i wspieranie aktywizacji zawodowej osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

6

Promocja i rozbudowa sieci wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego wśród mieszkańców Gminy.

CEL STRATEGICZNY NR 1: Budowanie stabilności i wspieranie rozwoju systemu pomocowego dla rodzin i dzieci.

Cel operacyjny 1: Wsparcie rodzin w rozwijaniu kompetencji opiekuńczo-wychowawczych oraz prawidłowym wypełnianiu ich funkcji				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze pomocy asystenta rodziny	Poprawa sytuacji rodzin mających trudności opiekuńczo-wychowawcze	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	GOPS	Budżet Gminy
Inicjowanie działań mających na celu utworzenie rodzin wspierających na terenie Gminy	Wsparcie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze dzięki pomocy rodziny wspierającej	Liczba podjętych działań w kierunku utworzenia rodzin wspierających	GOPS, UG, NGO	Budżet Gminy
Inicjowanie prowadzenia usług społecznych w zakresie wsparcia rodzin (np. warsztaty rodzicielskie, wsparcie psychologiczne, terapia rodzinna)	Podniesienie kompetencji wychowawczych rodziców z terenu Gminy	Liczba rodziców korzystających z usług społecznych	GOPS, NGO	Budżet Gminy Budżet Państwa
	Podniesienie jakości życia rodzin	Liczba świadczonych form usług społecznych		
Zabezpieczenie pobytu dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej	Poprawa sytuacji dzieci znajdujących się w rodzinach zastępczych	Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	GOPS, PCPR	Budżet Gminy
Rozpowszechnianie informacji dla rodzin na temat możliwości skorzystania z poradnictwa rodzinnego, psychologicznego i prawnego oraz uzyskania pomocy w przypadku doświadczenia problemów	Wzrost świadomości mieszkańców o możliwości uzyskania wsparcia na terenie Gminy	Liczba rozpowszechnionych informacji	GOPS, GKRPA, GOK, UG, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy

Część programowa

Organizowanie szkoleń/ warsztatów rozwijających kompetencje zawodowe pracowników instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny	Podniesienie poziomu i jakości usług świadczonych w stosunku do rodzin	Liczba osób biorących udział w szkoleniach/ warsztatach Liczba zorganizowanych warsztatów/szkoleń	GOPS, UG, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Zapewnienie potrzeb bytowych rodzin poprzez udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej	Poprawa sytuacji rodzin mających trudności opiekuńczo-wychowawcze	Liczba rodzin korzystających z pomocy materialnej i niematerialnej	GOPS	Budżet Gminy
Zainicjowanie działań w celu utworzenia samopomocowej grupy wsparcia dla rodziców	Poprawa psychicznego i społecznego funkcjonowania rodzin	Liczba podjętych działań w celu utworzenia grupy wsparcia	GOPS, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Kontynuowanie prowadzenia placówki zapewniającej opiekę nad dziećmi do lat 3	Umożliwienie rodzicom podjęcia zatrudnienia oraz pomoc w realizacji codziennych spraw	Liczba miejsc w placówce opieki nad dziećmi do lat 3	UG	Budżet Gminy Budżet Państwa
Opracowanie i realizacja Programu Wspierania Rodziny	Stworzenie warunków sprzyjających prawidłowemu rozwojowi dzieci oraz wspieraniu rodzin w wypełnianiu ich podstawowych funkcji	Liczba opracowanych programów	UG, GOPS	Budżet Gminy
Cel operacyjny 2: Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do rozwoju oraz poszerzenie działań rozwijających ich zainteresowania				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Zainicjowanie utworzenia Placówki Wsparcia Dziennego na terenie Gminy	Poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży, organizowanie zajęć pozalekcyjnych	Liczba dzieci korzystających z oferty placówki	GOPS, placówki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Województwa

Część programowa

Organizowanie, wspieranie i promowanie imprez oraz wydarzeń adresowanych do rodzin z dziećmi	Wzrost integracji rodzin z dziećmi	Liczba zorganizowanych imprez/wydarzeń	GOPS, UG, NGO, GOK, GOSiR, GBP, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej na terenie Gminy	Organizowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży, w tym rozwijanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego	Liczba dostępnych obiektów sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych	UG, NGO, GOSiR, GOK, placówki oświatowe	Budżet Gminy, Budżet Państwa
Współpraca ze szkołami i przedszkolami w celu dostosowywania podejmowanych działań do problemów występujących wśród dzieci, młodzieży oraz ich rodzin	Poprawa jakości i stopnia dostosowania usług skierowanych do dzieci i młodzieży	Liczba szkół/przedszkoli, z którymi podjęto współpracę	GOPS, UG, GBP, placówki oświatowe	Brak kosztów
Systematyczne doposażanie placówek oświatowych w profesjonalny sprzęt	Podniesienie poziomu edukacji i jakości kształcenia w szkołach	Liczba podjętych działań w celu doposażenia placówek oświatowych	UG, placówki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa
Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej na terenie Gminy	Organizowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży oraz rozwijanie form spędzania czasu wolnego przez uczniów	Liczba dostępnych obiektów sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych	UG, NGO, GOK, GBP, GOSiR, placówki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa
Wspieranie prawidłowego rozwoju psychospołecznego dzieci i młodzieży	Podnoszenie poziomu funkcjonowania psychospołecznego dzieci i młodzieży	Liczba dzieci i młodzieży objętych wsparciem psychologicznym i socjalnym	GOPS, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Zwiększenie oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy	Przeciwdziałanie podejmowaniu przez dzieci i młodzież zachowań ryzykownych	Liczba miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży	UG, GKRPA, NGO, GBP, GOK, GOSiR, placówki oświatowe	Budżet Gminy

CEL STRATEGICZNY NR 2: Kreowanie bezpiecznego i przyjaznego środowiska dla osób o szczególnych potrzebach, w tym starszych i z niepełnosprawnościami.

Cel operacyjny 1: Zapewnienie dostępu do świadczeń i usług społecznych dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami.				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Promowanie i rozwój wolontariatu na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnością	Udzielanie wsparcia, w tym wsparcia emocjonalnego oraz dążenie do przełamywania barier społecznych	Liczba wolontariuszy Liczba osób objętych wolontariatem	GOPS, NGO, GBP, UG, GOK, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Inicjowanie działań służących dostosowywaniu infrastruktury gminnej (punktów handlowych, usługowych, kulturowych, sportowych itp.) do potrzeb osób o ograniczonej mobilności	Zwiększenie możliwości przemieszczania się osób o ograniczonej mobilności, po obiektach infrastruktury gminnej	Liczba obiektów infrastruktury gminnej dostosowanych do potrzeb osób o ograniczonej mobilności	UG	Budżet Gminy Budżet Państwa Fundusze Europejskie PFRON
Rozwój małej architektury gminnej, skierowanej w szczególności do osób z niepełnosprawnościami i seniorów (w tym zwiększenie liczby ławek w przestrzeni publicznej, utworzenie tzw. „przysiadaczy”)	Zwiększenie komfortu osób z niepełnosprawnościami i seniorów w zakresie przemieszczania się po obszarze Gminy	Liczba obiektów małej architektury gminnej dostosowanych do potrzeb seniorów i osób z niepełnosprawnościami	UG, NGO	Budżet Gminy, Budżet Państwa
Inicjowanie wprowadzenia usług transportowych <i>door-to-door</i> dla osób z niepełnosprawnością i seniorów na terenie Gminy	Zwiększenie komfortu osób z niepełnosprawnością i seniorów w zakresie przemieszczania się	Liczba osób korzystających z usług Liczba pojazdów przystosowanych do realizacji usług transportowych	UG, GOPS, NGO	Budżet Gminy PFRON

Część programowa

Współpraca z sektorem pozarządowym w obszarze wsparcia seniorów i osób z niepełnosprawnością oraz wspieranie ich działalności	Intensyfikacja działań mających na celu współpracę z sektorem pozarządowym	Liczba działań podjętych we współpracy z organizacjami pozarządowymi	GOPS, NGO, UG	Budżet Gminy
Inicjowanie i wdrażanie programów osłonowych na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami	Zwiększenie aktywności i integracji społecznej seniorów oraz osób z niepełnosprawnością	Liczba osób objętych programami	UG, GOPS, NGO	Budżet Gminy Budżet Państwa Fundusz Solidarnościowy PFRON
Zapewnienie specjalistycznego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami poprzez realizowanie usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością	Wsparcie samodzielnego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami oraz zapewnienie im specjalistycznej opieki	Liczba asystentów osobistych osoby niepełnosprawnej	GOPS, UG, NGO	Budżet Gminy Fundusz Solidarnościowy Budżet Państwa
		Liczba osób objętych wsparciem asystentów		
Podniesienie jakości i dostępności usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych	Poprawa jakości usług opiekuńczych i stopnia ich powszechności	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	UG, GOPS	Budżet Gminy Budżet Państwa PFRON
		Liczba zrealizowanych godzin usług opiekuńczych		
Udzielanie pomocy materialnej osobom z niepełnosprawnościami i osobom starszym	Poprawa warunków bytowych osób z niepełnosprawnościami i osób starszych	Liczba osób objętych pomocą materialną	GOPS	Budżet Gminy Budżet Państwa
Ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańców Gminy w Domach Pomocy Społecznej	Poprawa warunków bytowych osób wymagających całodobowej opieki	Liczba mieszkańców przebywających w Domach Pomocy Społecznej	GOPS, UG	Budżet Gminy

Cel operacyjny 2: Dostęp do oferty aktywizującej seniorów i osoby z niepełnosprawnościami				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Organizacja zajęć promujących zdrowy i aktywny tryb życia, mających na celu integrację społeczną, a także rozwijanie kompetencji i umiejętności seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami	Poprawa dostępności do zajęć sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych dla seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami. Wzrost ich aktywności społecznej	Liczba seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami uczestniczących w zajęciach	GOPS, UG, NGO, GBP, GOK, GOSiR	Budżet Gminy Fundusze Europejskie
Prowadzenie akcji informacyjnych/ warsztatów w zakresie bezpieczeństwa osób starszych	Wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród osób starszych	Liczba podjętych działań informacyjnych/ zrealizowanych warsztatów	GOPS, UG, NGO, KPP, GBP, GOK, UTW	Budżet Gminy
Promowanie pozytywnego wizerunku seniora i osoby z niepełnosprawnością w społeczności lokalnej	Zmiana postaw i zachowań środowiska lokalnego wobec seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami	Liczba podjętych działań promujących	GOPS, UG, GOK, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Kierowanie osób z niepełnosprawnością z terenu Gminy do Warsztatów Terapii Zajęciowej, zlokalizowanych w sąsiednich gminach oraz organizacja i zabezpieczenie kosztów na pokrycie dowozu tych osób	Aktywizacja i integracja osób z niepełnosprawnością, poprzez udział w zajęciach organizowanych przez Warsztaty Terapii Zajęciowej	Liczba uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej	UG, GOPS, NGO	Budżet Gminy, PFRON, Budżet Państwa
Inicjowanie utworzenia Klubu Seniora	Organizacja czasu wolnego osób starszych oraz ich integracja społeczna	Liczba uczestników	GOPS, UG, NGO	Budżet Gminy, Budżet Państwa

CEL STRATEGICZNY NR 3: Tworzenie kompleksowego systemu wsparcia dla osób zmagających się z problemem uzależnień.

Cel operacyjny 1: Ograniczanie skali problemu uzależnień na terenie Gminy oraz eliminowanie jego negatywnych skutków społecznych				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej rodzinom z problemem uzależnienia	Poprawa warunków bytowych rodzin z problemem uzależnienia	Liczba rodzin, którym udzielona została pomoc materialna i niematerialna	GOPS	Budżet Gminy
Zainicjowanie działań w celu utworzenia samopomocowych grup wsparcia dla osób uzależnionych od alkoholu (AA), osób współuzależnionych oraz dorosłych dzieci alkoholików (DDA)	Zapewnienie wsparcia emocjonalnego oraz psychicznego rodzinom osób uzależnionych	Liczba utworzonych grup	NGO, UG, GKRPA	Budżet Gminy
Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii w placówkach leczenia odwykowego typu stacjonarnego i ambulatoryjnego	Wzrost liczby osób podejmujących terapię w placówkach leczenia odwykowego	Liczba osób, wobec których podjęte zostały rozmowy motywujące	GKRPA, GOPS	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu; kierowanie wniosków do biegłych celem wydania opinii w przedmiocie uzależnienia oraz kierowanie wniosków do sądu	Zwiększenie liczby osób kończących leczenie odwykowe	Liczba wniosków skierowanych do sądu	GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
		Liczba wydanych opinii		

Część programowa

Kontynuowanie działalności Punktu Konsultacyjnego w celu przeciwdziałania problemowi uzależnień w Gminie	Zwiększenie pomocy dla rodzin dotkniętych problemem alkoholowym	Liczba osób korzystających z poradnictwa PK	UG, GKRPA	Budżet Gminy, Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Cel operacyjny nr 2 – Rozwój profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Realizacja programów profilaktycznych w szkołach, rekomendowanych przez KCPU, ORE oraz IPiN związanych z tematyką uzależnień	Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie problemu uzależnień	Liczba uczestników rekomendowanych programów profilaktyki	GKRPA, placówki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
	Rozwój psychospołeczny uczniów	Liczba przeprowadzonych programów		
Realizacja w szkołach warsztatów i innych form edukacyjnych, uwzględniających zagadnienia dotyczące uzależnień oraz pozalekcyjnych zajęć z elementami profilaktyki	Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie problemu uzależnień	Liczba uczestników warsztatów i innych form edukacyjnych	GOPS, GKRPA, placówki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
	Rozwój psychospołeczny uczniów			
Realizacja szkoleń dla właścicieli i sprzedawców w punktach sprzedaży napojów alkoholowych dotyczących konsekwencji prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu	Spadek dostępności alkoholu dla dzieci i młodzieży	Liczba właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz sprzedawców objętych szkoleniami	GKRPA, UG	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
	Podwyższenie wieku inicjacji alkoholowej wśród dzieci i młodzieży			

Część programowa

Organizowanie wypoczynku z programem profilaktycznym dla dzieci z rodzin dotkniętych problemami uzależnień	Ograniczenie zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży	Liczba dzieci biorących udział w wypoczynku z programem profilaktycznym	GKRPA	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowy
Udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach i akcjach informacyjno-edukacyjnych, skierowanych do różnych grup odbiorców służących profilaktyce rozwiązywania problemów uzależnień	Zmiana postaw mieszkańców względem używania substancji psychoaktywnych	Liczba zrealizowanych ogólnopolskich i lokalnych kampanii informacyjno-edukacyjnych	GKRPA, GOPS, KPP, UG, GBP, GOK, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Realizowanie działań profilaktycznych wśród mieszkańców mających na celu uświadomienie konsekwencji spożywania alkoholu, w tym prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz spożywania alkoholu w trakcie ciąży	Ograniczanie negatywnych skutków spożywania alkoholu	Liczba zorganizowanych działań profilaktycznych	GOPS, GKRPA, UG, KPP	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
		Liczba uczestników		
Organizowanie imprez, festynów, konkursów, wydarzeń propagujących zdrowy styl życia przy współpracy instytucjonalnej	Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie wartości zdrowotnych oraz korzyści zdrowego stylu życia	Liczba zorganizowanych imprez, festynów, konkursów, wydarzeń propagujących zdrowy styl życia	GKRPA, GOPS, UG, KPP, GOSiR, NGO, GBP, GOK, placówki oświatowe	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Wzmoczenie działań funkcjonariuszy Policji w zakresie ograniczania dystrybucji substancji psychoaktywnych na terenie Gminy	Spadek dostępności do nielegalnych substancji psychoaktywnych na terenie Gminy	Liczba działań podjętych przez funkcjonariuszy Policji	KPP	Budżet Powiatu

Część programowa

Organizowanie szkoleń dla członków GKRPA i innych grup zawodowych (m.in. pedagogów, nauczycieli, wychowawców, pracowników socjalnych, policjantów) z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień	Wzrost wiedzy specjalistów z zakresu profilaktyki uzależnień, zwiększenie skuteczności działań profilaktycznych	Liczba uczestników zorganizowanych szkoleń z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień	GKRPA, GOPS, UG, KPP, placówki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Kreowanie polityki antyalkoholowej w Gminie, np. poprzez ograniczenia nocnej sprzedaży alkoholu, zmniejszenie liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych	Ograniczenie fizycznej dostępności alkoholu	Liczba dorosłych mieszkańców przypadających na 1 punkt sprzedaży alkoholu	UG, GKRPA	Budżet Gminy
Realizacja programów edukacyjnych i warsztatów profilaktycznych w zakresie zapobiegania uzależnieniom behawioralnym, ze szczególnym uwzględnieniem fonoholizmu oraz uzależnienia od Internetu	Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie bezpiecznego korzystania z technologii cyfrowych	Liczba uczestników programów/warsztatów z zakresu profilaktyki uzależnień behawioralnych	GKRPA, GOPS, UG, placówki oświatowe	Budżet Gminy, Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

CEL STRATEGICZNY NR 4: Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i prewencyjnych w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej.

Cel operacyjny 1: Rozwijanie profesjonalnego systemu wsparcia dla rodzin dotkniętych problemem przemocy domowej				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Udzielanie pomocy rodzinom doznającym przemocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”	Spadek liczby rodzin, w których występuje przemoc	Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” Liczba wszczętych procedur Liczba zakończonych procedur	GOPS, GKRPA, KPP, GZI, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
Udostępnianie informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej na stronach internetowych oraz kolportaż materiałów informacyjnych dotyczących form specjalistycznej pomocy	Zwiększenie dostępu do informacji na temat pomocy z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej	Liczba podjętych działań informacyjnych	GOPS, UG, GKRPA, PIK, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
Organizowanie szkoleń dla pracowników instytucjonalnych w zakresie aktualnych przepisów prawa regulujących problematykę przemocy domowej oraz procedury „Niebieskie Karty”	Poszerzenie i utrwalenie wiedzy pracowników instytucji pomocowych z zakresu realizacji procedury „Niebieskie Karty”	Liczba uczestników szkoleń	GOPS, GKRPA, KPP, GZI, PIK, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
Udzielanie poradnictwa osobom i rodzinom doznającym problemu przemocy domowej	Objęcie osób i rodzin profesjonalnym wsparciem w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej	Liczba udzielonych porad. Liczba osób korzystających z poradnictwa	GOPS, GKRPA, GZI, PIK	Budżet Gminy

Część programowa

Kierowanie osób stosujących przemoc domową do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych i/lub psychologiczno-terapeutycznych	Ograniczanie zjawiska przemocy domowej, poprzez resocjalizację osób stosujących przemoc domową	Liczba osób uczestniczących w programach	GZI	Budżet Gminy
Zapewnienie schronienia osobom doświadczającym przemocy domowej, na podstawie porozumień z sąsiednimi gminami i powiatem	Zapewnienie bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy domowej	Liczba osób korzystających ze schronienia z powodu doświadczania przemocy domowej	GOPS, GZI, UG, PCPR, PIK	Budżet Gminy
Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy domowej	Dostosowanie oferty pomocowej do potrzeb mieszkańców i skali problemu	Liczba działań podjętych w celu diagnozy zjawiska przemocy domowej	UG, GOPS, GKRPA, GZI, KPP, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Opracowanie i realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej	Stworzenie systemu, który skutecznie zapobiega przemocy domowej, wspiera osoby jej doznające oraz zmienia zachowania osób ją stosujących	Liczba opracowanych programów	GOPS, GKRPA, KPP, GZI, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
Cel operacyjny 2: Zwiększenie wrażliwości i świadomości społecznej w zakresie właściwego reagowania na przemoc domową				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Edukacja mieszkańców na temat form przemocy oraz zagrożeń wynikających z przemocy domowej, rówieśniczej i cyberprzemocy	Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie różnych form przemocy oraz wzrost wrażliwości na jej przejawy	Liczba zrealizowanych programów/ warsztatów	UG, KPP, GKRPA, GOPS, UTW, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach społecznych przeciw przemocy domowej	Wzrost poziomu wiedzy mieszkańców na temat przemocy domowej oraz wzrost wrażliwości społeczności na jej przejawy	Liczba działań podjętych w ramach kampanii	GOPS, GKRPA, KPP, GOK, GBP, UG, placówki oświatowe	Budżet Gminy
		Liczba osób uczestniczących w kampanii		

Część programowa

Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dla rodziców w celu podnoszenia ich kompetencji wychowawczych oraz promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy	Poszerzenie kompetencji wychowawczych, wzrost wiedzy rodziców na temat wychowania bez przemocy	Liczba rodziców uczestniczących w działaniach informacyjno-edukacyjnych	GOPS, UG, KPP, GKRPA, GZI, placówki oświatowe	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
		Liczba zorganizowanych działań		
Realizacja warsztatów dla uczniów dotyczących przemocy domowej, rówieśniczej oraz cyberprzemocy, a także komunikacji interpersonalnej i umiejętności rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy	Podniesienie umiejętności psychospołecznych uczniów, wzrost wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie przemocy	Liczba uczniów biorących udział w warsztatach.	UG, KPP, placówki oświatowe	Budżet Gminy
		Liczba zorganizowanych warsztatów		

CEL STRATEGICZNY NR 5: Zwiększanie dostępności do usług pomocowych i wspieranie aktywizacji zawodowej osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Cel operacyjny 1: Promocja zatrudnienia i aktywizacja osób bezrobotnych w celu zwiększenia ich szans na lokalnym rynku pracy				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie poradnictwa zawodowego, organizacji szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych oraz zwiększających szanse na podjęcie zatrudnienia	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych w Gminie	Liczba zorganizowanych szkoleń.	UG, GOPS, PUP	Budżet Gminy Budżet Państwa Fundusze Europejskie
		Liczba osób biorących w nich udział.		
Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie: organizowania prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych dla osób bezrobotnych	Wzrost liczby bezrobotnych mieszkańców Gminy biorących udział w pracach interwencyjnych, robotach publicznych i pracach społecznie użytecznych	Liczba osób biorących udział w pracach interwencyjnych, robotach publicznych oraz pracach społecznie użytecznych	UG, GOPS, PUP, GSK	Budżet Gminy Budżet Państwa
Realizowanie działań informacyjnych w zakresie dostępnych form wsparcia i aktywizacji osób bezrobotnych	Wzrost wiedzy wśród osób bezrobotnych na temat dostępnych form wsparcia	Liczba podjętych działań informacyjnych	GOPS, PUP, UG	Budżet Gminy
Korzystanie w pracy socjalnej z kontraktów socjalnych w celu aktywizacji zawodowej i zwiększeniu szans na podjęcie zatrudnienia, szczególnie osób długotrwale bezrobotnych	Zwiększenie liczby kontraktów socjalnych w aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych	Liczba beneficjentów pomocy społecznej, z którymi zostały zawarte kontrakty socjalne	GOPS	Budżet Gminy

Część programowa

Prowadzenie doradztwa zawodowego dla dzieci i młodzieży	Odpowiedni wybór ścieżki kształcenia i kariery przez dzieci i młodzież	Liczba osób korzystających z doradztwa zawodowego	PUP, placówki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa Fundusze Europejskie
Cel operacyjny 2: Rozszerzanie działań prowadzonych na rzecz osób dotkniętych ubóstwem oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Zapewnienie dostępu do świadczeń pomocy społecznej w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych i rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej	Zaspokojenie potrzeb bytowych mieszkańców Gminy	Liczba osób/rodzin objętych pomocą materialną	GOPS	Budżet Gminy Budżet Państwa
Udzielanie pomocy w zakresie dożywiania w formie zasiłków na zakup żywności oraz w formie pomocy niepieniężnej – posiłku	Zwiększenie dostępności do pomocy w zakresie dożywiania	Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie zasiłku Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie posiłku	GOPS, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa
Realizacja działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych lub zagrożonych problemem ubóstwa np. stypendia socjalne dla uczniów	Zniwelowanie nierówności edukacyjnych dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych ubóstwem	Liczba dzieci i młodzieży objętych działaniami mającymi na celu wyrównywanie szans edukacyjnych	GOPS, UG, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy, Budżet Państwa
Udzielanie uczniom pomocy w formie stypendiów i zasiłków szkolnych	Poprawa funkcjonowania dzieci z rodzin o ograniczonych środkach materialnych	Liczba uczniów, którym została udzielona pomoc w formie stypendiów i zasiłków	UG, GOPS	Budżet Gminy Budżet Państwa
Realizacja zadania własnego Gminy w zakresie udzielania schronienia osobom bezdomnym poprzez współpracę z sąsiednimi gminami	Zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalnych osobom z problemem bezdomności	Liczba osób bezdomnych korzystających ze wsparcia schronisk	UG, GOPS, NGO	Budżet Gminy Budżet Państwa

CEL STRATEGICZNY NR 6: Promocja i rozbudowa sieci wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego wśród mieszkańców Gminy.

Cel operacyjny nr 1 – Rozwój systemu pomocowego oraz budowa świadomości lokalnej społeczności w zakresie zdrowia psychicznego				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Realizacja działań informacyjno-edukacyjnych o dostępnych formach pomocy dla osób mających problemy w zakresie zdrowia psychicznego	Zwiększenie liczby mieszkańców zgłaszających się po pomoc w przypadku problemów natury psychicznej	Liczba przeprowadzonych działań	GOPS, UG, NGO, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
		Liczba osób korzystających ze wsparcia		
Wczesna profilaktyka szkolna dotycząca kwestii zdrowia psychicznego – prowadzenie programów profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego	Zmniejszenie liczby dzieci i młodzieży mających problemy w zakresie zdrowia psychicznego	Liczba przeprowadzonych programów/warsztatów	UG, placówki oświatowe	Budżet Gminy
		Liczba uczestników		
Udzielanie pomocy psychologicznej i psychiatrycznej dzieciom i młodzieży oraz osobom dorosłym	Poprawa dobrostanu psychicznego mieszkańców Gminy	Liczba osób, którym udzielono pomocy psychologicznej i psychiatrycznej	GOPS, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy

Ramy finansowe Strategii

Potrzeba określenia ram finansowych strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z treści art. 16b. ust 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Jednym z warunków realizacji wskazanych celów w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest jej finansowanie.

Podstawowym źródłem finansowania powyższej Strategii będą środki pochodzące z budżetu gminy Chełm Śląski. Zaplanowane zadania w niniejszej Strategii będą finansowane także przez:

- budżet Wojewody,
- budżet Samorządu Województwa,
- Fundusz Pracy,
- Fundusz Solidarnościowy,
- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe,
- środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii.

Ramy finansowe Strategii uzależnione są od możliwości finansowych gminy Chełm Śląski. Realizacja poszczególnych celów i zadań wymienionych w Strategii uzależniona będzie od środków posiadanych przez Gminę oraz pozyskanych ze źródeł zewnętrznych. Prognozy wykorzystane do sporządzenia ram finansowych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełm Śląski przyjęto w oparciu o procentową strukturę wydatków socjalnych w latach 2021-2023, która została opracowana na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej. W prognozie na lata 2025-2030 zastosowano średnią wzrostu 2,5% w skali roku wydatków na pomoc społeczną przewidywanego na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim.

Tabela 36. Ramy finansowe Strategii

rok	ochrona zdrowia (dział 851)	pomoc społeczna (dział 852)	pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (dział 853)	edukacyjna opieka wychowawcza (dział 854)	rodzina (dział 855)	ogółem
2022	79 995	1 200 283	3 340 596	2 469	4 645 001	9 268 344
2023	80 002	1 460 842	588 830	520	2 038 968	4 169 162
2024³⁹	200 000	1 957 359	1 621	5 505	2 371 736	4 536 221
PROGNOZA						
2024	205 000	2 006 293	1 662	5 643	2 431 029	4 649 627
2025	210 125	2 056 450	1 703	5 784	2 491 805	4 765 867
2026	215 378	2 107 862	1 746	5 928	2 554 100	4 885 014
2027	220 763	2 160 558	1 789	6 076	2 617 953	5 007 139
2028	226 282	2 214 572	1 834	6 228	2 683 402	5 132 318
2029	231 939	2 269 936	1 880	6 384	2 750 487	5 260 626
2030	237 737	2 326 685	1 927	6 544	2 819 249	5 392 142

Źródło: opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

System wdrażania Strategii

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełm Śląski na lata 2024-2030 to wprowadzenie w życie zintegrowanego modelu polityki społecznej. Z uwagi na fakt, że opracowana Strategia jest dokumentem długookresowym i zawiera podstawowe cele perspektywiczne, musi być poddana okresowej weryfikacji, a także niezbędnym zmianom.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełm Śląski na lata 2024-2030 zawiera zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji publicznych oraz niepublicznych, które działają na polu polityki społecznej w Gminie. Taka zasada partnerstwa i współpracy jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Jednak wdrażanie Strategii, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu lokalnych i ponadlokalnych instytucji, organizacji i środowisk, wymaga ścisłej koordynacji, a także współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji zadań wyodrębnionych w Strategii, w dużej mierze zależała będzie od instytucji zarządzającej jej wdrażaniem – Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim. Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

³⁹ Wartość za rok 2024 pochodzi z prognozy zamieszczonej w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

Gminy Chełm Śląski na lata 2024-2030 obejmować będzie cztery etapy, przedstawione w kolejnej tabeli.

Tabela 37. Harmonogram wdrażania Strategii

Etap	Wyszczególnienie	Termin realizacji
Etap I	Podjęcie uchwały przez Radę Gminy Chełm Śląski o przyjęciu do realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełm Śląski na lata 2024-2030”.	IV kwartał 2024 r.
Etap II	Koordinacja realizacji działań objętych Strategią.	IV kwartał 2024 r. – IV kwartał 2030 r.
Etap III	Monitoring.	na koniec każdego roku w okresie od 2025 r. do 2030 r.
Etap IV	Ewaluacja Strategii.	I kwartał 2031 r.

Źródło: opracowanie własne

System aktualizacji Strategii

Strategia jest dokumentem „żywym” i wprowadzanie zmian w jej zapisach jest nie tylko możliwe, ale w niektórych sytuacjach wręcz konieczne. Jednak należy pamiętać, że zmiany te nie powinny dotyczyć zasadniczych kierunków Strategii. Przeglądy strategiczne powinny być realizowane cyklicznie. Najlepszą metodą na wprowadzenie zmian w dokumencie Strategii jest jej weryfikacja w społecznym procesie zbliżonym do tego, który towarzyszył tworzeniu Strategii. Kierownik GOPS przy wyborze zadań do realizacji będzie brał pod uwagę zarówno nowe oczekiwania społeczności lokalnej i określonych grup społecznych, jak również zmieniające się czynniki środowiska zewnętrznego oraz możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Dlatego podczas aktualizacji dokumentu Strategii Kierownik GOPS powinien uwzględniać nie tylko istniejące zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełm Śląski na lata 2024-2030, ale również nowe, nieuwjęte w niej zadania, których w obecnym czasie uczestnicy nie byli w stanie przewidzieć. Bezpośrednim koordynatorem jest Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim. Zadaniem koordynatora jest ciągły nadzór nad pracami GOPS w zakresie wdrażania i aktualizacji Strategii.

Komunikacja społeczna i promocja Strategii

W celu sprawnego funkcjonowania Strategii należy umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie jej tworzenia i realizacji. Partnerzy mają możliwość zgłoszenia zmian w treści Strategii w zakresie wymagającym ich współpracy. Władze samorządowe w trakcie wdrażania Strategii muszą znaleźć skuteczną metodę przekazywania informacji do otoczenia. Powinny także zwrócić uwagę na sprawny system przyjmowania informacji z otoczenia, od partnerów społecznych.

Władze samorządowe muszą współpracować i być w stałym kontakcie z jednej strony z podmiotami wewnętrznymi, obejmującymi pracowników uczestniczących bezpośrednio w administrowaniu Gminą, czerpiąc przy tym z ich wiedzy, motywacji, umiejętności praktycznych czy kompetencji interpersonalnych, ale też korzystać z technologii i zasobów organizacji.

Z drugiej strony muszą również komunikować się z otoczeniem zewnętrznym obejmującym: ogół mieszkańców Gminy, grupy, organizacje, stowarzyszenia, instytucje czy przedsiębiorstwa.

Otoczenie zewnętrzne dalsze to natomiast otoczenie Gminy jako wspólnoty terytorialnej: sąsiednie gminy, struktury powiatowe, wojewódzkie i ogólnopństwowe. Obszarami działań w zakresie komunikacji społecznej są:

- możliwość wnioskowania zmian zapisów Strategii przed jej uchwaleniem,
- informacja o postępach wdrażania Strategii,
- współpraca z mediami – podawanie informacji o wdrażanych projektach w mediach,
- informacje zamieszczane na stronach internetowych.

Promocja Strategii ma na celu stanowienie i utrzymywanie współpracy między samorządem a społeczeństwem. Informowanie oraz promocja odbywać się będzie poprzez podawanie w prasie lokalnej oraz w Internecie danych na temat zaangażowania finansowego Unii Europejskiej w realizację projektów oraz stanie zaawansowania realizacji zadań i ich efektów w ramach Strategii.

Monitoring i ewaluacja

Proces monitoringu Strategii będzie służył identyfikacji osiąganych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami. Będzie on polegał na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych. Punktem odniesienia będą między innymi przedstawione poniżej wskaźniki monitoringowe. Dla oceny zmian zachodzących w wybranych, niemożliwych do opisu za pomocą wskaźników obszarach, służyć będą wskaźniki kontekstowe (pokazujące dane zjawisko w szerszym kontekście, zwykle w odniesieniu do dłuższych okresów). Dane do monitoringu pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych UG, Policji, PUP, ze sprawozdań GOPS, GKRPA, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych. Informacja nt. realizacji Strategii przygotowywana będzie przez GOPS i zawarta w corocznie składanych sprawozdaniach z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim.

Końcowa ewaluacja (ex-post) posłuży samorządowi gminy Chełm Śląski do oceny realnej sytuacji i stanu rozwiązywania problemów społecznych w Gminie, a także będzie pomocnym narzędziem pomagającym w podejmowaniu właściwych decyzji dotyczących kształtu polityki i pomocy społecznej Gminy w kolejnych latach. W ramach końcowej ewaluacji Strategii zostanie przygotowany raport ukazujący kumulatywne osiągnięcie założonych celów strategicznych. Końcowa ewaluacja Strategii pozwoli ocenić w jakim stopniu założone wartości w zestawieniu kumulatywnym, kilkuletnim zostały zrealizowane oraz ukáže realne nakłady finansowe, a w efekcie końcowym pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy założone kierunki działań były odpowiednio zaplanowane.

Wskaźniki monitoringowe, czyli policzalne zmienne podlegające obserwacji i ocenie, określone zostały w oparciu o przewidywane rezultaty zadań, a także przewidywane dane, zaplanowane do osiągnięcia w całym okresie realizacji działań. Zostały one szczegółowo przedstawione w oparciu o aktualny stan faktyczny. Zarówno monitoring jak i ewaluacja prowadzone będą między innymi w oparciu o niżej przedstawione wskaźniki

monitoringowe. Katalog wskaźników może być uzupełniany bądź modyfikowany w zależności od dostępnych źródeł informacji i zasobów. Wartości bazowe oznaczają dane dla roku 2023, poprzedzającego wdrożenie Strategii, natomiast wartości docelowe wskazują pożądane wartości, oznaczające osiągnięcie poszczególnych celów w roku 2030.

Tabela 38. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych

Cel strategiczny	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa
1. Budowanie stabilności i wspieranie rozwoju systemu pomocowego dla rodzin i dzieci	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	7	do 10
	Liczba asystentów rodziny	1	min. 1
	Liczba rodzin wspierających	0	min. 1
	Udział rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w ogóle korzystających z pomocy społecznej (%)	15,4	poniżej 15,0
	Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej	7	poniżej 10
	Liczba żłobków/klubów dziecięcych na terenie Gminy	1	min. 1
2. Kreowanie bezpiecznego i przyjaznego środowiska dla osób o szczególnych potrzebach, w tym starszych i z niepełnosprawnościami	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej	20	do 25
	Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (%)	21,7	do 24,0
	Liczba osób w DPS, za których Gmina ponosi odpłatność	4	do 10
	Udział rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w ogóle korzystających z pomocy społecznej (%)	21,2	do 30,0
	Liczba asystentów osobistych osoby niepełnosprawnej	0	min. 1
3. Tworzenie kompleksowego systemu wsparcia dla osób zmagających się z problemem uzależnień	Liczba uczniów objętych rekomendowanymi programami profilaktycznymi	62	min. 100
	Liczba dorosłych mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie	281	min. 300

	Liczba rodziców uczestniczących w rekomendowanych programach profilaktycznych	24	min. 40
	Liczba nauczycieli/wychowawców uczestniczących w rekomendowanych programach profilaktycznych	12	min. 20
	Udział rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w ogóle korzystających z pomocy społecznej (%)	3,8	poniżej 5,0
4.Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i prewencyjnych w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej	Udział rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w ogóle korzystających z pomocy społecznej (%)	0,0	poniżej 5,0
	Liczba wszczętych procedur NK	0	do 10
	Liczba zakończonych procedur NK	5	do 15
	Liczba rodzin objętych działaniami w ramach procedury NK	13	do 20
5.Zwiększanie dostępności do usług pomocowych i wspieranie aktywizacji zawodowej osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym	Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej (%)	10	poniżej 25
	Udział rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w ogóle korzystających z pomocy społecznej (%)	11,5	poniżej 25,0
	Udział długotrwale bezrobotnych mieszkańców w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP (%)	33,3	poniżej 35,0
	Udział rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w ogóle korzystających z pomocy społecznej (%)	15,4	do 25,0
	Liczba osób korzystających z zasiłku stałego	5	do 10
	Liczba osób korzystających z zasiłku okresowego	6	do 10
	Liczba osób korzystających z zasiłku celowego	25	do 40
6.Promocja i rozbudowa sieci wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego wśród mieszkańców Gminy	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi	0	do 5
	Liczba zrealizowanych programów wśród dzieci i młodzieży w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia psychicznego	1	min. 6 (raz do roku)

Źródło: opracowanie własne

Wnioski i podsumowanie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełm Śląski na lata 2024-2030 stanowi kontynuację istniejącego systemu wsparcia i tworzy możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. Jej założenia są dostosowane do zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów i potrzeb społecznych i przewidują planowane sposoby ich zaspokajania.

W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania.

Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy. Strategia zakłada rozszerzenie i pogłębienie form wsparcia w zakresie pomocy społecznej, a także szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w jej obszarze. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem.

Analiza problemów społecznych będących przedmiotem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełm Śląski na lata 2024-2030 zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne, czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych. Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnych od możliwości finansowych. Będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców gminy Chełm Śląski i przepisami prawa. Wielość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków, maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym. Przyjmuje się w niniejszym dokumencie, że osiągnięcie zamierzonego rezultatu będzie możliwe dzięki:

- podejmowaniu działań wspierających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców oraz ścisłej korelacji tych działań z potrzebą zapewnienia osobom pracującym warunków do wychowywania dzieci,
- dostosowaniu oferty usług do potrzeb starzejącego się społeczeństwa; działania będą ukierunkowane na wspieranie rozwoju rynku usług dla seniorów, ale również na ich wszechstronną aktywizację,
- podniesieniu kapitału społecznego poprzez wzmacnianie potencjału istniejących i nowopowstających organizacji pozarządowych i podmiotów pożytku publicznego, które swoją działalnością wspierają społeczeństwo,
- wspieraniu działań prospołecznych, wolontarystycznych i samopomocowych oraz rozwijaniu umiejętności współpracy,
- promowaniu i rozwijaniu inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej,
- doskonaleniu dialogu społecznego poprzez badanie opinii i potrzeb lokalnych, propagowaniu działań profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- zwiększeniu dostępu do informacji o działaniach w zakresie szeroko rozumianej polityki społecznej oraz wsparciu rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych, chorych i starszych,
- interdyscyplinarnej i wielosektorowej współpracy z instytucjami i organizacjami mającymi wpływ na budowanie kolejnych narzędzi na rzecz zabezpieczenia potrzeb mieszkańców Gminy.

Zgodnie z celami strategicznymi głównym założeniem niniejszego dokumentu, jego realizacja powinna przyczynić się do podniesienia jakości życia mieszkańców gminy Chełm Śląski, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji i możliwości Gminy, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

Bibliografia

1. Bendyk E., Buras P., Polska wobec wojny, Polska w świecie po wojnie. Zadania na nowy czas, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa, 2022.
2. Kinney J., Leaton G., Zrozumieć alkohol, Warszawa 1996 r.
3. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej.
4. Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.
5. Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych, ISP, 2019.
6. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021, 2022 i 2023 rok.
7. Pikula N.G., Grewiński M., Zdebska E., Glanc W., Wyzwania dla polityki społecznej w kontekście pandemii koronawirusa, Kraków 2020.
8. Przewłocka J., CAWI – specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju.
9. Raport o stanie Gminy Chełm Śląski za 2023 rok.
10. Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2021 rok.
11. Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 i 2023 rok.
12. Sprawozdanie z działalności GOPS w Chełmie Śląskim za 2021, 2022 i 2023 rok.
13. Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2021, 2022 i 2023 rok.
14. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.
15. Szatur-Jaworska B., Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej.
16. Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych, Katowice 2005.
17. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 901 z późn. zm).
18. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. 2023 poz. 1939).
19. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 424 z późn. zm.).
20. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2151).

Źródła internetowe:

1. www.psychiatriapolska.pl
2. www.mapa.wyniki.edu.pl

Spis rysunków, tabel i wykresów

Spis rysunków

Rysunek 1. Lokalizacja gminy Chełm Śląski na tle powiatu bieruńsko-lędzińskiego, województwa śląskiego i kraju.....	16
Rysunek 2. Udział podmiotów wg poszczególnych klas wielkości w ogóle podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Chełm Śląski (stan na koniec 2023 roku).....	20
Rysunek 3. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej	28
Rysunek 4. Obszary współpracy międzyinstytucjonalnej.....	29
Rysunek 5. Łączna wartość sprzedanego na terenie gminy Chełm Śląski alkoholu w latach 2021-2023	84
Rysunek 6. Elementy procesu planowania strategicznego	103

Spis tabel

Tabela 1. Etapy opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.....	8
Tabela 2. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w gminie Chełm Śląski w porównaniu do powiatu bieruńsko-lędzińskiego oraz województwa śląskiego na przestrzeni lat 2021-2023	18
Tabela 3. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności gminy Chełm Śląski w latach 2021-2023 (w procentach)	18
Tabela 4. Dane statystyczne dotyczące publicznej opieki zdrowotnej w gminie Chełm Śląski w porównaniu do powiatu bieruńsko-lędzińskiego w 2023 roku.....	26
Tabela 5. Zakres usług społecznych i przypisane do nich zadania publiczne.....	30
Tabela 6. Ogólna liczba podmiotów gospodarki narodowej, fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w gminie Chełm Śląski na przestrzeni lat 2021-2023	32
Tabela 7. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2021-2023	35
Tabela 8. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2021-2023	35
Tabela 9. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w podziale na płeć w latach 2021-2023	35
Tabela 10. Ile razy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i stracić kontrolę nad ilością spożywanego alkoholu (tzn. upić się)? N=152	41

Tabela 11. Czy w ciągu ostatnich 30 dni zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem mechanicznym po spożyciu alkoholu? N=152	42
Tabela 12. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=17 .	47
Tabela 13. Kto stosował wobec Pana/i przemoc? N=17	47
Tabela 14. Czy zdarza się Panu/i korzystać z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu dłużej niż wstępnie Pan/i zakładał/a? N=188	50
Tabela 15. Czy kiedykolwiek grał/a Pan/i w gry, w których wygraną/przegraną były pieniądze, aby rozwiązać finansowe trudności lub poprawić swoją sytuację ekonomiczną? N=46	51
Tabela 16. Ile razy piłeś/aś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni? N=14	61
Tabela 17. Jak często zażywałeś/aś narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia w ciągu ostatnich 30 dni? N=3	63
Tabela 18. Jakie były to substancje? N=3	63
Tabela 19. Tabela 18. Kto stosował wobec Ciebie przemoc? N=23	65
Tabela 20. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś? N=23	65
Tabela 21. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś? N=13	66
Tabela 22. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc? N=15	67
Tabela 23. Czy zdarza Ci się kłamać, aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu np. przed rodzicami? N=90	69
Tabela 24. Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej oraz kwota odpłatności za ich pobyt w latach 2021-2023	77
Tabela 25. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2021-2023	79
Tabela 26. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2021-2023	79
Tabela 27. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2021-2023	79
Tabela 28. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w gminie Chełm Śląski wobec osób uzależnionych w latach 2021-2023	83
Tabela 29. Dane statystyczne dotyczące działalności Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych w latach 2021-2023	88

Tabela 30. Liczba wszczętych, kontynuowanych i zakończonych procedur „Niebieskie Karty” oraz łączna liczba rodzin objętych działaniami na przestrzeni lat 2021-2023	88
Tabela 31. Odpłatność Gminy za pobyt w domu pomocy społecznej na przestrzeni lat 2021-2023	93
Tabela 32. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców gminy Chełm Śląski oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w porównaniu do powiatu bieruńsko-lędzińskiego na przestrzeni lat 2021-2023	96
Tabela 33. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2021-2023	99
Tabela 34. Liczba osób korzystających ze świadczenia niepieniężnego i pieniężnego przyznanego w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2021-2023	99
Tabela 35. Liczba gospodarstw domowych korzystających z dodatków mieszkaniowych oraz kwota świadczeń w latach 2021-2023	100
Tabela 36. Ramy finansowe Strategii	123
Tabela 37. Harmonogram wdrażania Strategii.....	124
Tabela 38. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych	127

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Chełm Śląski w latach 2021-2023	17
Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie bieruńsko-lędzińskim na przestrzeni lat 2021-2023 w porównaniu do województwa śląskiego i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach).....	19
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON oraz osoby fizyczne prowadzące działalność w gminie Chełm Śląski w latach 2021-2023.....	20
Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 1 000 mieszkańców w gminie Chełm Śląski, powiecie bieruńsko-lędzińskim oraz województwie śląskim w latach 2021-2023	21
Wykres 5. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2023 roku uczniów z gminy Chełm Śląski, powiatu bieruńsko-lędzińskiego i województwa śląskiego	22
Wykres 6. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w gminie Chełm Śląski, powiecie bieruńsko-lędzińskim oraz województwie śląskim w latach 2021-2023	24

Wykres 7. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców w gminie Chełm Śląski, powiecie bieruńsko-lędzińskim i województwie śląskim na przestrzeni lat 2021-2023	32
Wykres 8. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z materialnej pomocy społecznej w gminie Chełm Śląski w latach 2021-2023	34
Wykres 9. Wskaźnik deprivacji lokalnej na przestrzeni lat 2021-2023	34
Wykres 10. Powody udzielania świadczeń w 2023 roku (liczba rodzin)	36
Wykres 11. Płeć: N=189.....	38
Wykres 12. Wiek: N=189	39
Wykres 13. Wykształcenie: N=189	39
Wykres 14. Jakiego Pana/i zdaniem problemy społeczne najczęściej dotyczą mieszkańców Gminy? N=189	40
Wykres 15. Jak często spożywa Pan/i alkohol? N=189	41
Wykres 16. Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma negatywny wpływ na rozwój dziecka? N=189	42
Wykres 17. Jak często pali Pan/i papierosy i e-papierosy? N=189	43
Wykres 18. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)? N=189	44
Wykres 19. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto nadużywa alkoholu, narkotyków lub w sposób zdecydowanie nadmierny podejmuje się pewnych czynności (np. zakupy, korzystanie z Internetu i/lub urządzeń elektronicznych, uprawianie sportu, praca, oglądanie treści pornograficznych itp.)? N=189	45
Wykres 20. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto doświadcza przemocy w swoim domu? N=189	46
Wykres 21. Jak często, w okresie 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy? N=189	46
Wykres 22. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji, gdzie zastosował/a Pan/i przemoc domową wobec: N=189	48
Wykres 23. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych (np. klaps) jest metodą wychowawczą, która: N=189	48
Wykres 24. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy doznał/a oraz stosował/a Pan/i cyberprzemoc (np. wyzywanie, podszywanie się, ośmieszanie/poniżanie, grożenie/	

straszenie, szantażowanie, wyłudzenie pieniędzy, rozsyłanie ośmieszających zdjęć/ filmów)?	
N=189	49
Wykres 25. Ile godzin poświęca Pan/i na korzystanie z urządzeń elektronicznych i Internetu (np. komputer, tablet, telefon komórkowy, konsola do gier) w ciągu dnia, w którym ich Pan/i używa (nie wliczając w to godzin pracy)? N=189	50
Wykres 26. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grał/a Pan/i w gry, w których wygraną/przegraną były pieniądze (np. zdraпки, lotto, gra na automatach, zakłady bukmacherskie itp.)? N=189	51
Wykres 27. Proszę o ustosunkowanie się do poniższych stwierdzeń: N=189	52
Wykres 28. Jakie trudności najczęściej napotykają osoby bezrobotne szukające pracy na terenie Gminy? N=189	53
Wykres 29. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy miał/a Pan/i trudności w zakresie zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych ze względu na niewystarczające zasoby finansowe? N=189	54
Wykres 30. Jakie grupy osób są Pana/i zdaniem najbardziej narażone na wykluczenie społeczne na terenie Gminy? N=189	55
Wykres 31. W jakim stopniu infrastruktura techniczna w Pana/i Gminie (instytucje publiczne, szkoły, ulice, przychodnie itp.) dostosowana jest do osób z niepełnosprawnościami tak, aby umożliwić im samodzielne funkcjonowanie? N=189	55
Wykres 32. Jakie Pana/i zdaniem są najważniejsze problemy osób starszych w Gminie? N=189	56
Wykres 33. Jakie Pana/i zdaniem są najważniejsze problemy osób z niepełnosprawnościami w Gminie? N=189	57
Wykres 34. Czy w czasie ostatnich 12 miesięcy utrzymywały się u Pana/i takie stany jak (przynajmniej przez 2 tygodnie): N=189	58
Wykres 35. Płeć: N=91	59
Wykres 36. Wiek: N=91	60
Wykres 37. Klasa: N=91	60
Wykres 38. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się pić alkohol? N=91	61
Wykres 39. Ile razy zdarzyło Ci się: N=91	62
Wykres 40. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się zażywać środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)? N=91	62

Wykres 41. Gdybyś chciał/a zdobyć narkotyki, dopalacze, alkohol, papierosy, e-papierosy w swojej miejscowości byłoby to: N=91	64
Wykres 42. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy? N=91	64
Wykres 43. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji, w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby? N=91	66
Wykres 44. Jak często obserwujesz w swojej szkole problem przemocy między uczniami? N=91	67
Wykres 45. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy doznawałeś/aś oraz stosowałeś/aś cyberprzemoc (np. wyzywanie, podszywanie się, ośmieszanie/ponizanie, grożenie/straszenie, szantażowanie, wyłudzenie pieniędzy, rozsyłanie ośmieszających zdjęć/ filmów)? N=91	68
Wykres 46. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu? N=91	69
Wykres 47. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grałeś/aś w gry, w których można było wygrać/przegrać pieniądze (np. zdraпки, lotto, gra na automatach, zakłady bukmacherskie itp.)? N=91	70
Wykres 48. Czy w czasie ostatnich 12 miesięcy utrzymywały się u Ciebie takie stany jak (przynajmniej przez 2 tygodnie): N=91	71
Wykres 49. Które z poniższych odpowiedzi Twoim zdaniem można zaliczyć do zaburzeń odżywiania? N=91	72
Wykres 50. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2021-2023.....	75
Wykres 51. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2020-2022	75
Wykres 52. Rodziny, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2021-2023 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej.....	76
Wykres 53. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2021-2023 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej.....	78

Wykres 54. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu.....	82
Wykres 55. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Chełm Śląski na przestrzeni lat 2021-2023	85
Wykres 56. Liczba dorosłych mieszkańców Gminy przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w latach 2021-2023	85
Wykres 57. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w gminie Chełm Śląski na przestrzeni lat 2021-2023	91
Wykres 58. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2021-2023	92
Wykres 59. Liczba świadczeń zasiłku pielęgnacyjnego dla osoby, która ukończyła 75 lat na przestrzeni lat 2021-2023.....	92
Wykres 60. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2021-2023 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej	95
Wykres 61. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni lat 2020-2022	95
Wykres 62. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2021-2023 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej ...	98